

**ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ-
ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ
THE TOURIST DEVELOPMENT OF THE MUNICIPALITY
XYLOKASTRO-EVROSTINI**

ΚΑΜΑΡΙΩΤΗ ΑΘΗΝΑ Α.Μ. 4819

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΑΠΛΑΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, ΜΑΪΟΣ 2013

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο την προσέγγιση των κυριότερων προβλημάτων που προκύπτουν κατά τη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής και αποτελείται από επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα προβούμε σε μια ιστορική αναδρομή του τουριστικού φαινομένου και θα εξετάσουμε την ανάπτυξη του διεθνούς και ευρωπαϊκού τουρισμού. Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τις επιπτώσεις του τουρισμού στην οικονομία, στο περιβάλλον, στη κοινωνία, στον πολιτισμό και στις υπηρεσίες στο χώρο υποδοχής του. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα εξετάσουμε την ιστορία του ελληνικού τουρισμού και την τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας. Στο τρίτο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με τις τυπολογίες των τουριστών και των τουριστικών περιοχών καθώς και με τα κίνητρα που τους ωθούν στο να ταξιδέψουν. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης και την εξελικτική πορεία τους. Θα οδηγηθούμε από το πρότυπο του μαζικού τουρισμού στα πρότυπα του εναλλακτικού τουρισμού και της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης.

Τα επόμενα τρία κεφάλαια αφορούν την μελέτη περίπτωσης που εξετάζουμε στη παρούσα εργασία. Στο πέμπτο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τα γενικά και ιστορικά στοιχεία που αφορούν το δήμο Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης καθώς και το φυσικό και δομημένο περιβάλλον του. Στο έκτο κεφάλαιο θα αναλύσουμε την τουριστική προσφορά και ζήτηση καθώς και τα πλεονεκτήματα, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές (SWOT analysis) της περιοχής.

Στα έξι αυτά κεφάλαια η μελέτη θα πραγματοποιηθεί με τη χρήση δευτερογενών πηγών, δηλαδή της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας.

Τέλος στο έβδομο κεφάλαιο θα οδηγηθούμε σε συμπεράσματα και προτάσεις σχετικά με την μελλοντική τουριστική ανάπτυξη του δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης.

Summary

The aim of the current paper is to approach and analyze the most important problems that arise during the process of tourist development in a region and consists of seven chapters.

In the first chapter we will give a historical overview of the tourism phenomenon and we will take a look over the development of international and European tourism. Then we will present the effects the tourism has on economy, environment, society, culture and the services of the host countries. In the second chapter we will examine the history of Greek tourism and the tourism development in Greece. In the third chapter we will deal with the typologies of tourists and the tourist areas as well as what motivates people to travel. In the fourth chapter we will analyze the patterns of tourist development and their evolutionary path leading from the standards of mass tourism to a more alternative and sustainable tourism development.

The next three chapters deal with the case study we are examining in the current paper. In the fifth chapter we will present general and historical information regarding the municipality of Xylokastro-Evrostini as well as the natural and built environment. In the sixth chapter we will analyze the supply and demand of tourism along with the advantages, disadvantages, opportunities, threats (SWOT analysis) of the region.

In these six chapters we will be using secondary sources to support our analysis namely the Greek and international bibliography. Finally the seventh chapter will lead to conclusions and recommendations regarding the future tourism development in the municipality of Xylokastro-Evrostini.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	σελ. 1
Summary	σελ. 2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Ιστορία του τουρισμού	σελ. 6
1.1. Η ιστορία του τουρισμού και η εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου	σελ. 6
1.2. Το εννοιολογικό περιεχόμενο του τουρισμού	σελ. 9
1.3. Η ανάπτυξη του διεθνούς και ευρωπαϊκού τουρισμού	σελ.10
1.4. Επιπτώσεις του τουρισμού	σελ. 14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας	σελ. 18
2.1. Ιστορία του ελληνικού τουρισμού	σελ. 18
2.2. Η τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας την περίοδο 2000-2009	σελ. 24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Τουρίστες, τυπολογία τουριστών, κινήτρων και περιοχών	σελ. 29
3.1. Ορισμός του τουρίστα	σελ. 30
3.2. Σκοπός του ταξιδιού	σελ. 32
3.3. Παράγοντες διαμόρφωσης των χαρακτηριστικών των τουριστών	σελ. 33
3.4. Τυπολογίες τουριστών	σελ. 34
<i>3.4.1. Βαθμός οργάνωσης και θεσμοποίησης των τουριστών</i>	σελ. 34
<i>3.4.2. Κυρίαρχα χαρακτηριστικά των ταξιδιών των σύγχρονων τουριστών</i>	σελ. 35
<i>3.4.3. Διαμορφωμένα ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά τουριστών</i>	σελ. 36
<i>3.4.4. Τύποι τουριστών και επιπτώσεις στον τόπο υποδοχή</i>	σελ. 37
3.5. Κίνητρα τουριστών	σελ. 37
<i>3.5.1. Κίνητρα που σχετίζονται με τις ειδικές αιτίες λόγω των οποίων πραγματοποιείται το ταξίδι του τουρίστα</i>	σελ. 38
<i>3.5.2. Κίνητρα που σχετίζονται με τον εκπαιδευτικό-πολιτιστικό ρόλο του τουρισμού</i>	σελ. 38
<i>3.5.3. Κίνητρα που ακολουθούν τη θεσμική, οργανωτική και κοινωνική εμπέδωση του τουρισμού διακοπών στις σύγχρονες κοινωνίες</i>	σελ. 38
<i>3.5.4. Κίνητρα που συνδέονται με τη διάθεση φυγής του σύγχρονου ανθρώπου</i>	σελ. 39
<i>3.5.5. Κίνητρα που σχετίζονται με το θρησκευτικό συναίσθημα του ατόμου</i>	σελ. 39

<i>3.5.6. Κίνητρα που σχετίζονται με το γόητρο και την κοινωνική άνοδο</i>	σελ. 39
<i>3.5.7. Κίνητρα που καθορίζονται από την υποκειμενική εκτίμηση για τη θέση της συγκεκριμένης επιλογής σε μια ομάδα άλλων επιλογών</i>	σελ. 40
<i>3.5.8. Κίνητρα που σχετίζονται με τη φαντασία και τη νοσταλγία</i>	σελ. 40
<i>3.5.9. Κίνητρα που συσχετίζουν το τουριστικό ταξίδι με το παιχνίδι</i>	σελ. 41
3.6. Τυπολογίες τουριστικών περιοχών	σελ. 41
<i>3.6.1. Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές</i>	σελ. 41
<i>3.6.2. Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές</i>	σελ. 41
<i>3.6.3. Περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος με κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό και δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού</i>	σελ. 42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης	σελ. 42
4.1. Τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης	σελ. 42
4.2. Πρότυπο οργανωμένου μαζικού τουρισμού	σελ. 43
4.3. Πρότυπο Αστικού τουρισμού και τουρισμού υπαίθρου	σελ. 43
4.4. Πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης σε θύλακες	σελ. 45
4.5. Πρότυπο παραθεριστικού τουρισμού	σελ. 45
4.6. Πρότυπο αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης	σελ. 46
4.7. Πρότυπο ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού	σελ. 50
4.8. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα στον τουρισμό	σελ. 52
4.9. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	σελ. 54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Γενικά χαρακτηριστικά δήμου Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης	σελ. 58
5.1. Γενικά χαρακτηριστικά δήμου Ξυλοκάστρου	σελ. 58
5.2. Ιστορικά στοιχεία	σελ. 59
5.3. Φυσικό περιβάλλον	σελ. 63
<i>5.3.1. Γεωλογικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά</i>	σελ. 63
<i>5.3.2. Χλωρίδα – Πανίδα – Οικοσυστήματα</i>	σελ. 64
5.4. Πληθυσμιακά – κοινωνικά – οικονομικά στοιχεία	σελ. 65
<i>5.4.1. Πληθυσμιακά στοιχεία</i>	σελ. 66
<i>5.4.2. Κοινωνικά στοιχεία</i>	σελ. 69
<i>5.4.3. Οικονομικά στοιχεία</i>	σελ. 70
<i>5.4.3.1. Πρωτογενής Τομέας</i>	σελ. 72
<i>5.4.3.2. Δευτερογενής τομέας</i>	σελ. 72

5.4.3.3. Τριτογενής τομέας	σελ. 72
5.5. Πολιτισμός – Παιδεία – Άθληση	σελ. 73
5.5.1. Πολιτισμός	σελ. 73
5.5.2. Παιδεία	σελ. 73
5.5.3. Αθλητισμός	σελ. 74
5.6. Χωροταξικά – Πολεοδομικά στοιχεία	σελ. 74
5.7. Περιβαλλοντικά στοιχεία	σελ. 76
5.7.1. Δίκτυο Ύδρευσης	σελ. 76
5.7.2. Αποχέτευση και Βιολογικός Καθαρισμός	σελ. 77
5.7.3. Απορρίμματα	σελ. 78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Τουριστική προσφορά και ζήτηση του Δήμου Ευλοκάστρου -Ευρωστίνης	σελ. 78
6.1. Τουριστική προσφορά – πόροι	σελ. 78
6.1.1. Καταλύματα – ψυχαγωγία	σελ. 78
6.1.2. Εκκλησίες – Μοναστήρια	σελ. 80
6.1.3. Αρχαιολογικοί χώροι	σελ. 83
6.1.4. Τοπική αρχιτεκτονική	σελ. 83
6.1.5. Εκδηλώσεις	σελ. 84
6.1.6. Ειδικές τουριστικές υποδομές	σελ. 84
6.2. Τουριστική ζήτηση	σελ. 85
6.2.1. Μεταφορικά μέσα	σελ. 85
6.3. SWOT ανάλυση	σελ. 85
6.3.1. Πλεονεκτήματα – δυνάμεις	σελ. 86
6.3.2. Αδυναμίες	σελ. 86
6.3.3. Ευκαιρίες	σελ. 87
6.3.4. Απειλές	σελ. 87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο Γενικά Συμπεράσματα – Προτάσεις	σελ. 88
Βιβλιογραφία	σελ. 91
Παράρτημα	σελ. 95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Ιστορία του τουρισμού

1.1. Η ιστορία του τουρισμού και η εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου.

Ο τουρισμός είναι μία πολύ σημαντική οικονομική δραστηριότητα και οι βάσεις της σύγχρονης μορφής του βρίσκονται στον 18^ο και κυρίως στον 19^ο αιώνα. Η λέξη τουρισμός έκανε την εμφάνισή της τον 19^ο αιώνα και προέρχεται από την αγγλική και γαλλική λέξη tour. Είναι όμως μια έννοια που πηγάζει από την αρχαιότητα. Οι πρώτοι ταξιδιώτες ήταν επιστήμονες και έμποροι που συνέδεαν το ταξίδι με το επάγγελμά τους. Η ανάπτυξη των πρώτων μεγάλων πόλεων στη Μεσοποταμία οδηγεί και στην ανάγκη επαφών για εμπορικούς, πολιτικούς ή μορφωτικούς λόγους. Η εφεύρεση του χρήματος από τους Σουμέριους καθώς και της σφηνοειδούς γραφής και της ρόδας, τους δίνει τον τίτλο των ιδρυτών του τουρισμού. Η βελτίωση των μεταφορικών μέσων, η χάραξη μεγαλύτερων δρόμων και η ανάπτυξη των θαλάσσιων μεταφορών δίνουν μεγάλη ώθηση στη πραγματοποίηση ταξιδιών.

Οι αρχαίοι Έλληνες και οι Ρωμαίοι ταξίδευαν τόσο για εμπορικούς όσο και για ιδιωτικούς λόγους. Αξίζει να σημειώσουμε πως στην αρχαία Ελλάδα οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι οι πρώτες οργανωμένες εκδηλώσεις με διεθνή συμμετοχή και ειδικό κίνητρο (αθλητισμός, γιορτή, φεστιβάλ κλπ.). Οι ταξιδιώτες εκείνης της εποχής ανήκαν στην άρχουσα τάξη. Ο τουρισμός πάντοτε σχετιζόταν με τον ελεύθερο χρόνο και τις δραστηριότητες που μπορούσαν να επιτελεστούν εντός αυτού. Η εξάπλωση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας συντέλεσε στην βελτίωση του οδικού δικτύου, στην ασφάλεια στις μεταφορές και στην εξειδίκευση των τουριστικών ταξιδιών. Πολλές περιοχές (Ελλάδα, Αίγυπτος κλπ.) γίνονται πόλος έλξης τουριστών τόσο για θρησκευτικούς όσο και για πολιτιστικούς λόγους (Τσάρτας, 1996). Τον Μεσαίωνα οι περισσότερες μετακινήσεις πραγματοποιούνταν για θρησκευτικές εκδηλώσεις, γιορτές και ιαματικές θεραπείες. Ήδη από την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας οι ιαματικές πηγές ήταν πολύ δημοφιλείς, ενώ αργότερα κατά την Αναγέννηση έγιναν κέντρα αναψυχής και διασκέδασης για την υψηλή κοινωνία (Βιτουλαδίτη, 2000). Τα ταξίδια όμως δεν ήταν ασφαλή λόγω της αναβίωσης των ληστειών και της πειρατείας.

Τα περισσότερα ταξίδια εκείνη την εποχή γίνονταν στην Ιερουσαλήμ και στους Αγίους Τόπους όπου συνέρρεαν караβάνια προσκυνητών από όλη την Ευρώπη αφήνοντας τους κινδύνους και τις κακουχίες που εμπεριείχε ένα τόσο μεγάλο ταξίδι. Την περίοδο εκείνη επίσης πραγματοποιήθηκαν τα μεγάλα ταξίδια εξερευνήσεων και ανακαλύψεων (Αμερική, Κίνα).

Την περίοδο της Αναγέννησης οι ανάγκες των ταξιδιωτών άλλαξαν και οι γόνοι των αριστοκρατικών οικογενειών ενθαρρύνονται να ταξιδέψουν στην Ευρώπη, για τρία ή και περισσότερα έτη, ούτως ώστε να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες και να γίνουν δεκτοί στις βασιλικές αυλές. Τα ταξίδια αυτά ονομάστηκαν “Grand Tour”. Η ανάπτυξη αυτών των ταξιδιών οδήγησε κατά κάποιο τρόπο στη μαζικοποίηση του τουρισμού και στη δημιουργία «τουριστικών πακέτων» με ιδιαίτερες παροχές όπως αυτή του ξεναγού. Επίσης βοήθησε στην ανάπτυξη όλων των υποδομών που έχουν σχέση με τον τουρισμό όπως ξενοδοχεία, μεταφορικά μέσα, δρόμοι. Παράλληλα με την ανάπτυξη των οργανωμένων ταξιδιών στην Ευρώπη, άρχισαν οι μεγάλες εξερευνήσεις στην Αμερική, Αφρική, Ασία, Αυστραλία και Ωκεανία. Οι λαοί της Ευρώπης διαπιστώνουν μετά την ανακάλυψη των νέων χωρών πως ο ορίζοντας των ταξιδιών τους διευρύνεται. Επιστήμονες, έμποροι, ιεραπόστολοι ακολουθούν τους θαλασσοπόρους στους νέους προορισμούς, μεταφέροντας την ιστορία, τον πολιτισμό, την επιστήμη και τις ιδέες των χωρών προέλευσής τους (Τσάρτας, 1996).

Ο 19^{ος} αιώνας είναι ο αιώνας όπου υπήρξε μια τεράστια ανάπτυξη του τουρισμού που οδήγησε στην μελλοντική μαζικοποίησή του. Δύο τεχνολογικές αλλαγές στις αρχές του 19^{ου} αιώνα διαδραμάτισαν πολύ σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του ταξιδιού: η εμφάνιση του σιδηρόδρομου και η ναυπήγηση του ατμόπλοιου. Με την εμφάνιση των ατμόπλοιων και του σιδηροδρόμου, μειώθηκε αισθητά το κόστος μεταφοράς και η μετακίνηση έγινε πιο γρήγορη και ασφαλής. Καθώς, όμως, ο τουρισμός αναπτυσσόταν εμφανίστηκε η ανάγκη για οργάνωση της μετακίνησης και όλων εκείνων των στοιχείων που απαρτίζουν το ταξίδι. Έτσι, έκαναν την εμφάνισή τους εταιρίες που αναλάμβαναν την οργάνωση του ομαδικού ταξιδιού, βάζοντας τα θεμέλια του tour operating και των γραφείων ταξιδιών. Το πρώτο τουριστικό πρακτορείο δημιουργήθηκε από τον Τόμας Κουκ το 1841 στην Αγγλία. Σύντομα επεκτάθηκε και οργάνωνε δύσκολα και μακρινά ταξίδια στην Ευρώπη, στην Αμερική και στους Αγίους Τόπους. Πρόσφερε δε στους ταξιδιώτες εκτός από το ταξίδι και επιπλέον υπηρεσίες όπως τουριστικούς οδηγούς, κουπόνια για ξενοδοχεία και

συναλλαγματικές διευκολύνσεις. Τον Τόμας Κουκ μιμήθηκαν και άλλοι επιχειρηματίες στην Ευρώπη και Αμερική με αποτέλεσμα τα οργανωμένα ταξίδια να γίνουν πολύ δημοφιλή στην μεσαία τάξη της εποχής. Ο τουρισμός πλέον είναι ένα καταναλωτικό αγαθό που απευθύνεται σε πολλούς.

Ο 20^{ος} αιώνας αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου αιώνα στον τουριστικό τομέα. Ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός ανθίζει και η Ευρώπη γίνεται ο δημοφιλέστερος τουριστικός προορισμός για τους Αμερικανούς. Τα ατμόπλοια γίνονται ταχύτερα και τα ταξίδια ασφαλέστερα. Όμως, μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου άλλαξαν οι τρόποι πραγματοποίησης του ταξιδιού. Η σιδηροδρομική και ατμοπλοϊκή μετακίνηση φθίνει λόγω της εισόδου του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου (Βιτουλαδίτη, 2000).

Η μαζική παραγωγή του αυτοκινήτου οδηγεί στη δημιουργία νέου οδικού δικτύου και στην μεγάλη ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού. Η χρησιμοποίηση του αεροπλάνου είναι η βάση στην οποία στηρίχθηκε η μαζικοποίηση του διεθνούς τουρισμού στην μεταπολεμική περίοδο. Τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα υπήρξε μια δυναμική ανάπτυξη και εξάπλωση των ξενοδοχειακών «αλυσίδων» και των μεγάλων τουριστικών πρακτορείων. Πολλές περιοχές αναπτύχθηκαν τουριστικά και ο τουρισμός έγινε μια αναπτυξιακή δραστηριότητα που παρήγαγε εισόδημα και διαμόρφωνε νέες μορφές απασχόλησης παγκοσμίως. Τα αναπτυγμένα κράτη προωθούν τον τουρισμό ως οικονομική δραστηριότητα με θετικά αποτελέσματα για τις οικονομίες τους και διαμορφώνουν το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο που θα ενισχύσει, οργανώσει και θα ελέγξει αυτή την ταχύτατα αναπτυσσόμενη «βιομηχανία» (Τσάρτας, 1996).

Μετά το 1950 η ανάπτυξη του τουρισμού είναι αλματώδης και αποτελεί πλέον ένα οικονομικό τομέα που επηρεάζει άμεσα τις χώρες όπου αναπτύσσεται. Η τεράστια αυτή ανάπτυξη του τουρισμού οφείλεται σε κάποιους παράγοντες που είναι οι εξής: (Τσάρτας, 1996).

- Η πολιτική και οικονομική σταθερότητα στις αναπτυγμένες χώρες.
- Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και η παράλληλη ανάπτυξη του «κοινωνικού κράτους» στις αναπτυγμένες χώρες.
- Δημογραφικοί και οικονομικοί παράγοντες.
- Η ανάπτυξη των μαζικών μεταφορικών μέσων.

- Οργανωμένος τουρισμός: «δημοκρατικοποίηση» του δικαιώματος στον τουρισμό.
- Η μετατροπή του τουρισμού σε καταναλωτικό προϊόν: διαφοροποίηση τιμών και εξειδίκευση υπηρεσιών.
- Ο τουρισμός γίνεται ένα «σύγχρονο» κοινωνικό αγαθό.
- Ο τουρισμός προωθείται από την πολιτική των εταιριών τουρισμού, των κρατών και των οργανώσεων του κλάδου.
- Ο τουρισμός ως κοινωνικό φαινόμενο που ανταποκρίνεται στα καταναλωτικά πρότυπα που αναπτύσσονται στη μεταπολεμική περίοδο.

1.2. Το εννοιολογικό περιεχόμενο του τουρισμού

Σήμερα, ο τουρισμός μπορεί να ορισθεί ως ένα αυτοδύναμο φαινόμενο, με δύο συνιστώσες: την κατανάλωση και τον ελεύθερο χρόνο. Αναπτύχθηκε απότομα σε παγκόσμιο επίπεδο και σήμερα θεωρείται ως ένα κοινότυπο και αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής (Βαρβαρέσος, 1997).

Επί πολλές δεκαετίες δινότουσαν διάφοροι ορισμοί για τον «τουρισμό» από ειδικούς επί του θέματος αυτού.

Ο πρώτος ορισμός δόθηκε το 1942 από τους Hunziger και Krapf και ήταν ο ακόλουθος : «Τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων που προκύπτουν από το ταξίδι προς έναν τόπο και την παραμονή ξένων στον τόπο αυτό, εφόσον η παραμονή δεν έχει τον χαρακτήρα της μόνιμης εγκατάστασης και συνεπώς δεν ασκείται κάποια δραστηριότητα για την εξασφάλιση εισοδήματος» (Κούτουλας, 2001).

Το 1971 ο Kaspar δίνει τον ακόλουθο ορισμό: «Τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων που προκύπτουν από το ταξίδι και την παραμονή ατόμων σε ένα τόπο, ο οποίος δεν αποτελεί για τα εν λόγω άτομα ούτε τον κύριο και μόνιμο τόπο διαμονής, ούτε τον κύριο και μόνιμο τόπο εργασίας» (Κούτουλας, 2001)

Τον Ιούνιο του 1991 στο διεθνές συνέδριο στατιστικής στην Οτάβα του Καναδά με περισσότερους από 250 συμμετέχοντες από 90 χώρες ο Π.Ο.Τ. ενέκρινε τον ακόλουθο ορισμό : «Ο τουρισμός αποτελεί τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρη έξω από το συνηθισμένο τους περιβάλλον για όχι παραπάνω από ένα συνεχόμενο χρόνο για λόγους αναψυχής, επαγγελματικούς και άλλους». Ο

ορισμός αυτός συμπεριλαμβάνει τα τρία βασικά στοιχεία του ταξιδιού και του τουρισμού :

1. Η δραστηριότητα του επισκέπτη αφορά μόνο τις πλευρές της ζωής έξω από την συνηθισμένη ρουτίνα
2. Η δραστηριότητα απαιτεί ταξίδι
3. Συγκεκριμένοι προορισμοί εστιάζουν μια ποικιλία εγκαταστάσεων που απαιτούνται για την υποστήριξη αυτών των δραστηριοτήτων και οι εγκαταστάσεις διαθέτουν έναν συνδυασμό πολιτιστικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντολογικών επιδράσεων που αποτελούν την βάση για την πολιτική του τουρισμού και τα προγράμματα χειρισμού των επισκεπτών (Middleton & Clarke, 2001).

1.3. Η ανάπτυξη του διεθνούς και ευρωπαϊκού τουρισμού

Ο τουρισμός είναι ένας από τους δυναμικότερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, τόσο σε απόλυτους όσο και σε σχετικούς όρους. Αποτελώντας κυρίαρχη δραστηριότητα σε πολλές χώρες, έχει αξιόλογες πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στους άλλους τομείς της οικονομίας και συμβάλλει στη συνολική οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών σημείωσε αξιοσημείωτη μεγέθυνση, συνδεδεμένος άμεσα με την κοινωνικοοικονομική αναπτυξιακή διαδικασία, καθώς συμβάλλει σημαντικά στην άνοδο του επιπέδου διαβίωσης των τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών και, συνακόλουθα, στην ευημερία των πολιτών. Η αλματώδης αυτή ανάπτυξη (ιδιαίτερα μετά το 1960) οφείλεται στην επίδραση τεσσάρων βασικών παραγόντων:

1. Την εντυπωσιακή ανάπτυξη και οργάνωση των tour operators (διοχέτευση στο τουριστικό κοινό προσιτών από άποψη κόστους πακέτων)
2. Την επέκταση των θεσμών του κοινωνικού κράτους στις ανεπτυγμένες χώρες (κατοχύρωση του δικαιώματος ετήσιας άδειας, σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού κλπ.)
3. Την επικράτηση του ταξιδιού διακοπών ως κοινωνικού προτύπου που υποδεικνύει κοινωνική άνοδο
4. Της άποψης των οικονομολόγων των διεθνών οργανισμών ότι ο τουρισμός είναι ένας κλάδος που μπορεί να συμβάλλει θετικά στην οικονομική ανάπτυξη

των υποανάπτυκτων χωρών αλλά και όσων αναπτυσσόμενων ή αναπτυγμένων χωρών έχουν τους ανάλογους τουριστικούς πόρους.

Παράλληλα οι εξελίξεις στα μέσα μαζικής μεταφοράς (χρήση charters) και στην τεχνολογία (χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών) συνέβαλαν στην εξέλιξη του τουρισμού γιατί «απελευθέρωσαν» χρόνο ο οποίος μπορεί πλέον να χρησιμοποιηθεί σε διάφορες δραστηριότητες μεταξύ των οποίων είναι και τα ταξίδια.

Ο επιχειρηματικός όγκος του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα ενδεχομένως ξεπερνά αυτόν των εξαγωγών πετρελαίου, ειδών διατροφής και αυτοκινήτων, ενώ παράλληλα παραμένει η βασική πηγή εισοδήματος για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Ο τουρισμός ως οικονομικός τομέας συνδέεται άμεσα με πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας και της παραγωγής. Κατά συνέπεια, τα οφέλη που η αύξησή του επιφέρει είναι πολυποίκιλα και στον τομέα της απασχόλησης.

Οι αριθμοί είναι ενδεικτικοί του μεγέθους της συμβολής του τουρισμού στην παγκόσμια οικονομία. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμό την περίοδο 1950-2009 έχουμε τα εξής αποτελέσματα:

- Από το 1952 ως το 2005 ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων αυξήθηκε με ρυθμό 6,5% κατ' έτος, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των ταξιδιωτών να εκτιναχθεί από τα 25 στα 806 εκατομμύρια.
- Ο ρυθμός αύξησης του εισοδήματος που προέκυψε από αυτές τις αφίξεις ήταν ιδιαίτερα μεγάλος, αγγίζοντας το 11,2% για την προαναφερθείσα περίοδο, γιγαντώνοντας την παγκόσμια οικονομία και αγγίζοντας τα 680 δις δολάρια το 2005.
- Ως το 1950, οι 15 κορυφαίοι προορισμοί απορροφούσαν το 88% των παγκόσμιων αφίξεων, με το ποσοστό να μειώνεται στο 75% για το 1970 και στο 57% για το 2005, με αποτέλεσμα την πιο ομοιόμορφη κατανομή των οφελών του παγκόσμιου τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων πλέον και νέων προορισμών, πολλοί εκ των οποίων βρίσκονται στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Το 2006 οι παγκόσμιες αφίξεις άγγιξαν τα 842 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 4,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

- Το 2007 παρουσιάζεται ως το τέταρτο συνεχόμενο έτος σταθερής μεγέθυνσης της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας, η οποία παρουσιάζεται συνολικά ευπροσάρμοστη στις ποικίλες κρίσεις που ενδεχομένως προκύπτουν.

Το 2008, οι διεθνείς αφίξεις τουριστών έφθασαν τα 924 εκατ., κατά 16 εκατ. περισσότερα από το 2007, που αντιπροσωπεύουν αύξηση 2%. Η αύξηση αυτή στηρίζεται στα ισχυρά αποτελέσματα του πρώτου εξαμήνου του έτους, πριν την κατάρρευση των χρηματοοικονομικών αγορών. Η τουριστική ζήτηση επιβραδύνθηκε σημαντικά μέσα στο έτος υπό την επήρεια της παγκόσμια οικονομικής κατάστασης (οικονομική κρίση, αύξηση τιμών προϊόντων και πετρελαίου, έντονες διακυμάνσεις συναλλαγματικής ισοτιμίας), υπονομεύοντας τόσο τον καταναλωτή όσο και την επιχειρηματική φερεγγυότητα και με συνέπεια την τρέχουσα παγκόσμια οικονομική πτώση. Το δεύτερο εξάμηνο παρουσίασε μια απότομη μετατόπιση στην τάση με τις διεθνείς αφίξεις τουριστών, οι οποίες έμειναν στάσιμες ή παρουσίασαν αρνητικό πρόσημο για κάθε έναν από τους τελευταίους έξι μήνες του 2008. Συνολικά, η αύξηση 5% μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουνίου 2008 μετατράπηκε σε πτώση 1% στο δεύτερο εξάμηνο. Αν και ο τουρισμός δε διαθέτει ανοσία απέναντι στις δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις, αντιστάθηκε αρχικά στην οικονομική ύφεση καλύτερα από άλλους οικονομικούς τομείς, όπως οι κατασκευές, το real estate ή η αυτοκινητοβιομηχανία. Συνολικά, το 2008 όλες οι περιοχές ήταν θετικές εκτός από την Ευρώπη, η οποία υπέστη μια στασιμότητα στις αφίξεις.

Παρά τη γενική επιβράδυνση, το 2008 αρκετοί προορισμοί σε όλο τον κόσμο παρουσίασαν πολύ θετικά αποτελέσματα σε όλες τις περιοχές, -ειδικότερα αναφέρουμε τις: Ονδούρα, Νικαράγουα, Παναμάς, Ουρουγουάη, Δημοκρατία της Κορέας, Μακάο (Κίνα), Ινδονησία, Ινδία, Αίγυπτος, Λίβανος, Ιορδανία, Μαρόκο και Τουρκία. Όπως έχει ήδη τονιστεί, ο παγκόσμιος τουρισμός είναι ένας από τους κλάδους που έχουν επηρεαστεί άμεσα από την οικονομική κρίση: η τουριστική ζήτηση το 2008 μειώθηκε αισθητά, με τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις να αυξάνονται μόνο κατά 2%, έναντι του 6,1% που ήταν ο ρυθμός ανάπτυξης κατά το 2007.

Το 2009 σημειώθηκαν 880 εκατ. αφίξεις τουριστών παγκοσμίως, 39 εκατ. λιγότερες σε σχέση με τις αφίξεις του 2008 σημειώνοντας έτσι μια μείωση 4,3 %.

Η μείωση αυτή, οφείλεται στα αρνητικά αποτελέσματα των 3 πρώτων τριμήνων του 2009 (-10%, -7% και -2% αντίστοιχα), ενώ στο τελευταίο 3μηνο υπήρξε μια μικρή βελτίωση (+2%) σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2008.

Η ανάπτυξη ήταν αρνητική για 14 συνεχείς μήνες από το Σεπτέμβριο του 2008. Ασία και Μέση Ανατολή ήταν οι περιοχές που σημείωσαν τη μεγαλύτερη ανάκαμψη με θετικά αποτελέσματα το 2ο εξάμηνο του 2009. Το πρώτο εξάμηνο ήταν δύσκολο για όλους τους προορισμούς και ειδικά για την Ευρώπη (-10%).

Στο σύνολο του έτους, όλες οι περιοχές παρουσίασαν μείωση εκτός από την Αφρική, όπου τα νούμερα των διεθνών αφίξεων σημείωσαν αύξηση 3%. Τα χειρότερα αποτελέσματα παρουσιάζουν η Ευρώπη (-5,6%), η Μέση Ανατολή (-5,4%) και η Αμερική (-4,7%). (Πηγή: UNWTO World Tourism Barometer, Απρίλιος 2010)

Το 2010 σημειώθηκαν 940 εκατ. αφίξεις τουριστών παγκοσμίως, 58 εκατ. περισσότερες σε σχέση με τις αφίξεις του 2009 σημειώνοντας έτσι μια αύξηση 6,6 %.

Η αύξηση αυτή οφείλεται στα θετικά αποτελέσματα που παρουσίασαν όλες οι περιοχές κατά τη διάρκεια του έτους. Πιο συγκεκριμένα, η Μέση Ανατολή παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση στα νούμερα των διεθνών αφίξεων (+14%). Ακολουθούν Ασία (+12,7%), Αφρική (+7%), Αμερική (+6,5%) και Ευρώπη (+3,3%). (Πηγή: UNWTO World Tourism Barometer, Απρίλιος 2011)

Το 2011 σημειώθηκαν 983 εκατ. αφίξεις τουριστών παγκοσμίως, 43 εκατ. περισσότερες σε σχέση με τις αφίξεις του 2010 σημειώνοντας έτσι μια αύξηση 4,6%.

Η αύξηση αυτή οφείλεται στα θετικά αποτελέσματα που παρουσίασαν οι περισσότερες περιοχές κατά τη διάρκεια του έτους. Πιο συγκεκριμένα, η Ευρώπη παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση στα νούμερα των διεθνών αφίξεων (+6,2%). Ακολουθούν Ασία (+6,1%), Αμερική (+3,9%) και Αφρική (+0,4%), με την περιοχή της Μέσης Ανατολής να παρουσιάζει μείωση των διεθνών αφίξεων (-7%). (Πηγή: UNWTO World Tourism Barometer, Ιούλιος 2012)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προβλέπει μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης των διεθνών τουριστικών αφίξεων της τάξης του 4,1% με ορίζοντα το 2020. Συνεπώς, οι διεθνείς αφίξεις αναμένεται ως τότε να ξεπεράσουν το 1,5 δις ταξιδιωτών.

Ο παγκόσμιος τουρισμός αντιμετωπίζει μεγάλες προκλήσεις εν όψει του 21ου αιώνα, οι οποίες σχετίζονται με τη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη, την αντιμετώπιση των ανισοτήτων σε ζητήματα πλούτου και ευκαιριών αλλά και την ορθή κατανομή και διαχείριση των υπαρχόντων φυσικών πόρων, όπως ακριβώς συμβαίνει με κάθε ζωντανό κομμάτι της παγκόσμιας οικονομίας που έρχεται αντιμέτωπο με τη διαρκώς εξελισσόμενη διεθνή πραγματικότητα..

1.4. Επιπτώσεις του τουρισμού

Για δεκαετίες η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας συνεισέφερε τα μέγιστα στην αυξημένη οικονομική δραστηριότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Δημιούργησε θέσεις εργασίας τόσο σε μεγάλες όσο και σε μικρές κοινωνίες και αποτελεί μια σημαντική βιομηχανία σε πολλές χώρες, ενώ σε ορισμένες υποσκελίζει οποιαδήποτε άλλη οικονομική δραστηριότητα. Εντούτοις, οι επιπτώσεις του τουρισμού σε μια τοπική κοινωνία δεν είναι ευρέως αντιληπτές.

Η κατανόηση του ότι η ανάπτυξη του τουρισμού μπορεί να έχει πολλές και περίπλοκες επιπτώσεις υποδεικνύει επίσης ότι οι τοπικές αρχές, η τουριστική βιομηχανία και ο τοπικός πληθυσμός θα πρέπει να εργαστούν από κοινού και προσεκτικά, ώστε να σχεδιάσουν την ανάπτυξή του. Ο σχεδιασμός μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία μιας βιομηχανίας η οποία να βελτιώνει την κοινωνία με ελάχιστα κόστη και παρεμβολές σε άλλες πτυχές της ζωής της κοινωνίας αυτής. Σύμφωνα με τους Χ.Κοκκώση-Π.Τσάρτα (1999), ο όρος «επιπτώσεις» χρησιμοποιείται για να περιγράψει όλες τις αλλαγές που επέρχονται στην οικονομία, την κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον των περιοχών ή χωρών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός και σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του τουριστικού τομέα.

Επιπτώσεις στην οικονομία (Mathieson A.-Wall G., 1981)

- **Απασχόληση.** Ο τουρισμός δημιουργεί πολλές θέσεις απασχόλησης, η οποία όμως σε μεγάλο ποσοστό είναι εποχική, ανειδίκευτη και περιστασιακή. Συμβάλει επίσης στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης.
- **Περιφερειακή ανάπτυξη.** Συμβάλει στην ανάπτυξη απομονωμένων, ορεινών ή υποβαθμισμένων περιοχών, αυξάνοντας το εισόδημα των κατοίκων, την απασχόληση και τις επενδύσεις, με αποτέλεσμα την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την μείωση της μετανάστευσης.

- **Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην τοπική κοινωνία.** Επιδρά θετικά σε κλάδους που σχετίζονται με τον τουρισμό, όπως βιομηχανία, κατασκευές, υπηρεσίες, εμπόριο, μεταφορές κλπ.
- **Ισοζύγιο πληρωμών.** α) Επιβαρύνει το ισοζύγιο πληρωμών των τουριστικών χωρών λόγω της εισαγωγής προϊόντων αναγκαίων για τη λειτουργία του τουρισμού. β) θετικά επίδραση στο ισοζύγιο από τη εισροή τουριστικού συναλλάγματος.
- **Φορολογικά έσοδα στο κράτος.** Αύξηση των φορολογικών εσόδων του κράτους λόγω των πολλών τουριστικών επιχειρήσεων και του μεγάλου αριθμού απασχολουμένων στον τουρισμό.
- **Πληθωρισμός και αύξηση της τιμής της γης σε τοπικό επίπεδο.** Η δημιουργία πληθωριστικών πιέσεων αυξάνει το κόστος ζωής και τις τιμές της γης σε τοπικό επίπεδο, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου υπάρχει οργανωμένος τουρισμός.

Κοινωνικές επιπτώσεις (Τσάρτας Π., 1995, Smith V., 1992)

- **Κοινωνική δομή.** Η ανάπτυξη του τουρισμού επιφέρει αλλαγές στην κοινωνική δομή ενός τόπου και οδηγεί στη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικής δομής όπου ο τουρισμός κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα (δραστηριότητες, απασχόληση, παραγωγή κλπ.)
- **Επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα.** Τα υψηλά εισοδήματα και η κοινωνική αποδοχή των απασχολουμένων στον τουρισμό οδηγεί σε έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα (ιδιαίτερα νέοι και γυναίκες) με στόχο την απασχόληση στον τουρισμό ή σε παρεμφερή επαγγέλματα.
- **Επικοινωνία των ντόπιων με τους τουρίστες.** Συνδέεται άμεσα με τα στάδια ανάπτυξης του τουρισμού. Στο υψηλότερο στάδιο του οργανωμένου τουρισμού, η επικοινωνία «εμπορευματοποιείται» και καταλήγει να γίνει σχέση εμπορικής συναλλαγής.
- **Αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, τα ήθη και τα έθιμα.** Η ανάπτυξη του τουρισμού επιφέρει σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων ενός τόπου. Η ζωή τους «αστικοποιείται» και «εκσυγχρονίζεται».
- **Εμπορευματοποίηση δραστηριοτήτων και προϊόντων του τοπικού πολιτισμού.** Μορφές του τοπικού πολιτισμού (πολιτιστικές εκδηλώσεις,

προϊόντα, χειροτεχνήματα κλπ.) μετατρέπονται σε τουριστικά προϊόντα και πωλούνται στους τουρίστες ως αναμνηστικά του ταξιδιού.

Επιπτώσεις στο περιβάλλον (Mathieson A.-Wall G., 1981)

- **Φυσικό περιβάλλον.** Η τουριστική ανάπτυξη επηρεάζει την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος ιδιαίτερα σε περιοχές που θεωρούνται οικολογικά ευαίσθητες (παραθαλάσσιες, ορεινές, υγροβιότοποι κλπ.). Για να μην υπάρξουν προβλήματα επιβάλλεται σχεδιασμός, προγραμματισμός και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.
- **Συγκρούσεις για τη χρήση γης.** Η ανάπτυξη του τουρισμού προκαλεί συγκρούσεις για τη χρήση γης ιδιαίτερα σε παραθαλάσσιες και αγροτικές περιοχές, όπου παρατηρούνται συχνά φαινόμενα οικοπεδοποίησης.
- **Μετατροπή οικιστικών συνόλων ή χωρικών ενοτήτων σε τουριστικούς πόρους.** Αφορά κυρίως τους παραδοσιακούς οικισμούς και περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος, όπου το δομημένο και φυσικό περιβάλλον διαμορφώνουν έναν ιδιότυπο τουριστικό πόρο, αφού γίνονται πόλος έλξης τουριστών.
- **Η φέρουσα ικανότητα τουριστικών περιοχών.** Ο όρος «φέρουσα ικανότητα» εννοεί τις δυνατότητες της κοινωνικής-οικονομικής δομής και του περιβάλλοντος της περιοχής να «απορροφήσουν» συγκεκριμένο όγκο υποδομών και αριθμό τουριστών. Η τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να ανταποκρίνεται στη φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής.

Στη συνέχεια θα παραθέσουμε μια κατηγοριοποίηση των συνεπειών και επιπτώσεων του τουρισμού (οι πίνακες έχουν διαμορφωθεί από την ερευνήτρια).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Θετικές	Αρνητικές
Συνεισφέρει στο εισόδημα και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής	Αυξάνει τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών
Βελτιώνει την τοπική οικονομία	Αυξάνει τις τιμές της γης και των κατοικιών
Αυξάνει τις δυνατότητες απασχόλησης	Αυξάνει το κόστος ζωής
Βελτιώνει της επενδύσεις και την ανάπτυξη των υποδομών	Αυξάνει της πιθανότητες εισαγόμενου εργατικού δυναμικού
Αυξάνει τα έσοδα από φόρους	Κόστος για πρόσθετες βασικές υποδομές (ύδρευση, αποχέτευση, καύσιμα κλπ.)
Βελτιώνει της υποδομές των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας	Αυξάνει το κόστος συντήρησης των δρόμων και των μεταφορικών συστημάτων

Βελτιώνει της υποδομές μεταφορών	Ο εποχιακός τουρισμός ενέχει τον κίνδυνο υποαπασχόλησης ή ανεργίας
Αυξάνει της ευκαιρίες για αγορές	Ανταγωνισμός με άλλες χρήσεις γης
Οι οικονομικές επιπτώσεις (άμεσες ή έμμεσες) κατανέμονται ευρύτατα μέσα στην τοπική κοινωνία	Τα έσοδα μπορεί να εξάγονται από ιδιοκτήτες που δεν ανήκουν στην τοπική κοινωνία
Δημιουργεί νέες ευκαιρίες επιχειρηματικότητας	Οι θέσεις εργασίας μπορεί να πληρώνουν χαμηλούς μισθούς

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Θετικές	Αρνητικές
Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ή πρόληψη περαιτέρω οικολογικής υποβάθμισης	Σχετική ρύπανση (αέρια, υδάτινη, απορρίμματα, οπτική κλπ.)
Διατήρηση και προστασία ιστορικών κτιρίων και μνημείων	Απώλεια φυσικών τοπίων και αγροτικών εκτάσεων υπέρ της τουριστικής ανάπτυξης
Βελτίωση τη εμφάνισης της περιοχής (οπτικής και αισθητικής)	Παρενόχληση της χλωρίδας και της πανίδας
Μια «καθαρή» βιομηχανία	Απώλεια ανοικτών χώρων
	Υποβάθμιση του φυσικού τοπίου, ιστορικών τοποθεσιών και μνημείων
	Έλλειψη νερού

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Θετικές	Αρνητικές
Βελτιώνει την ποιότητα ζωής	Υπερβολική κατανάλωση ποτών
Διευκολύνει την συνάντηση με επισκέπτες	Εγκληματικότητα, ναρκωτικά, πορνεία
Θετικές αλλαγές σε αξίες, ήθη και έθιμα	Αυξημένο λαθρεμπόριο
Βελτίωση της κατανόησης διαφορετικών κοινωνιών	Επιδράσεις στη γλώσσα και στον πολιτισμό
Διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας των πληθυσμών που υποδέχονται τον τουρισμό	Ανεπιθύμητες αλλαγές στον τρόπο ζωής
Αυξάνει τη ζήτηση για ιστορικά και πολιτιστικά εκθέματα	Μετακίνηση των κατοίκων για την ανάπτυξη του τουρισμού
Μεγαλύτερη ανοχή κοινωνικών διαφοροποιήσεων	Αρνητικές αλλαγές σε αξίες, ήθη και έθιμα
Ικανοποίηση ψυχολογικών αναγκών	Διαταραχές στην οικογενειακή δομή
	Αποκλεισμός των ντόπιων από πολιτιστικούς πόρους
	Νέες «κλίκες» τροποποιούν τις κοινωνικές δομές

ΥΠΕΡΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ

Θετικές	Αρνητικές
Ελαχιστοποίηση της επέκτασης	Υπερσυγκέντρωση ατόμων, συμπεριλαμβανομένης της επίδρασης με άλλες επιχειρήσεις
Συγκέντρωση των τουριστικών υποδομών	Υπερπληθυσμός που υπερβαίνει τις δυνατότητες της περιοχής
Αξιοποίηση παλαιών κτιρίων με χρήσεις που αφορούν στον τουρισμό	Συμπλοκές

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Θετικές	Αρνητικές
Αύξηση της διαθεσιμότητας εγκαταστάσεων και ευκαιριών αναψυχής	Απόρριψη των μη τουριστικών εγκαταστάσεων αναψυχής
Καλύτερο επίπεδο υπηρεσιών από καταστήματα, εστιατόρια και εμπορικά μαγαζιά	Αρνητικά αποτελέσματα από τον ανταγωνισμό
Βελτίωση της ποιότητας της πυροπροστασίας	Έλλειψη αγαθών και υπηρεσιών
Βελτίωση της ποιότητας της αστυνομικής προστασίας	Αύξηση της πίεσης της ζήτησης στις υποδομές

ΦΟΡΟΙ

Θετικές	Αρνητικές
Πρόσθετοι κρατικοί και τοπικοί φόροι από πωλήσεις	Αύξηση των φόρων ιδιοκτησίας
Επιστροφή των εσόδων από φόρους, στην πόλη	

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Θετικές	Αρνητικές
Μεγαλύτερη εκτίμηση των τοπικών πόρων	Αύξηση της επινοητικότητας της τοπικής κοινωνίας
Τονισμός της περηφάνιας της τοπικής κοινωνίας	Ανήσυχη κοινωνική και προσωπική ζωή
Μεγαλύτερο εύρος διαθέσιμων επιλογών	Ψεύτικος παραδοσιακός πολιτισμός
Πιο ενδιαφέρον και συναρπαστικό μέρος για να κατοικείς	Αποκλεισμός και αποξένωση των κατοίκων από θέματα σχεδιασμού και ανάπτυξης
	Αίσθημα απώλειας ελέγχου του μέλλοντος της τοπικής κοινωνίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας

2.1. Ιστορία του Ελληνικού τουρισμού

Σύμφωνα με την M.Dritsas (2003), η Ελλάδα ήταν γνωστή στους Ευρωπαίους πολύ πριν ο τουρισμός αποκτήσει την σημερινή του μορφή. Το να ταξιδεύεις στην Ελλάδα ήταν επιβεβλημένο (ειδικά για τους Βρετανούς επιστήμονες) και μέρος του Grand tour, ιδιαίτερα κατά την διάρκεια των Ναπολεόντειων πολέμων όταν τα περισσότερα μέρη της Ευρώπης ήταν απροσπέλαστα. Το ταξίδι στην Ελλάδα πολλές φορές είχε εκπαιδευτικό χαρακτήρα, ειδικά για τους ταξιδιώτες που ασχολούνταν με κλασσικές σπουδές οι οποίοι βασισμένοι στα γραπτά των αρχαίων ιστορικών και φιλοσόφων, επισκέπτονταν περιοχές με ιδιαίτερη ιστορική και αρχαιολογική αξία (Αθήνα, Ολυμπία, Δελφοί, Μυκήνες κλπ.).

Μετά την ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους (1821-1930) η αναβίωση της ρομαντικής ιδέας για τη αρχαία Ελλάδα και η αναβίωση της «Αρκαδίας», προσέλκυσε πολλούς Ευρωπαίους επιχειρηματίες και διπλωμάτες. Η αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων (1896) σηματοδότησε την αρχή της προόδου και της εξέλιξης του ελληνικού τουρισμού, προσελκύοντας πολλούς τουρίστες και δημιούργησε πολλές ξενοδοχειακές μονάδες στην Αθήνα, το Ναύπλιο, την Κέρκυρα και άλλες ελληνικές πόλεις. Αρχισαν επίσης να εμφανίζονται και να δραστηριοποιούνται πολλά άγνωστα μέχρι εκείνη την εποχή επαγγέλματα τα οποία έχουν σχέση με τον τουρισμό (ταξιδιωτικά γραφεία, ταξιδιωτικοί πράκτορες, διευθυντές ξενοδοχείων κλπ.). Ο τουρισμός άρχισε να αναπτύσσεται χωρίς όμως επίσημη κρατική συμμετοχή. Κυρίως Έλληνες και ξένοι επιχειρηματίες καθώς και Έλληνες της διασποράς επένδυσαν στην τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας χτίζοντας ξενοδοχεία σε διάφορα μέρη της Ελλάδας αλλά κυρίως στην Αθήνα (Dritsas, 2003).

Το 1929 με το νόμο 4377 δόθηκε σημασία στη βελτίωση των ξενοδοχειακών παροχών γεγονός που οδήγησε στη δημιουργία μερικών από τα καλύτερα και ακριβότερα ξενοδοχεία της Αθήνας. Την ίδια περίοδο ελληνικές Τράπεζες πρόσφεραν σε πελάτες τους βραχυπρόθεσμες οικονομικές διευκολύνσεις υπό τη μορφή δανείων και επιδοτήσεων για τη δημιουργία ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε διάφορες περιοχές της ελληνικής περιφέρειας εκτός της Αθήνας.

Τουριστική ανάπτυξη σημειώθηκε στις περιοχές όπου ήταν εύκολη η πρόσβαση των τουριστών με αυτοκίνητο ή με σιδηρόδρομο. Η Μακεδονία με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη μετά την απελευθέρωσή της το 1913, είχε δυνατότητες προσέγγισης με το σιδηροδρομικό δίκτυο οπότε η τουριστική της ανάπτυξη υπήρξε σημαντική. Επίσης σημαντική ανάπτυξη είχε ο ιαματικός τουρισμός γιατί είχε τακτικούς πελάτες που επισκέπτονταν τις περιοχές που διέθεταν ιαματικές πηγές για λόγους υγείας.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός πως δεν υπήρχαν ξενοδοχεία σε παραλιακές περιοχές αλλά σε πόλεις και σε περιοχές με ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον, γεγονός που αποδεικνύει πως δεν είχε αναπτυχθεί ακόμα ο μεσογειακός τουρισμός του ήλιου και της θάλασσας (Dritsas, 2003).

Σταθμός στην ιστορία του Ελληνικού τουρισμού αποτέλεσε το 1929 η ίδρυση από την Κυβέρνηση Βενιζέλου του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού. (Στοιχεία Ε.Ο.Τ.)

Κατά το διάστημα 1929-36 ο Ε.Ο.Τ. λειτούργησε παράλληλα με τη δημόσια υπηρεσία (διεύθυνση «Ξένων και Εκθέσεων» του ΥΠΕΘΟ) που είχε δημιουργηθεί το 1914.

Με βάση συγκροτημένη πολιτική και έχοντας επικεφαλής του αξιόλογα άτομα παρήγαγε σημαντικό έργο, θέτοντας τις βάσεις του σύγχρονου τουρισμού. Οργάνωσε τα πρώτα διαφημιστικά προγράμματα, εξέδωσε έντυπα καθώς και τις πρώτες αφίσες σε δύο ξένες γλώσσες. Επίσης κατασκεύασε περίπτερα δίπλα σε αρχαιολογικούς χώρους ενώ θέσπισε τις πρώτες τεχνικές προδιαγραφές των ξενοδοχείων.

Το 1936 καταργήθηκε ο Ε.Ο.Τ. από το καθεστώς Ι. Μεταξά και έδωσε τη θέση του στο Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού.

Οι βασικοί στόχοι του Υφυπουργείου ήταν η οργάνωση του τουρισμού στο εσωτερικό, η προβολή της χώρας στο εξωτερικό και ιδίως η καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης που θεωρήθηκε και πολύ σωστά ως απαραίτητη προϋπόθεση για οποιαδήποτε τουριστική ανάπτυξη.

Στον τομέα της τουριστικής προβολής συνεχίστηκε το έργο που είχε ξεκινήσει ο Ε.Ο.Τ. αλλά με πολλές δυσκολίες λόγω της γενικής κατάστασης (παγκόσμιος πόλεμος και εμφύλιος). Αξίζει να αναφέρουμε την τουριστική κίνηση της προπολεμικής περιόδου. Το 1925 καταγράφηκαν 22.500 αφίξεις αλλοδαπών τουριστών. Τα επόμενα έτη παρατηρήθηκε συνεχής αύξηση της κίνησης μέχρι το 1938, οπότε σημειώθηκε αριθμός ρεκόρ 153.632 αφίξεων (μέση ετήσια αύξηση 10.000 άτομα) ή ετήσιο ποσοστό 50%.

Χρειάστηκε να περάσουν 16 χρόνια για να φθάσουμε τον ίδιο αριθμό αφίξεων (1954).

Με την επανίδρυση του Ε.Ο.Τ. το 1950-51, ως μόνης δημόσιας υπηρεσίας για τον τουρισμό, σήμανε γενικός συναγερμός για την τουριστική ανασυγκρότηση της χώρας. Τέθηκε ως βασικός στόχος η προσέλκυση αλλοδαπών τουριστών σε μια χώρα που είχε σχεδόν καταστραφεί.

Η τότε ηγεσία του τουρισμού προχώρησε σε μια σειρά από επιτυχημένες δράσεις, όπως: ειδικά προγράμματα διαφημιστικής καμπάνιας στο εξωτερικό, κατασκευή

εκατοντάδων πρότυπων τουριστικών εγκαταστάσεων (ξενοδοχεία, οδικοί σταθμοί, εστιατόρια, οργανωμένες ακτές, κάμπινγκ κ.α.).

Επίσης, ανέπτυξε τον τουρισμό στα νησιά, εξασφαλίζοντας και μεγάλες παραγωγές του Χόλυγουντ, όπως «το παιδί και το δελφίνι» και «τα κανόνια του Ναβαρόνε», ενώ ίδρυσε την περίοδο 1955-56 τα φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου. Προέβη ακόμη στην έκδοση δεκάδων αφισών με εικαστικό περιεχόμενο (Σπ. Βασιλείου, Γ. Μόραλης) που πρόβαλαν τόσο τα νησιά μας όσο και την ηπειρωτική Ελλάδα.

Έτσι μέσα σε 15 χρόνια ο αριθμός των ετήσιων αφίξεων αλλοδαπών τουριστών αυξήθηκε κατά 16 φορές περίπου (από 68.000 αφίξεις το 1951 σε 1.130.000 το 1966).

Η ανοδική πορεία του ελληνικού τουρισμού συνεχίστηκε και κατά τη δεκαετία 1970-80, οπότε και αυξήθηκε σημαντικά η ξενοδοχειακή υποδομή της χώρας με τη δημιουργία μικρού ή μεσαίου μεγέθους ξενοδοχειακών μονάδων που αναγέρθηκαν συχνά με δάνεια (57.000 κλίνες σε ξενοδοχεία όλων των τάξεων το 1961 – 286.000 κλίνες το 1980).

Η ανέγερση νέων τουριστικών κλινών συνεχίστηκε και μετά το 1980 με επιδοτήσεις μέσω του αναπτυξιακού νόμου. Μάλιστα, σε πολλές περιοχές της χώρας ραγδαία αναπτυσσόμενες, το κράτος συνέχιζε να επιδοτεί κλίνες χωρίς πολλές φορές να έχει κατασκευάσει τα αναγκαία έργα υποδομής (περίπτωση βόρειας Κρήτης).

Την περίοδο 1985-87 εξαγγέλθηκε μια τουριστική πολιτική προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας του τουριστικού μας προϊόντος. Δηλαδή επιχειρήθηκε να ξεκινήσει η απεξάρτηση από το μαζικό τουρισμό και επιδιώχθηκε η αξιοποίηση όλων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας μας για την ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού.

Η πολιτική αυτή που ισχύει και μέχρι σήμερα με ελάχιστες παραλλαγές υπαγορεύθηκε κυρίως από το γεγονός ότι με την πάροδο του χρόνου είχε μειωθεί ο ρόλος του «πολιτισμού» γενικά ως ειδικής και ελκυστικής διάστασης της χώρας με αποτέλεσμα η Ελλάδα να περιοριστεί σχεδόν αποκλειστικά σε προορισμό ήλιου-θάλασσας αλλά βέβαια με πολύ πιο έντονο ανταγωνισμό και από τις αναδυόμενες τότε νέες τουριστικές αγορές της Ν.Α. Ασίας και της Αφρικής.

Επίσης τέθηκαν επί μέρους στόχοι, πέραν από την άμβλυνση της κυριαρχίας του μαζικού τουρισμού, όπως η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η καλύτερη κατανομή στο χώρο των τουριστικών δραστηριοτήτων και η προστασία του περιβάλλοντος.

Παράλληλα, η τελευταία εικοσαετία χαρακτηρίζεται και από πολλές αλλαγές στο δημόσιο φορέα του τουρισμού. Ο μεν Ε.Ο.Τ. παραμένει μέχρι σήμερα αλλά με σημαντικά μειωμένες αρμοδιότητες σε σχέση με το παρελθόν, ενώ όσον αφορά το Υπουργείο Τουρισμού έγιναν πολλές αλλαγές. Συστάθηκε το 1988, καταργήθηκε το 1991, επανιδρύθηκε το 1993 για να καταργηθεί πάλι το 1996 και να ιδρυθεί εκ νέου το 2004.

Το ελληνικό τουριστικό προϊόν διαθέτει τόσο τους απαραίτητους πόρους (φυσικούς και πολιτιστικούς) όσο και τις υποδομές, υπηρεσίες και ανθρώπινο δυναμικό που απαιτείται ώστε να υπάρξει μια μακροπρόθεσμα δυναμική και ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη. Υπάρχουν κάποιοι ουσιαστικοί παράγοντες που διαμόρφωσαν σταδιακά τα χαρακτηριστικά του μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης της χώρας στην περίοδο μετά το 1950. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι ακόλουθοι: (Τσάρτας, 2000)

1. Καθοριστικός παράγοντας με ευρύτατες επιπτώσεις στη γενικότερη ανάπτυξη της χώρας υπήρξε το πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης που υιοθετήθηκε στη μεταπολεμική περίοδο και παραμένει κυρίαρχο ως σήμερα. Το πρότυπο αυτό αφορά στην ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών του οργανωμένου μαζικού τουρισμού της θερινής κυρίως περιόδου. Οι παράγοντες διαμόρφωσης αυτού του προτύπου και αντίστοιχα του τουριστικού προϊόντος της χώρας είναι οι εξής:
 - Η σταδιακή υιοθέτηση ενός προτύπου ανάπτυξης το οποίο αφορά τον τουρισμό διακοπών
 - Μονοσήμαντη ζήτηση αλλοδαπών τουριστών
 - Κατάταξη της Ελλάδας στην ευρύτερη «αγορά» των μεσογειακών χωρών
 - Εξάρτηση πολλών περιοχών από τον οργανωμένο τουρισμό της θερινής περιόδου
 - Χρονική υστέρηση και υποτυπώδης ανάπτυξη εξειδικευμένων τουριστικών προϊόντων
2. Ο παράγοντας αυτός αφορά τόσο το υπαρκτό θεσμικό πλαίσιο του σχεδιασμού της οργάνωσης και της λειτουργίας του τουρισμού όσο και την επίσημη

κρατική πολιτική και την εφαρμογή της στα ζητήματα που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη. Αναλυτικότερα:

- Ελλείψεις και αδυναμίες του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του τουρισμού
- Πολιτική και στρατηγικός σχεδιασμός για την τουριστική ανάπτυξη

3. Οργάνωση υποδομών και υπηρεσιών του τουριστικού τομέα. Αναλυτικότερα:

- Ελλείψεις υποδομών και υπηρεσιών οι οποίες συγκροτούν τον τουριστικό τομέα της Ελλάδας
- Οργανωτικές αδυναμίες και προβλήματα εκσυγχρονισμού των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών της χώρας

4. Χωρική συγκέντρωση και περιβαλλοντικές διαστάσεις της τουριστικής ανάπτυξης. Αναλυτικότερα:

- Χαρακτηριστικά χωρικής συγκέντρωσης της τουριστικής ανάπτυξης: ανισομέρειες και υποβάθμιση
- Αειφορική τουριστική ανάπτυξη: οι περιβαλλοντικές διαστάσεις ενός σύγχρονου προτύπου ανάπτυξης

5. Υστερήσεις και αδυναμίες στην εκπαίδευση, την έρευνα και την επιστημονική ανάλυση του τουρισμού. Αναλυτικότερα:

- Τουριστική εκπαίδευση: ανεπάρκειες με βάση τα διεθνή δεδομένα και τις ανάγκες ανάπτυξης και λειτουργίας του τουρισμού στη χώρα
- Έρευνα και επιστημονική ανάλυση του τουρισμού: υστερήσεις και αδυναμίες

6. Πολιτικές προβολής του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Αναλυτικότερα:

- Μάρκετινγκ του ελληνικού τουρισμού: μεγάλες θεσμικές και οργανωτικές αδυναμίες
- Διαφήμιση: αρκετές θετικές προσπάθειες αλλά και σημαντικές ελλείψεις.

Η σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία και κοινωνία είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το 2008 στο ΑΕΠ της χώρας φτάνει το 16,2%, ενώ η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (833.200 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 19,6% των απασχολουμένων. Μέχρι το 2019 η απασχόληση στην τουριστική οικονομία μπορεί να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 360.000 άτομα, καλύπτοντας το 100% των ανέργων κατά το 2008. Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει ικανοποιητικές επιδόσεις. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO), η Ελλάδα το 2008 ήταν 16η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 12η σε επίπεδο εσόδων. Επίσης, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) το 2009, η χώρα μας καταλαμβάνει την 24η θέση μεταξύ 133 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας, ενώ στο Γενικό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας καταλαμβάνει μόλις την 67η. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι ο ελληνικός τουρισμός είναι ένας από τους ελάχιστους τομείς της εθνικής οικονομίας, ο οποίος είναι ανταγωνιστικός σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.2. Η τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας την περίοδο 2000-2012

Στον Πίνακα 1¹ καταγράφονται οι διεθνείς τουριστικές εισπράξεις της Ελλάδος για την περίοδο 2000-2006. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία του πίνακα την πενταετία 2000-2005, οι παγκόσμιες τουριστικές εισπράξεις απέδωσαν τα καλύτερα, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 2,1% ετησίως. Ιδιαίτερα σημαντικές χρονιές για τη χώρα μας αποτέλεσαν το έτος 2000 που κατέγραψε αύξηση 21,1% σε σχέση με το 1999, το 2002 που σημείωσε μείωση -2,5% σε σχέση με το 2001, το 2003 που συνεχίστηκε η μείωση κατά -7,7% σε σχέση με το 2002, το 2004 που κατάφερε να βγει και πάλι στην «επιφάνεια» σημειώνοντας αύξηση 9% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και τέλος το 2006 που ήδη στο πρώτο επτάμηνο έχει ξεπεράσει σε αξία ολόκληρο το έτος

Με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (Πίνακας 2) που αφορά στα μερίδια των πέντε κυριότερων Ευρωπαϊκών αγορών για τον ελληνικό τουρισμό κατά την περίοδο 2000-2006, οι περισσότερες αφίξεις προήλθαν από το Ηνωμένο Βασίλειο. Ακολουθούν η Γερμανία, η Ιταλία, η Γαλλία και η Ολλανδία.

¹ Οι πίνακες βρίσκονται στο παράρτημα της πτυχιακής εργασίας

Από τα στοιχεία του Πίνακα 3 που αφορούν τις διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία και κάμπινγκ κατά τα έτη 2004-2008 προκύπτει πως οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών τουριστών παρουσιάζουν συνολικά αύξηση με μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης 17,62 το 2007 έναντι του 2006. Οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών παρουσιάζουν και αυτές μια σταδιακή αύξηση εκτός από το 2008 που υπήρξε μια μικρή μείωση της τάξης του 0,22%.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται η προστιθέμενη αξία της «τουριστικής οικονομίας» ως ποσοστό του ΑΕΠ και η απασχόληση στην τουριστική οικονομία ως ποσοστό της συνολικής απασχολήσεως, σύμφωνα με συγκρίσιμα στοιχεία του WTTC (Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού). Το 2008, η τουριστική οικονομία στην Ελλάδα συμβάλλει στη δημιουργία του 16,3% της συνολικής προστιθέμενης αξίας στην οικονομία και στη δημιουργία του 19,8% της συνολικής απασχολήσεως. Με αυτές τις μετρήσεις, η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία είναι σχεδόν ισοδύναμη με εκείνη στην Ισπανία (με μεγαλύτερη συμβολή στην απασχόληση στην Ελλάδα), ενώ είναι μεγαλύτερη από όλες τις άλλες μεγάλες χώρες της Ζώνης του Ευρώ. Σημειώνεται η ταχεία μεγέθυνση της ελληνικής τουριστικής οικονομίας από το 2001, καθώς και η επιβράδυνσή της το 2008 σε σχέση με το 2007 λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσεως.

Όσον αφορά την μέση ετήσια αύξηση της προστιθέμενης αξίας στον κλάδο των Ξενοδοχείων –Εστιατορίων στην Ελλάδα, αυξήθηκε στην περίοδο 2000-2007 με μέσο ετήσιο ρυθμό 8,0%, ελαφρά υψηλότερο από τον ρυθμό αυξήσεως του ονομαστικού ΑΕΠ και επίσης υψηλότερο από τον ρυθμό αυξήσεως των εισπράξεων από τον εξωτερικό τουρισμό. Έτσι, ο κλάδος αυτός αποτελούσε το 2007 το 7,7% της συνολικής προστιθέμενης αξίας στη χώρα, έναντι 7,5% το 2000.

Τα συνολικά έσοδα της χώρας από τον εξωτερικό τουρισμό ανήλθαν το 2008 στα € 11,64 δισ., δηλαδή στο 4,8% του ΑΕΠ. Οι εισπράξεις δε αυτές (δηλαδή η συνολική δαπάνη των ξένων τουριστών στην Ελλάδα) σημείωσαν μέση ετήσια αύξηση 4,2% στην περίοδο 2003-2008 και έχουν και εισαγωγικό κόστος, αφού ένα ποσοστό από τα προϊόντα που αγόρασαν οι ξένοι τουρίστες στην Ελλάδα ήταν εισαγόμενα. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 5, η συμβολή των εισπράξεων από τον εξωτερικό τουρισμό στο ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ και συγκρίνεται με εισπράξεις ίσες με το 15,8% του ΑΕΠ στην Κροατία, 11,0% του ΑΕΠ

στην Κύπρο, 7,4% του ΑΕΠ στη Βουλγαρία, 5,6% του ΑΕΠ στη Σλοβενία, 5,3% του ΑΕΠ στην Αυστρία, 3,9% του ΑΕΠ στην Ουγγαρία και 3,8% του ΑΕΠ στην Ισπανία.

Σε μία γενικότερη και ποιοτική βάση, η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει περισσότερο τον επαγγελματικό και λιγότερο τον τουρισμό αναψυχής, έχει ωθήσει σε μεγαλύτερη μείωση της διάρκειας διαμονής και την τουριστική δαπάνη από τις αφίξεις και έχει επιδράσει δριμύτερα στις δευτερεύουσες (secondary) διακοπές από ότι στις κύριες (main). Σε ότι αφορά στις τουριστικές εισπράξεις, αυτές βαίνουν από το 2001 και μετά συνεχώς αυξανόμενες, τόσο για την Ελλάδα, όσο και σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, με κοινή, μάλιστα, πορεία και για τις τρεις γεωγραφικές περιοχές. Η πορεία των τουριστικών αφίξεων, παρόλα αυτά, δεν είναι κοινή: η ποσοστιαία μεταβολή στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια τουριστική κίνηση σε επίπεδο αφίξεων είναι τα περισσότερα έτη θετική, ενώ αντίθετα η ελληνική τουριστική κίνηση πέρασε ένα διάστημα (2002-2004) που κινείτο με αρνητικούς ρυθμούς. Το 2005, εντούτοις, σημειώθηκε μεγάλη αύξηση, εξαιτίας της άριστης διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα, που λειτούργησε ως η καλύτερη διαφήμιση για τη χώρα μας. Τη θέση αυτή υποστηρίζει και η πορεία των διανυκτερεύσεων: από το 2004 και μετά παρατηρείται συνεχής αύξηση του εν λόγω μεγέθους, με εξαίρεση το 2008, οπότε σημειώθηκε έντονη κάμψη εξαιτίας της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Η παγκόσμια οικονομική κρίση είχε σημαντικές επιπτώσεις σε περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα, στην Κρήτη, μία περιοχή που στηρίζεται πολύ στις αφίξεις Γερμανών και Άγγλων, σημειώθηκε μείωση των αεροπορικών αφίξεων της τάξης του 10,3% (Ιαν. – Οκτ.), ενώ η μείωση των εσόδων σε ορισμένες περιοχές του νησιού έφτασε ή ξεπέρασε ακόμη και το 20%. Στα Ιόνια Νησιά οι συνολικές αεροπορικές αφίξεις της περιόδου Ιαν. - Οκτ. μειώθηκαν κατά 8,9% και στη Χαλκιδική ήταν η πρώτη χρονιά που ο τουρισμός κινήθηκε σε αρνητική τροχιά. Στην Αθήνα οι αεροπορικές αφίξεις μειώθηκαν κατά 7,1%, μία μείωση που δεν αντικατοπτρίζει, ωστόσο, την πραγματική μείωση στους τουρίστες της Αθήνας, αφού ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών αποτελεί διαμετακομιστικό κέντρο που εξυπηρετεί τουρίστες που προωθούνται σε άλλες περιοχές της χώρας.

Η μέχρι σήμερα ασκηθείσα πολιτική επενδυτικών κινήτρων δεν κατάφερε να επιλύσει το πρόβλημα: κατά το διάστημα του Μαΐου 2005 μέχρι τον Ιούλιο του 2008 και μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου 3299/04 ευνοήθηκαν οι ήδη ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές, ενώ οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν κατά κύριο λόγο

εκσυγχρονισμό ξενοδοχείου ή ίδρυση και επέκταση των ξενοδοχειακών μονάδων. Ο υπολογισμός της πλεονάζουσας ποσότητας καταλυματικού δυναμικού, αποκαλύπτει ότι το διαθέσιμο καταλυματικό δυναμικό υπερβαίνει το 184,7% της τρέχουσας ζήτησης, χωρίς συνυπολογισμό της ποσότητας κλινών των ενοικιαζόμενων δωματίων. Αυτό σημαίνει ότι η εφικτή παραγωγική δυναμικότητα του αποθέματος ξενοδοχειακών κλινών ανέρχεται σε διανυκτερεύσεις της τάξεως των 182.435.760. Ο αριθμός αυτός είναι ικανός να καλύψει αυξανόμενη ζήτηση δεκατεσσάρων (14) ετών, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης της τάξεως του 8%! (στοιχεία Ξ.Ε.Ε.).

Στους πίνακες 6, 7, 8, και 9 βλέπουμε τα βασικά μεγέθη του Ελληνικού τουρισμού για τα έτη 2009, 2010, 2011 και 2012.

Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το 2009 στο ΑΕΠ της Ελλάδας φτάνει το 15,9%, ενώ η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (798.600 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 17,7% των απασχολουμένων (Πίνακας 6).

.Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει ικανοποιητικές επιδόσεις. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO), η Ελλάδα το 2009 ήταν 16η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 15η σε επίπεδο εσόδων. Επίσης, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) το 2009, η χώρα μας καταλαμβάνει την 24η θέση μεταξύ 133 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας, ενώ στο Γενικό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας καταλαμβάνει μόλις την 71η.

Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το 2010 στο ΑΕΠ της Ελλάδας φτάνει το 16%, ενώ η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (786.000 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 17,8% των απασχολουμένων (Πίνακας 7).

Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει ικανοποιητικές επιδόσεις. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO), η Ελλάδα το 2010 ήταν 17η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 21η σε επίπεδο εσόδων. Επίσης, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) το 2011, η χώρα μας καταλαμβάνει την 29η θέση μεταξύ 139 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας, ενώ στο Γενικό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας καταλαμβάνει μόλις την 83η.

Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το 2011 στο ΑΕΠ της Ελλάδας φτάνει το 15,8%, ενώ η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (720.600 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 17,6% των απασχολουμένων (Πίνακας 8).

Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει ικανοποιητικές επιδόσεις. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO), η Ελλάδα το 2011 ήταν 17η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 19η σε επίπεδο εσόδων. Επίσης, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) το 2011, η χώρα μας καταλαμβάνει την 29η θέση μεταξύ 139 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας, ενώ στο Γενικό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας καταλαμβάνει μόλις την 90η.

Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το 2012 στο ΑΕΠ της Ελλάδας φτάνει το 16,4%, ενώ η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (688.800 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 18,3% των απασχολουμένων (Πίνακας 9). Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει ικανοποιητικές επιδόσεις. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO), η Ελλάδα το 2012 ήταν 17η σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 23η σε επίπεδο εσόδων. Επίσης, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) το 2013, η χώρα μας καταλαμβάνει την 32η θέση μεταξύ 140 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας, ενώ στο Γενικό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας καταλαμβάνει μόλις την 96η.

Η θέση αυτή δεν είναι ικανοποιητική, κυρίως αν λάβει κάποιος υπόψη του αφενός την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά που την προίκισε η ιστορία και αφετέρου τους φυσικούς πόρους του ήλιου και της θάλασσας. Πράγματι, η χώρα μας διαθέτει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, διαθέτει καλές τουριστικές υποδομές, το κράτος δίνει – θεωρητικά τουλάχιστον – υψηλή προτεραιότητα στον τομέα του τουρισμού, χωρίς όμως να διαθέτει και τους απαραίτητους πόρους για την ανάπτυξή του και οι πολίτες είναι θετικά διακείμενοι έναντι των ξένων τουριστών. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει μια σειρά από σοβαρούς ανασταλτικούς παράγοντες, που εμποδίζουν την επιχειρηματικότητα στη χώρα μας. Το αυστηρό ρυθμιστικό περιβάλλον, τα εμπόδια στην ανάληψη ξένων επενδύσεων και οι περιορισμοί στην απόκτηση ιδιοκτησίας από ξένους αποτελούν τους ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στον τουρισμό στην Ελλάδα. Στον τομέα της διαφάνειας η χώρα μας καταλαμβάνει τις τελευταίες θέσεις στην Ε.Ε. Είναι ανάγκη

επανεξέτασης, λοιπόν, του τρόπου εφαρμογής του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη σχέση περιβάλλον και τουρισμός, έτσι ώστε να δημιουργεί τα μικρότερα δυνατά εμπόδια στη λειτουργία των επιχειρήσεων, χωρίς βέβαια να θυσιάζει το επιδιωκόμενο περιβαλλοντικό αποτέλεσμα.

Οι τιμές και το κόστος αποτελούν συνιστώσα της ανταγωνιστικότητας ενός κλάδου ή της οικονομίας γενικότερα. Η θέση αυτή επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι χώρες (Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος) που βρίσκονται σε καλύτερη θέση στη γενική κατάταξη ανταγωνιστικότητας από τη χώρα μας, κατέχουν τις πρώτες θέσεις από πλευράς ανταγωνιστικότητας τιμών μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών. Ωστόσο, η τιμή καθ' εαυτή δεν αποτελεί από μόνη της σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, αλλά έχει σημασία η σχέση τιμής/ποιότητας. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ελληνική οικονομία γενικότερα, και ο τουρισμός ειδικότερα, πρέπει να προσαρμοστεί στη γενικά αποδεκτή επιλογή της υποκατάστασης του ανταγωνισμού κόστους από τον ανταγωνισμό ποιότητας, χωρίς, βεβαίως, να αγνοούνται οι παράγοντες που προσδιορίζουν το κόστος.

Τέλος, οι ανθρώπινοι πόροι, που απασχολούνται στον τουρισμό, δεν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση και δεν επιμορφώνονται για να ανταποκριθούν στις υψηλές απαιτήσεις του έντονου ανταγωνισμού που επικρατεί διεθνώς. Σε βαθμό ίσως μεγαλύτερο από ότι αυτό συμβαίνει σε άλλες χώρες, ο ελληνικός τουριστικός τομέας - όπως άλλωστε και ολόκληρη σχεδόν η ελληνική οικονομία - απαρτίζεται από μικρομεσαίες μονάδες. Θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημιουργίας ειδικών προγραμμάτων σπουδών, τα οποία να προσφέρουν ένα μίγμα γνώσεων διοίκησης αλλά και ορισμένων τεχνικών γνώσεων για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών. Η ποιοτική αναβάθμιση που θα επιτυγχάνετο με την υιοθέτηση αυτών των προγραμμάτων, θα πρέπει να συνδυασθεί και με σημαντική βελτίωση της ευελιξίας στην λειτουργία της αγοράς εργασίας με τη θέσπιση πρόσφορων κανόνων για τη διευθέτηση του χρόνου εργασίας, τη μείωση του κόστους κινητικότητας των εργαζομένων κ.ά., ώστε να αρθούν τα εμπόδια που υπάρχουν στις προσλήψεις. Η χώρα μας θα πρέπει να σχεδιάσει και να υλοποιήσει μία ολοκληρωμένη αναπτυξιακή τουριστική πολιτική, με κατεύθυνση την βελτίωση της ολικής ποιότητας και ποικιλίας του τουριστικού προϊόντος, την προώθηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τη μείωση της εποχικότητας. Επίσης, ο ιδιωτικός τομέας θα πρέπει να προβεί στη δημιουργία μονάδων κατάλληλου μεγέθους και κατηγορίας, ανάλογα με το μέγεθος και το πρότυπο ζήτησης κάθε γεωγραφικής περιοχής, στη βελτίωση του

μáνατζμεντ για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των αλλαγών που σημειώνονται, στην ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων και στην προσφορά προϊόντων των οποίων η τιμή συνάδει με την ποιότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Τουρίστες, τυπολογία τουριστών, κινήτρων και περιοχών

3.1. Ορισμός του τουρίστα

Ο προσδιορισμός του τουρισμού ως ανθρώπινης δραστηριότητας συνεπάγεται την θεώρηση των τουριστών ως των ατόμων που ασκούν αυτή τη δραστηριότητα (Κούτουλας, 2001). Ως τουρίστες μπορούν να οριστούν «οι ταξιδιώτες που επισκέπτονται προσωρινά έναν ή περισσότερους τόπους διαφορετικούς από τον τόπο της μόνιμης εγκατάστασής τους, με σκοπό να ικανοποιήσουν ορισμένες ανάγκες τους μέσω της άσκησης κάποιων επιμέρους δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του ταξιδιού».

Οι πρώτες προσπάθειες προς την διατύπωση ενός ορισμού του όρου τουρίστας ξεκίνησαν στα μέσα του 20ου αιώνα. Η περίοδος μεταξύ του 1937 και του 1980 χαρακτηρίζεται από τις προσπάθειες που έγιναν ώστε να αποδοθούν αποδεκτοί από την διεθνή κοινότητα ορισμοί σε έννοιες του τουρισμού.

Έτσι:

- Το 1937 το συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών απέδωσε τον ορισμό του αλλοδαπού τουρίστα που τροποποιήθηκε ελαφρά το 1950 στη συνάντηση του Δουβλίνου της Διεθνούς Ένωσης Οργανισμών Ταξιδιών.
- Το 1953 η Επιτροπή Στατιστικής των Ηνωμένων Εθνών προχώρησε στη διατύπωση του ορισμού του επισκέπτη (visitor)
- Το 1963 το συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών στη Ρώμη πρότεινε ορισμούς για τις έννοιες τουρίστας, επισκέπτης και ημερήσιος επισκέπτης. Οι συγκεκριμένοι ορισμοί έτυχαν μελέτης από ομάδα ειδικών των Η. Ε. και από το 1968 αποτέλεσαν επίσημους ορισμούς
- Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 λόγω της μεγάλης σημασίας που άρχισε να αποκτά η τουριστική δραστηριότητα για όλο και περισσότερες χώρες, καθώς και της αλληλεπίδρασης του τουρισμού με άλλες οικονομικές δραστηριότητες,

προέκυψε η ανάγκη αναθεώρησης των ορισμών, σε συνεργασία του UNWTO και του παραρτήματος στατιστικής των Ηνωμένων Εθνών.

Ο ορισμός που αποδίδεται από τα Ηνωμένα Έθνη είναι ο ακόλουθος : «Τουρίστας είναι κάθε άτομο που ταξιδεύει σε χώρα εκτός αυτής της μόνιμης κατοικίας του, για χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά τους δώδεκα μήνες και του οποίου κύριος σκοπός του είναι άλλος εκτός από την άσκηση δραστηριοτήτων και που παραμένει για διαμονή σε κάποιας μορφής κατάλυμα για τουλάχιστον ένα βράδυ».

Η δυσκολία που υπάρχει στην διατύπωση της έννοιας του τουρίστα αντικατοπτρίζεται από το γεγονός ότι τουρίστες δεν θεωρούνται όσοι:

1. πραγματοποιούν καθαρά τοπικές και τακτικές μετακινήσεις (π.χ. καθημερινή μετακίνηση στα πλαίσια της εργασίας)
2. μετακινούνται στα όρια του τόπου μόνιμης κατοικίας
3. αποτελούν πλήρωμα μεταφορικών μέσων
4. είναι προσωρινοί ή μόνιμοι μετανάστες με σκοπό την απόκτηση εισοδήματος
5. είναι μέλη ενόπλων δυνάμεων
6. διαβιούν ως νομάδες
7. μετακινούνται από ένα τόπο σε ένα άλλο με την απειλή ή τη χρήση βίας

Για να ολοκληρωθεί η προσέγγιση της έννοιας του τουρίστα θα αναφερθούν οι επίσημοι ορισμοί που έχουν δοθεί για τις έννοιες επισκέπτης, τουρίστας και εκδρομέας.. Η ανάγκη που γέννησε τις τρεις προσεγγίσεις αφορά την απεικόνιση και στατιστική παρακολούθηση της δραστηριότητας των τουριστών (UNWTO,2007).

Συγκεκριμένα,

- Επισκέπτης (visitor) ορίζεται κάθε άτομο που ταξιδεύει σε χώρα άλλη από αυτήν στην οποία κατοικεί μόνιμα και για κάθε λόγο εκτός από την εργασία που αμείβεται από φορέα της χώρας-προορισμού. Ο ορισμός αυτός αναφέρεται σε διεθνείς ταξιδιώτες, μπορεί όμως εύκολα να προσαρμοστεί ώστε να καλύψει και τους τουρίστες που ταξιδεύουν εντός της χώρας τους εάν αντικατασταθεί η λέξη «χώρα» με τη λέξη «περιοχή». Οι επισκέπτες διαχωρίζονται περαιτέρω σε εγχώριους (domestic) και διεθνείς (international) και συνιστούν τους τουρίστες και τους ημερήσιους επισκέπτες
- Τουρίστας (tourist) είναι κάθε επισκέπτης που παραμένει σε μια χώρα πάνω από 24 ώρες και που πραγματοποιεί τουλάχιστον μία διανυκτέρευση για ένα από τους ακόλουθους λόγους: επαγγελματικές υποχρεώσεις - συνέδρια - εκθέσεις - οικογένεια - φίλοι - υγεία - αργίες - ψυχαγωγία – επαγγελματικές

συναντήσεις - αποστολές - αναψυχή - συγγενείς - θρησκεία - αθλητισμός - σπουδές – διακοπές.

- Εκδρομείς (excursionists) ή ημερήσιοι επισκέπτες είναι εκείνοι οι επισκέπτες που παραμένουν σε έναν προορισμό για λιγότερο από 24 ώρες. Η κύρια διαφορά μεταξύ του τουρίστα και του εκδρομέα είναι ότι ο δεύτερος δεν πραγματοποιεί διανυκτέρευση στον προορισμό. Στους εκδρομείς συγκαταλέγονται και οι συμμετέχοντες σε κρουαζιέρες που αποβιβάζονται σε ένα λιμάνι για μερικές ώρες καθώς και τα πληρώματα αεροσκαφών και πλοίων που δεν διαμένουν στη χώρα στην οποία αφικνούνται (εκτός και αν πραγματοποιούν διανυκτέρευση, οπότε λογίζονται ως τουρίστες).

Μια περαιτέρω διάκριση που γίνεται από τον UNWTO (2007) αναφέρει την διαφορά που υπάρχει μεταξύ τουρίστα και ταξιδιώτη. Ολοκληρώνοντας την θεωρητική προσέγγιση στην έννοια του τουρίστα παρατίθεται ο ακόλουθος πίνακας.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ

<i>Επισκέπτες</i> <i>Περιλαμβάνονται στις στατιστικές τουρισμού</i>		<i>Άλλοι</i> <i>Δεν περιλαμβάνονται στις στατιστικές τουρισμού</i>
ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ	ΕΚΔΡΟΜΕΙΣ	
1.Σκοποί ταξιδιού (όλοι πλην εργασίας) ¹	1.Σκοποί ταξιδιού (όλοι πλην εργασίας) ²	Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται μόνιμοι και προσωρινοί μετανάστες, διπλωμάτες, στρατιωτικοί, πρόσφυγες, διαμετακομιζόμενοι επιβάτες που δεν εγκαταλείπουν το λιμάνι ή το αεροδρόμιο, νομάδες, εργαζόμενοι στην παραμεθόριο
2.Διάρκεια ταξιδιού (τουλάχιστον 24 ώρες)	Διάρκεια ταξιδιού (ως 24 ώρες)	
3.Εθνικότητα (αλλοδαποί ή ημεδαποί μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού)	3.Εθνικότητα (αλλοδαποί ή ημεδαποί μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού)	
1.Εξαιρούνται τα πληρώματα που μένουν πάνω από μια ημέρα		
2.Εξαιρούνται τα πληρώματα που μένουν ως μια ημέρα		

Πηγή: Π. Τσάρτας, 1996

3.2. Σκοπός του ταξιδιού

Σύμφωνα με την Υπηρεσία Στατιστικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης το κίνητρο είναι

απαραίτητη συνθήκη για την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού και την καταγραφή του ως τέτοιο και εάν απουσιάζει δεν μπορούμε να μιλάμε για πραγματοποίηση ταξιδιού. Οι δύο κύριοι λόγοι για την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού είναι:

1. Επαγγελματικοί
2. Αναψυχής (διασκέδαση, ξεκούραση)

Μία πιο ευρεία προσέγγιση στο συγκεκριμένο ζήτημα υπάρχει από την πλευρά του UNWTO. Ο UNWTO διακρίνει έξι βασικές κατηγορίες σχετικά με το σκοπό ενός ταξιδιού

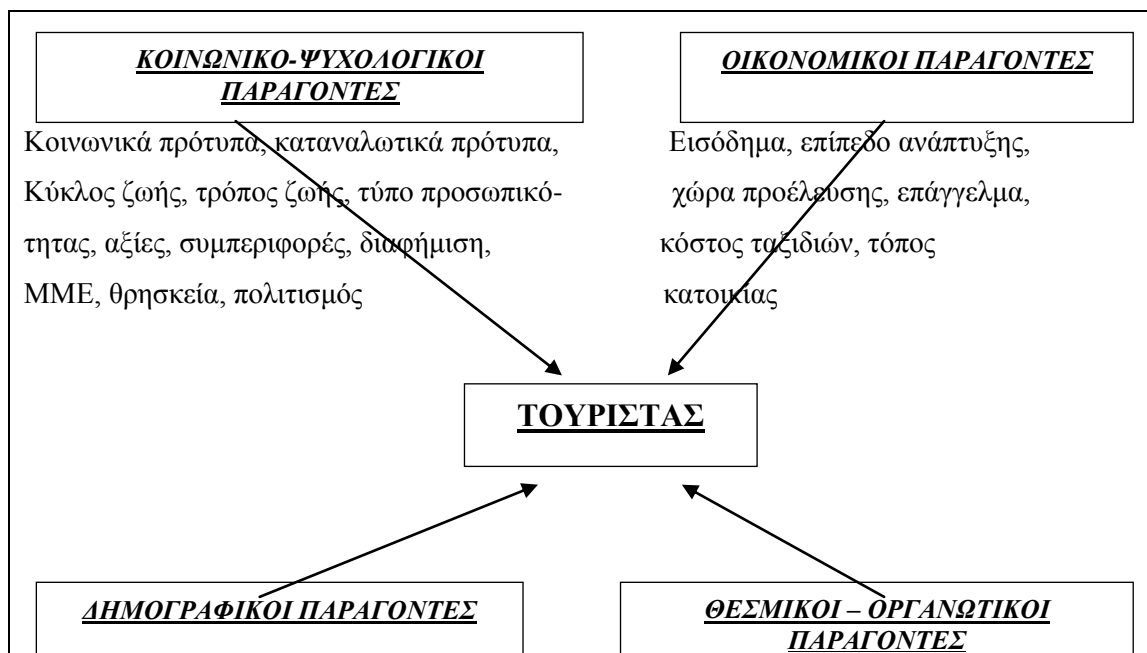
1. Αναψυχή, διασκέδαση και ξεκούραση
2. Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους
3. Επαγγελματική δραστηριότητα ή ενασχόληση
4. Λόγοι υγείας
5. Θρησκευτικοί λόγοι, προσκύνημα
6. Άλλοι λόγοι

3.3. Παράγοντες διαμόρφωσης των χαρακτηριστικών των τουριστών

Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορες τυπολογίες τουριστών, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί με βάση τους παράγοντες που επηρεάζουν την ταξιδιωτική συμπεριφορά. Οι παράγοντες αυτοί διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρίστα και αναλύονται στο ακόλουθο σχήμα.

ΣΧΗΜΑ 1

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, Εκπαίδευση, κύκλος ζωής, τόπος κατοικίας	Ανάπτυξη τουριστικού τομέα στη χώρα προέλευσης, θεσμικό πλαίσιο στα θέματα πληρωμένων αδειών, θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις διεθνείς σχέσεις της χώρας
---	---

Πηγή: Π. Τσάρτας, 1996

Οι τυπολογίες των τουριστών μπορούν να συνδεθούν με τα κίνητρα για το ταξίδι, ούτως ώστε να βοηθηθούν οι περιοχές υποδοχής τουριστών στο σχεδιασμό και στην προβολή του τουριστικού προϊόντος τους.

3.4. Τυπολογίες τουριστών

Η αναζήτηση των διαφορετικών χαρακτηριστικών που διαμορφώνουν τις τυπολογίες των τουριστών, ανέδειξε ορισμένες από τις παραμέτρους των θεωρητικών και εμπειρικών αυτών αναζητήσεων. Μία πρώτη παράμετρος σχετίζεται με την προσπάθεια να απομονωθούν τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά, που συμβάλλουν στη διαμόρφωση αυτής της νέας κοινωνικής κατηγορίας, όπως π.χ. τα κοινωνικό-οικονομικά της χαρακτηριστικά, οι πολιτισμικές της αναφορές, τα κοινωνικά της πρότυπα κ.α. Η δεύτερη παράμετρος επεδίωξε την ανάδειξη του κυρίαρχου χαρακτηριστικού, που οδηγεί στην «κατηγοριοποίηση» των τουριστών, π.χ. εκείνοι που προτιμούν τα οργανωμένα ταξίδια, εκείνοι που ανήκουν σε κάποια εισοδηματική τάξη κλπ.

Η τρίτη παράμετρος αναζήτησε τη σχέση ανάμεσα στους τύπους τουρισμού που επιλέγουν οι τουρίστες και τα κίνητρα που τους οδηγούν στο ταξίδι. Η τέταρτη παράμετρος ανέδειξε τη σχέση συγκεκριμένων τύπων τουριστών με τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης και ιδιαίτερα με τις κοινωνικές αλλαγές που αυτή δημιουργεί στον τύπο υποδοχής ή τη σχέση ορισμένων τύπων τουρισμού με το κίνητρο ή τα κίνητρα που τους οδηγούν στο ταξίδι (Τσάρτας, 1996).

Η δημιουργία των αρχικών τυπολογιών ανέλυσε την επιρροή που ασκούν οι διαφορετικές ομάδες παραγόντων, που διαμορφώνουν τον σύγχρονο τουρίστα και τα χαρακτηριστικά του, επιδιώκοντας να εντοπίσει τις μεταβλητές εκείνες που διαφοροποιούν τον κάθε τύπο τουρίστα.

Επομένως, μπορούμε να διακρίνουμε τους παρακάτω θεματικούς άξονες των τυπολογιών των τουριστών, που συγκέντρωσαν και το εντονότερο επιστημονικό ενδιαφέρον:

3.4.1. Βαθμός οργάνωσης και θεσμοποίησης των τουριστών.

Η συνεχής οργανωτική ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας έχει επηρεάσει τα χαρακτηριστικά των τουριστών και των ταξιδιών τους, κυρίως επειδή προσφέρει ορισμένες τυποποιημένες υπηρεσίες στους σύγχρονους τουρίστες. Ο οργανωμένος μαζικός τουρίστας που αγοράζει ένα πλήρως οργανωμένο πακέτο ταξιδιού, στο οποίο ο ίδιος συμμετέχει ως απλός παρατηρητής, αποδέχεται ουσιαστικά όσα του πουλάει η εταιρία που διοργανώνει το συγκεκριμένο ταξίδι.

Δεν αναζητά την καινοτομία ή το διαφορετικό στον τουρισμό, αλλά αντίθετα επιλέγει συνειδητά ένα ταξίδι που χαρακτηρίζεται από στοιχεία και υπηρεσίες που παραπέμπουν σε όσα γνωρίζει και του είναι οικεία από το περιβάλλον της χώρας του. Ακόμη και στην περίπτωση που ο τουρίστας αυτός επιδιώξει τη μερική αυτονομήσή του, από την απόλυτη οργάνωση του τουριστικού πακέτου, θα χρησιμοποιήσει κάποιες από τις υπηρεσίες που του προσφέρει. Αυτό είναι άλλωστε και το χαρακτηριστικό της διαδικασίας «θεσμοποίησης» των τουριστών: «η δημιουργία τυποποιημένης και οργανωμένης υποδομής σε όλες τις τουριστικές περιοχές του κόσμου, με στόχο ο τουρίστας να αισθάνεται ότι βρίσκεται στο δικό του κοινωνικό περιβάλλον, ανεξαρτήτως της χώρας που έχει επισκεφτεί.» (Cohen E., 1972).

Διαφορετικές είναι οι αναζητήσεις των «μη θεσμοποιημένων» τουριστών, όπως είναι οι τουρίστες που προτιμούν να ταξιδεύουν μόνοι τους, χρησιμοποιώντας λιγότερο ή περισσότερο τις υπηρεσίες του οργανωμένου τουρισμού και αναζητώντας τόπους ή εμπειρίες διαφορετικές. Σε αυτή την ομάδα υπάρχουν διαφορές, ιδιαίτερα στο επίπεδο αποδοχής της χρήσης ή μη των υπηρεσιών του οργανωμένου τουρισμού. Υπάρχουν όμως και ορισμένα θέματα στα οποία όλοι οι μη θεσμοποιημένοι τουρίστες συμφωνούν: είναι η αυτονομία στον τρόπο οργάνωσης και πραγματοποίησης του ταξιδιού και η αναζήτηση εμπειριών που θεωρούν ότι ο οργανωμένος τουρισμός δεν μπορεί να προσφέρει, εφόσον και οι εμπειρίες μετατράπηκαν από αυτόν σε εμπόρευμα προς πώληση. Στην εποχή μας όμως, η επέκταση της τουριστικής βιομηχανίας είναι ταχύτατη, έτσι η δυνατότητα των μη θεσμοποιημένων τουριστών να παραμείνουν αυτόνομοι, διαρκώς μειώνεται. (Τσάρτας, 1996).

3.4.2. Κυρίαρχα χαρακτηριστικά των ταξιδιών των σύγχρονων τουριστών.

Η ιδιαίτερη σημασία που έχει αποκτήσει ο τουρισμός διακοπών στο σύγχρονο κόσμο, φαίνεται και από την ανάλυση της σχέσης των τουριστών και των τύπων ταξιδιών που πραγματοποιούν.

Όσοι αναζητούν την ψυχαγωγία και την ξεκούραση σε περιοχές που ανήκουν στην

«περιφέρεια της απόλαυσης» - δηλαδή σε μία ομάδα χωρών του κόσμου που προσφέρουν τουρισμό διακοπών με έμφαση στη διασκέδαση, αλλά και πλούσιους περιβαλλοντικούς πόρους-ανήκουν στην ομάδα των τουριστών που ταξιδεύουν στην αναζήτηση του ήλιου(Turner L. - Ash J., 1975). Αντίθετα εκείνοι που επιθυμούν την περιήγηση και την γνωριμία με νέους τόπους ή πολιτισμούς, καταγράφονται ως τουρίστες που αναζητούν το διαφορετικό ή την περιήγηση. Τα ταξίδια της πρώτης ομάδας συνεχώς πληθαίνουν και η γενική τάση του σύγχρονου τουρισμού οδηγεί κατά κύριο λόγο προς αυτά. Η «περιφέρεια της απόλαυσης» μπορεί να περιλάβει οποιαδήποτε περιοχή ή τόπο που προσφέρει τους πόρους που αναζητούν οι τουρίστες, δηλαδή τον ήλιο, τη θάλασσα, τον έρωτα και την ακτή (sun, sand, sex, sea). Αυτή η τάση της ανάπτυξης ενός τουρισμού διακοπών, ψυχαγωγίας και ξεκούρασης, βασίζεται στην ανάγκη των κατοίκων των αναπτυσσόμενων χωρών, να αναζητούν στις διακοπές στοιχεία που τους λείπουν στην καθημερινή ζωή τους, χωρίς να ενδιαφέρονται για τον τόπο που πάνε αλλά μόνο για το πλέγμα των υπηρεσιών που μπορεί να τους προσφέρει. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένα κοινωνικό και καταναλωτικό πρότυπο τουρισμού, το οποίο προβάλλεται και στις περισσότερες χώρες αποστολής τουριστών, ως το κυρίαρχο πρότυπο τουριστικής ζήτησης.

Η τάση για αναζήτηση νέων περιοχών, πολιτισμών και λαών φαίνεται από την επιλογή των τουριστών για μακρινούς προορισμούς ή περιοχές με ιστορικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον. Η σταθερή αύξηση της ζήτησης για παρόμοια ταξίδια τα τελευταία χρόνια, έχει συμβάλει στην ενδυνάμωση αυτής της τάσης και στην προβολή της ως ένα από τα κυρίαρχα πρότυπα τουρισμού. Καταγράφεται, άρα, σαν μία από τις βασικές επιλογές των τουριστών, που επηρεάζονται από τη διαφήμιση και τη μόδα που επικρατεί στο διεθνή χώρο. Αυτή η τάση ενισχύθηκε τα τελευταία χρόνια και από τη ζήτηση για ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που κατευθύνεται κατά κύριο λόγο σε περιοχές με παρόμοια χαρακτηριστικά (Τσάρτας, 1996).

3.4.3. Διαμορφωμένα ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά τουριστών.

Οι τύποι τουριστών στην περίπτωση αυτή είναι εκφραστές των κοινωνικών, ψυχολογικών, εισοδηματικών, οικογενειακών κ.α. προτύπων που τους διαφοροποιούν από άλλα άτομα κατατάσσοντάς τους σε κάποια συγκεκριμένη κοινωνική κατηγορία ή αποδίδοντάς τους έναν ιδιαίτερο κοινωνικό ρόλο. Αυτοί οι τύποι τουριστών είναι συνήθως αυστηροί στις επιλογές τους, χαρακτηρίζονται από επαναληπτικότητα και δημιουργούν παράδοση στον τύπο ταξιδιού ή περιοχής που επιλέγουν. Επιπλέον επιδιώκουν την συναναστροφή με τουρίστες που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά και

προτιμήσεις με αυτούς. Σπανίως επηρεάζονται από τη μόδα και συνήθως είναι εκείνοι που ανακαλύπτουν νέες περιοχές, νέους τύπους τουρισμού και νέες υπηρεσίες. Εφόσον οι επιλογές τους, τους οδηγήσουν σε μία συγκεκριμένη περιοχή στην οποία βρίσκουν όσα αναζητούν, ταυτίζονται με αυτή θεωρώντας ότι είναι δυνητικά κάτοικοί της και συχνά υπερασπίζονται την προστασία των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της από κάθε τύπου οργανωμένη τουριστική ανάπτυξη. Πρόκειται για τύπους τουριστών όπως οι ακόλουθοι: εκκεντρικοί τουρίστες, τουρίστες που χρησιμοποιούν υποδομές πολυτελείας, τουρίστες ελίτ (επιδιώκουν το πρωτότυπο και πρωτοπόρο ταξίδι), περιηγητές, τουρίστες ειδικών μορφών κυρίως του εναλλακτικού τύπου κ.α. (Τσάρτας, 1996).

3.4.4. Τύποι τουριστών και επιπτώσεις στον τόπο υποδοχής.

Οι θεσμοποιημένοι τουρίστες, όπως προαναφέραμε, δημιουργούν όλες τις προϋποθέσεις ώστε να αρχίσει μία σταδιακή μετατροπή των χαρακτηριστικών (κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών κ.α.) της περιοχής υποδοχής. Η πρώτη επίπτωση αυτού του τύπου τουρισμού είναι η αλλαγή των αγροτικών περιοχών σε περιοχές που διαθέτουν υπηρεσίες και υποδομές αστικού τύπου, ώστε να εξυπηρετείται ο μεγάλος αριθμός των τουριστών. Ο όγκος και ο βαθμός οργάνωσης των τουριστών επηρεάζει καθοριστικά τις επιπτώσεις, διότι απαιτεί την ανάπτυξη υποδομών μεγάλου όγκου και έκτασης για να μπορέσουν να εξυπηρετηθούν (Smith V.L., 1989). Αντίθετα οι μη θεσμοποιημένοι τουρίστες δεν οδηγούν σε καταλυτικές αλλαγές και επιπτώσεις την περιοχή υποδοχής. Άλλωστε τα χαρακτηριστικά των ταξιδιωτικών επιλογών τους, προϋποθέτουν την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία και τη χρήση των υπαρκτών υποδομών. Επιπλέον ο αριθμός τους, αλλά και η διάρκεια του ταξιδιού τους, δεν δημιουργούν εντάσεις στην περιοχή που επισκέπτονται.

Συχνά οι επιπτώσεις στην περιοχή υποδοχής οδηγούν σε αλλαγή της υπάρχουσας κοινωνικής δομής και στην ανάπτυξη μιας νέας με χαρακτηριστικά που προσανατολίζονται στην τουριστική ζήτηση του οργανωμένου τουρισμού (αστικοποίηση, απασχόληση στις υπηρεσίες κ.α.) ή στην τουριστική ζήτηση κάποιων μη θεσμοποιημένων τουριστών. Επομένως, οι επιπτώσεις συνδέονται με τον τύπο των τουριστών και η ένταση και έκταση των αλλαγών που παρουσιάζονται εξαρτάται αρχικά από την αποκλειστική παρουσία κάποιων τύπων τουριστών (π.χ. οργανωμένος μαζικός τουρίστας) και κατόπιν από ποικίλους παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης (Τσάρτας, 1996).

3.5. Κίνητρα τουριστών

Οι πολλές και σημαντικές αναλύσεις για τα κίνητρα των τουριστών, που επηρεάζουν την απόφασή τους να ταξιδέψουν, έχουν καταγράψει μία μεγάλη θεματικά ποικιλία κινήτρων που αποτελούν, είτε το βασικό κίνητρο του ταξιδιού, είτε εντάσσονται σε μία σύνθετη ομάδα κινήτρων που ενεργοποιεί την απόφαση για την πραγματοποίηση του ταξιδιού και οδηγεί στην αναζήτηση αντίστοιχων εμπειριών. Τα κυριότερα κίνητρα των τουριστών είναι τα ακόλουθα: (Τσάρτας, 1996)

3.5.1. Κίνητρα που σχετίζονται με τις ειδικές αιτίες λόγω των οποίων πραγματοποιείται το ταξίδι του τουρίστα.

Η ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας συνοδεύτηκε και από την κατανομή της εργασίας σε όλα τα επίπεδα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση των ταξιδιών για ειδικούς λόγους π.χ. επαγγελματικούς ή επιστημονικούς (Cohen E., 1974). Προκύπτει έτσι μία αγορά η οποία περιλαμβάνει αρκετούς επαγγελματικούς κλάδους, π.χ. επιχειρηματίες, επιστήμονες, διευθυντές μεγάλων επιχειρήσεων, διπλωμάτες κλπ. Στις περιπτώσεις αυτές το κίνητρο του ταξιδιού δεν αποτελεί μία συγκροτημένη επιλογή, απλώς αρχίζει να φαίνεται ότι τα επαγγέλματα που συνοδεύονται από πολλές ταξιδιωτικές εμπειρίες, θεωρούνται από πολλούς ελκυστικότερα και χαίρουν υψηλής κοινωνικής αποδοχής, γεγονός που οδηγεί πολλούς να τα επιλέγουν.

3.5.2. Κίνητρα που σχετίζονται με τον εκπαιδευτικό-πολιτιστικό ρόλο του τουρισμού.

Το γεγονός ότι ο τουρισμός μπορεί να συμβάλλει στην ευρύτερη μόρφωση ενός ατόμου, παραμένει μία ευρύτατα διαδεδομένη άποψη. Τα πολιτιστικά κίνητρα οδηγούν συνήθως σε δύο είδη τουριστικών ταξιδιών: ταξίδια περιήγησης με στόχο την απόκτηση εμπειριών και ευρύτερης γνώσης του κόσμου και ταξίδια μορφωτικά-πολιτιστικά σε συγκεκριμένες χώρες ή περιοχές που θεωρούνται κέντρα πολιτισμού και εκπαίδευσης (Van de Berghe P.L. – Keyes F.C., 1984). Στην πρώτη περίπτωση νεαρά άτομα συνήθως ταξιδεύουν σε διάφορες περιοχές του κόσμου, ενώ παράλληλα εργάζονται και αποκτούν εμπειρίες από την επαφή τους με διαφορετικές κοινωνίες και πολιτισμούς. Στη δεύτερη περίπτωση το κίνητρο μπορεί να είναι καθαρά πολιτιστικό, π.χ. η επίσκεψη ενός διάσημου μνημείου ή πόλης με πλούσιο πολιτισμό (Ακρόπολη, Παρίσι), ενώ συχνά σχετίζεται και με εκπαιδευτικούς σκοπούς, π.χ. επίσκεψη σε διάσημα πανεπιστήμια η βιβλιοθήκες των αναπτυγμένων χωρών ή παραμονή για κάποιο χρονικό διάστημα σε μία πόλη για μετεκπαίδευση κλπ.

3.5.3. Κίνητρα που ακολουθούν τη θεσμική, οργανωτική και κοινωνική εμπέδωση του τουρισμού διακοπών στις σύγχρονες κοινωνίες.

Η κοινωνική σημασία των πληρωμένων διακοπών αναδείχθηκε από τη δεκαετία του '60 ως ένα από τα σημαντικά επιτεύγματα του σύγχρονου κοινωνικού κράτους. Οι αποφάσεις των εργαζομένων όσον αφορά μια σειρά ζητημάτων που σχετίζονται με τα κίνητρα του τουρισμού διακοπών, περιορίζονται από ζητήματα του τύπου: «πότε», «πού», για «πόσο χρονικό διάστημα». Υπάρχει ένα πλήθος παραγόντων που επηρεάζουν την επιλογή των ατόμων όπως: η παράδοση στη χρονική περίοδο που γίνονται οι διακοπές (χειμώνας - καλοκαίρι), η εργασιακή θέση των ατόμων, οι οικογενειακές και εκπαιδευτικές υποχρεώσεις των παιδιών κ.α. Τα κίνητρα, άρα, που αφορούν τις διακοπές αφενός, συχνά ενεργοποιούνται με βάση συγκεκριμένες προδιαγραφές χρόνου, τόπου και διάρκειας και αφετέρου περιορίζονται άμεσα ή έμμεσα σε έναν ορισμένο αριθμό επιλογών (Krippendorf J., 1989). Επομένως, η διαμόρφωση των τελικών επιλογών, στις σύγχρονες κοινωνίες, καθορίζεται από τα ίδια τα αναπτυξιακά και θεσμικά χαρακτηριστικά του τουριστικού τομέα.

3.5.4. Κίνητρα που συνδέονται με τη διάθεση φυγής του σύγχρονου ανθρώπου.

Το εργασιακό περιβάλλον αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον έχουν γίνει πηγές άγχους για το σύγχρονο άνθρωπο. Η σταδιακή εισβολή των μηχανών στη ζωή των κατοίκων των αστικών κέντρων και η έλλειψη διεξόδων στον ελεύθερο χρόνο τους, δημιουργούν ένα συχνά ασφυκτικό κλίμα και εντείνουν τις τάσεις φυγής τους. Τα ταξίδια λειτουργούν σαν ένα είδος ασφαλιστικής δικλείδας, που ανοίγοντας επιτρέπει στους ανθρώπους να «ξεφύγουν», γνωρίζοντας ότι η πραγματική ζωή τους, θα τους περιμένει μετά το τέλος του ταξιδιού (Thurot J.M., 1974). Η διάθεση της φυγής είναι ένα από τα κίνητρα που ενισχύει το ρόλο του τουρισμού. Το άτομο φεύγει από το χώρο της κατοικίας και της εργασίας του, όπου λειτουργούν οργανωτικά πλαίσια και κανόνες συμπεριφοράς κοινά και αποδεκτά από την πλειοψηφία των ατόμων που ζουν στην ίδια χώρα και πηγαίνει κάπου αλλού όπου οι ρυθμοί είναι περισσότερο χαλαροί και όλες οι ασχολίες του χαρακτηρίζονται από το αίσθημα της ελεύθερης επιλογής. Οι τουρίστες γνωρίζουν πολύ καλά ότι πρόκειται απλώς για ένα διάλειμμα. Τα κίνητρα της φυγής ενισχύονται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια και από τη συστηματική προώθηση προορισμών και ταξιδιών που χαρακτηρίζονται ως ταξίδια «φυγής» από το άγχος.

3.5.5. Κίνητρα που σχετίζονται με το θρησκευτικό συναίσθημα του ατόμου.

Ο τουρισμός για θρησκευτικούς λόγους υπήρξε μία από τις αρχαιότερες μορφές τουριστικού ταξιδιού και παραμένει ένας τύπος ταξιδιού με μεγάλη σημασία για το σύγχρονο άνθρωπο. Άσχετα με τις διαφορές που υπάρχουν στα θρησκευτικά δόγματα, παραμένει ισχυρό κίνητρο το ταξίδι σε κάποιο τόπο θρησκευτικής λατρείας, π.χ. Μέκκα, Βατικανό, Αγία Σοφία κ.α. (Cohen E., 1984).

3.5.6. Κίνητρα που σχετίζονται με το γοήτρο και την κοινωνική άνοδο.

Στην εποχή μας, όλο και περισσότερα άτομα, πλέον, μπορούν να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι. Ακόμη και τα ταξίδια σε ξένες χώρες που παλαιότερα ήταν δυσκολότερα και ακριβότερα, τώρα είναι όλο και πιο προσιτά και αποτελούν επιλογή για μεγάλα τμήματα του πληθυσμού των αναπτυγμένων χωρών (Thurot J.M., 1974). Υπάρχει όμως, ακόμη, ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού στις χώρες αυτές, το οποίο για διάφορους λόγους ταξιδεύει ελάχιστα ή καθόλου. Γι' αυτή την ομάδα το τουριστικό ταξίδι παραμένει ένα δείγμα αυξημένου κοινωνικού γοήτρου και υποδεικνύει υψηλή κοινωνική θέση και εισόδημα. Το ίδιο ισχύει και για τους κατοίκους των αναπτυσσόμενων χωρών, που ταυτίζουν τους τουρίστες με την εικόνα του «πετυχημένου» ή «πλούσιου» που έχει δύναμη και χρήμα.

Αντίθετα, για όσους ταξιδεύουν αρκετά, το τουριστικό ταξίδι έχει το κίνητρο κοινωνικού γοήτρου όταν έχει χαρακτηριστικά που το διαφοροποιούν από τα κλασικά τουριστικά ταξίδια, π.χ. στο εξωτερικό, σε μακρινούς τόπους ή όταν είναι ακριβό και η περιοχή είναι γνωστή από την παρουσία κάποιας ελίτ κλπ.

3.5.7. Κίνητρα που καθορίζονται από την υποκειμενική εκτίμηση για τη θέση της συγκεκριμένης επιλογής σε μια ομάδα άλλων επιλογών

Πολλές φορές το κίνητρο που οδηγεί στην επιλογή ενός προορισμού καθορίζεται από κοινωνικοψυχολογικούς παράγοντες που διαμορφώνουν την αξία που έχει ένα συγκεκριμένο ταξίδι για κάθε άνθρωπο (Dann G., 1981). Εάν κάποιος επιθυμεί πάρα πολύ να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι σε ένα τόπο της αρεσκείας του (π.χ. Ελλάδα, Αίγυπτο κλπ) και του δοθεί η δυνατότητα να επιλέξει κάποιο τουριστικό ταξίδι, οι περιοχές αυτές θα έχουν τις μεγαλύτερες πιθανότητες να είναι οι τελικές του επιλογές γιατί προϋπήρχαν ως συγκεκριμένη και μορφοποιημένη σε κίνητρο επιθυμία.

3.5.8. Κίνητρα που σχετίζονται με τη φαντασία και τη νοσταλγία.

Η φαντασία καθορίζει την επιλογή των ταξιδιών, που χαρακτηρίζονται από διαφορετικά καταναλωτικά ή κοινωνικά πρότυπα. Μπορεί με αυτό τον τρόπο κάποιος να ζήσει σε έναν άλλο κόσμο, όπου έστω για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα θα είναι «πλούσιος» ή «αριστοκράτης», αναζητώντας έναν κοινωνικό ρόλο ανάλογο με

την επιθυμία του (Thurot J.M., 1974). Η δημιουργία των θεματικών πάρκων τουρισμού αποτελεί μία από αυτές τις υποδομές, όπου η φαντασία αλλά και η νοσταλγία για τον καιρό των παραμυθιών ή της ζωής στο ύπαιθρο, κυριαρχούν και ανάλογα επηρεάζουν τον τουρίστα. Παρόμοιες υποδομές αναπτύχθηκαν στα ξενοδοχεία που λειτουργούν σε κάστρα, στις αγροτουριστικές μονάδες σε παραδοσιακούς οικισμούς, στις πολιτιστικές εκδηλώσεις και ξεναγήσεις, που εξάπτουν την φαντασία του τουρίστα και τον οδηγούν σε μία νοσταλγική ανάπλαση του παρελθόντος.

3.5.9. Κίνητρα που συσχετίζουν το τουριστικό ταξίδι με το παιχνίδι

Πολλές φορές ο τουρίστας επιλέγει το τουριστικό ταξίδι με βασικό κίνητρο τις δυνατότητες που του προσφέρει ώστε να ζήσει σε ένα κόσμο παιχνιδιού, όπου οι επιθυμίες του μπορούν να πραγματοποιηθούν (Dann G., 1981). Τα σύγχρονα ξενοδοχεία, τα τουριστικά χωριά και τα θεματικά πάρκα, έχουν προσανατολισθεί με την αύξηση των παρεχομένων εξειδικευμένων υπηρεσιών, στην εξυπηρέτηση αυτού του κινήτρου. Έτσι οι εξειδικευμένες αυτές περιοχές και υπηρεσίες αποτελούν για πολλούς τουρίστες ένα είδος παιδικής χαράς που έχει δημιουργηθεί για να εξυπηρετεί την διάθεσή τους για παιχνίδι.

3.6. Τυπολογίες τουριστικών περιοχών

Η τυπολογία των τουριστικών περιοχών επηρεάζει τις επιπτώσεις του τουρισμού στην περιοχή υποδοχής. Ο τρόπος με τον οποίο έχει πραγματοποιηθεί η τουριστική ανάπτυξη ανά περιοχή, δίνει τη δυνατότητα να ταξινομηθεί με βάση δύο χαρακτηριστικά: α) το είδος της οργάνωσης του τουρισμού και β) την ένταση της τουριστικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με το «Ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τον τουρισμό», που καταρτίστηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ στις 2 Μαΐου 2007, ο εθνικός μας χώρος κατατάσσεται στις ακόλουθες κατηγορίες περιοχών:

3.6.1. Αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές. Διαθέτουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Αναγνωρίσιμη τουριστική ταυτότητα με ισχυρή φήμη.
- Υψηλή συγκέντρωση μαζικού τουρισμού.
- Αυξημένη πιθανότητα για φθίνουσα οικονομική απόδοση του τουριστικού πόρου. Υψηλό βαθμό εξάρτησης της τοπικής οικονομίας από την τουριστική δραστηριότητα.

3.6.2. Αναπτυσσόμενες τουριστικά περιοχές. Χαρακτηρίζονται από τα εξής στοιχεία:

- Συγκέντρωση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.
- Αξιόλογη ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.
- Δυνατότητα για περαιτέρω βιώσιμη αξιοποίηση των πόρων.
- Δυνατότητα διαφοροποίησης και εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος καθώς και διάχυσης της ζήτησης.
- Ύπαρξη αποδεκτού επιπέδου υποδομών.

Περαιτέρω, σε αυτή την κατηγορία περιοχών διαμορφώνονται τρεις υποκατηγορίες, ως εξής:

1)Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης μαζικού τουρισμού, 2)Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, στην κατηγορία αυτή εντάσσεται μεγάλος αριθμός νησιών και περιοχές της ηπειρωτικής χώρας και 3)Αναπτυγμένοι πυρήνες μαζικού τουρισμού, εντός ευρύτερων αναπτυσσόμενων περιοχών, με περιθώρια ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι περιοχές εγκαταστάσεων των υφιστάμενων π.χ. χιονοδρομικών κέντρων του Παρνασσού, του Βερμίου κ.α., καθώς και των οικισμών που τα περιβάλλουν.

3.6.3. Περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος με κυρίαρχες χρήσεις άλλες από τον τουρισμό και δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Χαρακτηρίζονται από τα εξής:

- Κυρίαρχη άλλη χρήση πλην τουρισμού.
- Οι περιοχές αυτές διαθέτουν ορισμένα χαρακτηριστικά τουριστικής έλξης (φυσικά και ανθρωπογενή στοιχεία ιδιαίτερης αξίας κ.α.), αλλά για ποικίλους λόγους η μέχρι σήμερα ανάπτυξή τους υποστηρίχθηκε από άλλους τομείς, ιδίως τον πρωτογενή και δεν αξιοποίησε αυτά τα χαρακτηριστικά.
- Δυνατότητα συμπληρωματικής λειτουργίας της τουριστικής δραστηριότητας για την «ενίσχυση» άλλων-κυρίαρχων-χρήσεων και δραστηριοτήτων.
- Χαμηλό επίπεδο ή έλλειψη τουριστικών υποδομών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης

4.1. Τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης

Αρχικά τα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης δημιουργήθηκαν σαν αποτέλεσμα πολλών παραγόντων που συνδέονται τόσο με τη ζήτηση όσο και με τη προσφορά σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η αλληλεπίδραση αυτών των παραγόντων που συνθέτουν την προσφορά και την ζήτηση ενός τουριστικού προϊόντος οδηγεί στην διαμόρφωση των προτύπων τουριστικής ανάπτυξης κάθε περιοχής. Συνήθως σε μια τουριστική περιοχή επικρατεί ένα πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης. Υπάρχουν περιπτώσεις όμως όπου στην ίδια τουριστική περιοχή μπορούν να συνδυάζονται δυο ή και περισσότερα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης

Τα κυριότερα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης είναι τα εξής: (Κοκκώσης –Τσάρτας 1999)

- Πρότυπο οργανωμένου μαζικού τουρισμού διακοπών
- Αστικός τουρισμός και τουρισμός υπαίθρου
- Πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης σε θύλακες
- Πρότυπο παραθεριστικού τουρισμού
- Πρότυπο αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης
- Πρότυπο ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού

4.2. Πρότυπο οργανωμένου μαζικού τουρισμού

Αυτό το πρότυπο έχει επικρατήσει παγκοσμίως μετά το 1970 και πολλές περιοχές ή ακόμη και κράτη του κόσμου έχουν αναπτυχθεί τουριστικά βασιζόμενα σε αυτό. Το πρότυπο αυτό έχει τα εξής χαρακτηριστικά: (Cazes 1989, Turner-Ash 1975)

- Πολύ καλά οργανωμένες και εκτεταμένες προσφερόμενες υπηρεσίες και υποδομές.
- Σταδιακή εξάρτηση της οικονομικής δραστηριότητας της περιοχής από τον τουρισμό.
- Οι συχνά, πολύ δυσμενείς επιπτώσεις του στην τοπική κοινωνία, οικονομία και περιβάλλον.

Το πρότυπο αυτό αποτελεί συνήθως την επιλογή των tour operators που το προτιμούν θέλοντας να προωθήσουν όσο το δυνατό περισσότερα οργανωμένα «τουριστικά πακέτα». Οι περιοχές που το χρησιμοποιούν έχουν ως επί το πλείστον πλούσιους περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους και σταδιακά μετατρέπονται σε εποχικά θέρετρα.

Το πρότυπο αυτό τουριστικής ανάπτυξης δημιούργησε σταδιακά πολλά προβλήματα στις περιοχές που το υιοθέτησαν. Κατ' αρχάς τα οικονομικά οφέλη αυτού του τρόπου τουριστικής ανάπτυξης είναι ελάχιστα για τις τουριστικές περιοχές. Την μερίδα του λέοντος από τα έσοδα κερδίζουν οι tour operators ή οι επιχειρήσεις που οργανώνουν τις μετακινήσεις των τουριστών, που στην πλειοψηφία τους δεν βρίσκονται στη χώρα υποδοχής αλλά στις χώρες από όπου προέρχονται οι τουρίστες. Οι tour operators επίσης μαζί με τις αλυσίδες ξενοδοχειακών μονάδων πιέζουν για πολύ χαμηλές τιμές και το πετυχαίνουν σε βάρος των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων. Παράλληλα οι μεγάλες κυρίως ξενοδοχειακές μονάδες παρέχουν οι ίδιες όλες σχεδόν τις υπηρεσίες (φαγητό, ποτό, ψυχαγωγία, ψώνια κλπ.) με αποτέλεσμα να περιορίζονται τα κέρδη για τις τοπικές επιχειρήσεις.

Παρατηρούμε λοιπόν πως τα οικονομικά οφέλη από τον μαζικό τουρισμό είναι μικρά σε σχέση με τις αρνητικές επιπτώσεις του οι οποίες είναι οι εξής:

- Καταστροφές στο περιβάλλον ιδιαίτερα στις ακτές και τα δάση από καταπατήσεις μεγάλων εκτάσεων για την οικοδόμηση μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων εγκαταστάσεων.
- Μόλυνση του περιβάλλοντος από τη μεγάλη χρήση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου. Όπως προκύπτει από στοιχεία του ΠΟΤ το 60% των τουριστικών μετακινήσεων γίνεται με αυτοκίνητα ενώ οι πτήσεις των αεροπλάνων (τακτικές ή τσάρτερ) συνεχώς αυξάνουν.
- Υπερβολική σπατάλη νερού για πισίνες και γκαζόν ακόμα και σε ορεινές περιοχές ή νησιά με λίγες βροχοπτώσεις.
- Ρύπανση του αέρα, του εδάφους και των υδάτων από τους χιλιάδες τουρίστες που κατακλύζουν τις περιοχές.
- Σπατάλη ενέργειας και φυσικών πόρων.
- Υποβάθμιση των κοινωνικών και πολιτιστικών δομών καθώς και οικονομική υποβάθμιση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού, τα οποία εξαιτίας της απώλειας των παραδοσιακών πηγών εισοδημάτων μεταναστεύουν στις πόλεις και τις περιοχές με τις μεγάλες τουριστικές μονάδες.
- Εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων (γεωργία, κτηνοτροφία κλπ.) λόγω της δυνατότητας των κατοίκων να ασχοληθούν με τουριστικά επαγγέλματα.

- Απρογραμματίστη δραστηριότητα σε όλους τους τομείς, καθώς οι προσπάθειες υλοποίησης διαχειριστικών σχεδίων πάσης φύσεως προσκρούουν σε παγιωμένα συμφέροντα στηριζόμενα στην τουριστική δραστηριότητα.
- Φαινόμενα κερδοσκοπίας, παράνομων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και υποβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων καθώς κύριος στόχος είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους.

4.3. Πρότυπο Αστικού τουρισμού και τουρισμού υπαίθρου

Το πρότυπο αυτό αναπτύσσεται σύμφωνα με τα δεδομένα τη τοπικής παραγωγικής δομής της περιοχής. Στον αστικό τουρισμό το πρότυπο συνδέεται με την ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών που θα μπορούν να εξυπηρετήσουν τον επαγγελματικό τουρισμό (συνέδρια, ταξίδια κινήτρων, κλπ.), τον πολιτιστικό τουρισμό, τον εκπαιδευτικό καθώς επίσης και αυτούς που ταυτόχρονα με το ταξίδι των διακοπών τους επιθυμούν να γνωρίσουν την πόλη που διαμένουν. Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους βασικότερους τομείς ανάπτυξης της περιοχής (Law 1993, Cazes-Potier 1996).

Ο τουρισμός της υπαίθρου συνδέεται με ανάπτυξη υποδομών, υπηρεσιών, του τουρισμού διακοπών (μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανδοχεία, τουριστικά πρακτορεία) και του εναλλακτικού - ειδικού τουρισμού (αθλητικός, συνεδριακός, οικοτουρισμός περιηγητικός, κ.α.). Οι εγκαταστάσεις είναι μικρής κλίμακας και οι τουριστικές δραστηριότητες δεν υπερισχύουν των βασικών επαγγελμάτων του αγροτικού χώρου αλλά λειτουργούν σαν συμπλήρωμά τους (Lane 1993, Texeraud-Daumas 1986).

4.4. Πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης σε θύλακες

Το πρότυπο αυτό παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια σε περιοχές παραθερισμού και σε περιοχές με οργανωμένο τουρισμό διακοπών. Στις περιοχές που εφαρμόζεται αυτό το πρότυπο υπάρχουν υποδομές και υπηρεσίες που καλύπτουν όλες τις ανάγκες των τουριστών. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της τουριστικής ανάπτυξης σε θύλακες είναι το ότι εφαρμόζεται σε τουριστικά χωριά, σε μεγάλα ξενοδοχεία ή σε θεματικά πάρκα (π.χ. Ντίσνεϋλαντ) Η ανάπτυξη αυτού του προτύπου από την μία μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής και από την

άλλη να προκαλέσει στην περιοχή, όλα τα προβλήματα του οργανωμένου τουρισμού διακοπών (Baud-Bovy-Lawson, 1997).

4.5. Πρότυπο παραθεριστικού τουρισμού

Αυτό το πρότυπο στηρίζεται στην ραγδαία αύξηση των εξοχικών κατοικιών περιμετρικά των αστικών κέντρων και σε πολλές τουριστικές περιοχές. Η ανάπτυξη αυτού του προτύπου παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με το πρότυπο του οργανωμένου τουρισμού και του τουρισμού σε θύλακες κυρίως ως προς : α) τον τρόπο οργάνωσης των περιοχών, β) τα κίνητρα των παραθεριστών, γ) τους πόρους των περιοχών που αναπτύσσονται, δ) τις υποδομές. Το πρότυπο αυτό ενισχύεται σταθερά, ιδιαίτερα στις αναπτυγμένες χώρες και η αλματώδης αυτή ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει στα ίδια προβλήματα που δημιουργούνται από το πρότυπο μαζικού τουρισμού (Baud-Bovy-Lawson, 1997).

4.6. Πρότυπο αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης

Με περισσότερους από 1 δισεκατομμύριο τουρίστες να ταξιδεύουν κάθε χρόνο, ανά τον κόσμο, και περίπου 1 τρις δολάρια έσοδα ετησίως, η τουριστική βιομηχανία αποτελεί, σαφώς, μία σημαντική οικονομική δραστηριότητα που συνδέεται με σχέση αλληλεπίδρασης με τους οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες μιας χώρας και επιδρά πολλαπλά τόσο στη ζωή των ανθρώπων όσο και στο περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό η κυριότερη πρόκληση για τη βιομηχανία του τουρισμού, τις επιχειρήσεις και τους προορισμούς του είναι η αναζήτηση απαντήσεων στο ερώτημα εάν είναι δυνατή η διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας παγκοσμίως και της αναμενόμενης ανάπτυξης κατά τις δύο επόμενες δεκαετίες, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η καλή χρήση των φυσικών πόρων, παράλληλα με την εμπορική επιτυχία του τομέα.

Η τουριστική βιομηχανία αντλεί τη δύναμή της από εύθραυστες πηγές, όπως το περιβάλλον, η ιστορία και ο πολιτισμός και συχνά χαρακτηρίζεται ως νόμισμα με δύο όψεις: Από τη μια συνεισφέρει στην οικονομική άνθιση μιας περιοχής και από την άλλη είναι παράγοντας περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιβαρύνσεων. Ο τομέας κινδυνεύει να επιδεινώσει ή ακόμα και να καταναλώσει τη δική του βάση πόρων παραγωγής εσόδων και επομένως να καταστεί οικονομικά και κοινωνικά μη βιώσιμος. Η υπερβολική χρήση των υποδομών χωρίς πρόβλεψη για επένδυση στη

συντήρηση, η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη με σοβαρές επιπτώσεις στο οικοσύστημα, οι τοπικιστικές συμπεριφορές απληστίας και προσωπικού κέρδους είναι πολύ πιθανό να προκαλέσουν ανυπολόγιστη ζημιά σε έναν τουριστικό προορισμό “υποθηκεύοντας” το μέλλον του. Ως εκ τούτου κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για ένα νέο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης που θα προσφέρει ποιότητα και υψηλό επίπεδο υπηρεσιών, καθώς επίσης και σεβασμό προς το περιβάλλον. Αντιμέτωποι με τον κίνδυνο αυτό επιχειρήσεις, κυβερνήσεις και αρμόδιοι φορείς αναγνώρισαν τη σπουδαιότητα μιας ενιαίας προσέγγισης ενός τουριστικού μοντέλου ανάπτυξης που θα διασφαλίζει τη βιωσιμότητα του κλάδου σε βάθος χρόνου με βάση τρεις αρχές. Την υπευθυνότητα για το “χτίσιμο” μιας υγιούς τουριστικής υποδομής, το σεβασμό απέναντι στο περιβάλλον και τη μεγιστοποίηση των μακροπρόθεσμων οφελών από την τουριστική ανάπτυξη για τις τοπικές κοινωνίες.

Η αναζήτηση αποτελεσματικών λύσεων οδήγησε στη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της από την Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED), *η αειφόρος ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες*. Ουσιαστικά έχει να κάνει με την αναγκαιότητα αναπτυξιακής ισορροπίας στο τρίπτυχο οικονομία, περιβάλλον, κοινωνία-πολιτισμός και την αρχή ότι οποιαδήποτε ανάπτυξη του ενός εις βάρος των άλλων δύο δεν συνιστά αειφορία. Σαν αειφόρος ανάπτυξη νοείται ο συνδυασμός οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων που επιτρέπει σε μια δραστηριότητα ή σε μια περιοχή να είναι βιώσιμη (να αναπτύσσεται, να εξελίσσεται, να προσαρμόζεται στις καινούργιες συνθήκες, να ανταποκρίνεται στις νέες προκλήσεις) σε βάθος χρόνου (Σπιλάνης, 2000).

Η πρώτη προσπάθεια μιας σύγχρονης προσέγγισης του μοντέλου της Αειφόρου ανάπτυξης, έγινε στη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο το 1992. Το σημαντικότερο επίτευγμα της Συνδιάσκεψης ήταν η Agenda 21, ένα ολοκληρωμένο και ευρύ πρόγραμμα δραστηριοτήτων που απαιτεί νέους τρόπους προσέγγισης της ανάπτυξης στο μέλλον. Η Agenda 21 υποστηρίζει και προετοιμάζει την πλήρη ενσωμάτωση της αειφορικής ανάπτυξης στην τουριστική βιομηχανία που κρίνεται πρωταρχικής σημασίας για τη αξιοπιστία, την αυθεντικότητα, και την ανταγωνιστικότητα του κλάδου. Το σημαντικό αυτό κείμενο απευθύνεται στις ταξιδιωτικές και τουριστικές επιχειρήσεις, στις κυβερνήσεις, στους εθνικούς οργανισμούς τουρισμού, καθώς και στο ταξιδιωτικό και τουριστικό κοινό,

για να μεταφέρει το μήνυμα ότι η ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία έχει βασικό ενδιαφέρον για την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, που αποτελούν το υπόβαθρο των επιχειρήσεων τους και για να τους προτείνει τα μέτρα που πρέπει να λάβουν. Η έννοια του αειφόρου τουρισμού διασφαλίζει στην πραγματικότητα την ισχύ συγκεκριμένων χαρακτηριστικών για τη δυναμική και με μακροπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού. Τα χαρακτηριστικά αυτά αφορούν:

- ❖ στην αναγνώριση και ανάδειξη της ταυτότητας του προορισμού με σεβασμό στην πολιτισμό του
- ❖ στην επίτευξη κέρδους από την τουριστική δραστηριότητα,
- ❖ στη στήριξη των τομέων που συνδέονται ή εξαρτώνται άμεσα ή έμμεσα από τον τουριστικό κλάδο,
- ❖ στην τόνωση της αγοράς εργασίας με τη δημιουργία νέων θέσεων,
- ❖ στη διασφάλιση της σταθερότητας, ασφάλειας και διατήρησης του περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος και τέλος
- ❖ στην ορθή αξιολόγηση της αξίας ενός τουριστικού προορισμού τόσο σε οικονομικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο.

Η προσπάθεια προκειμένου ο τουρισμός να έχει θετική επίδραση στις κοινωνίες και το περιβάλλον και παράλληλα να παραμένει ανταγωνιστικός και βιώσιμος, οδήγησε στη δημιουργία ενός πλαισίου δράσης με στόχο την πλήρη κατανόηση των πρακτικών του αειφόρου τουρισμού και την υιοθέτηση ενιαίων αρχών για την εφαρμογή του(www.intravelreport.gr).

Θεωρείται πλέον αναγκαία η στροφή σε επιλεκτικό τουρισμό, σε ανανέωση του τουριστικού προϊόντος με ποιοτική βελτίωση και αύξηση της προστιθέμενης αξίας του. Αναφερόμαστε στον τουρισμό εκείνο που: (Σπιλάνης, 2000)

- θα προστατεύει και θα αξιοποιεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται, δημιουργώντας νέες θέσεις απασχόλησης για ειδικευμένο προσωπικό
- θα καταναλώνει τοπικά προϊόντα μειώνοντας την ανάγκη για μεταφορές, ενώ συγχρόνως θα συμβάλλει στην αποφυγή της έντονης μονοκαλλιέργειας

- θα συντείνει στην καλύτερη διάχυση των τουριστικών ροών στο χώρο και στο χρόνο, έτσι ώστε να αποφεύγεται τόσο ο συνωστισμός και η πίεση στους πόρους όσο και η ανάγκη για κατασκευή υποδομών και ανωδομών μεγάλου μεγέθους
- θα αναδεικνύει και θα αξιοποιεί όλους τους τοπικούς πόρους, ιδιαίτερα τους φυσικούς και τους πολιτιστικούς, χρησιμοποιώντας τα μέσα που μας παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία
- θα στηρίζει την ανάπτυξη αντιρρυπαντικών τεχνολογιών και συμπεριφορών φιλικών προς το περιβάλλον

Τα κριτήρια για την προστασία του περιβάλλοντος

Πρόκειται για μία πρωτοβουλία της Rainforest Alliance και των Ηνωμένων Εθνών, στην οποία συμμετέχουν 40 οργανισμοί, και αφορά στη διαμόρφωση κριτηρίων που οι τουριστικές επιχειρήσεις, οι καταναλωτές, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ανά τον κόσμο, θα μπορούν να υιοθετούν προκειμένου να προστατεύουν το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες. Τα κριτήρια αυτά επικεντρώνονται σε τέσσερις βασικούς τομείς που οι ειδικοί αναγνωρίζουν ως τους πλέον κρίσιμους για τον αειφόρο τουρισμό. Τη μεγιστοποίηση των τουριστικών οφελών στην οικονομία των τοπικών κοινωνιών, τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στην πολιτιστική κληρονομιά τους, το περιορισμό των βλαβερών επιπτώσεων στο περιβάλλον και το σχεδιασμό της αειφόρου ανάπτυξης. Η GSTC Partnership, όπως είναι γνωστή η ομάδα επιδιώκει να αναπτύξει τα εργαλεία που θα βοηθήσουν τους ξενοδόχους και τους tour operators να εφαρμόσουν τα κριτήρια. Ο ρόλος της GSTC Partnership είναι να οδηγήσει τη βιομηχανία στο μονοπάτι της αειφόρου ανάπτυξης με γνώμονα την αντιμετώπιση των πραγματικών προκλήσεων της εποχής μας και κυρίως με κατεύθυνση την “πράσινη” συνείδηση που θα συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της παγκόσμιας κοινότητας για τα επόμενα χρόνια. Οι αναπτυγμένες χώρες φαίνεται να δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση της “πράσινης” αγοράς και στη χρήση «πράσινων» τεχνολογιών προκειμένου να διασφαλίσουν την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη. Οι αναπτυσσόμενες χώρες ζητούν, από την πλευρά τους, αυξημένη αναπτυξιακή βοήθεια και άνοιγμα

διεθνών αγορών για τα προϊόντα τους, ώστε να καταπολεμήσουν τη φτώχεια και να βγουν από τη φάση της υπανάπτυξης.

Περίπου 1,6 δισεκατομμύρια τουρίστες αναμένεται να ταξιδέψουν παγκοσμίως έως το τέλος της επόμενης δεκαετίας, αριθμός σχεδόν διπλάσιος με τα σημερινά δεδομένα και ικανός να προκαλέσει καθοριστικές αλλαγές τουλάχιστον στους πιο πολυσύχναστους τουριστικούς προορισμούς. Είναι, επομένως, απαραίτητο όλοι οι τουριστικοί φορείς να έχουν προετοιμασθεί κατάλληλα προκειμένου να διασφαλίσουν την αειφορία των προορισμών. Η προώθηση αειφόρων μορφών τουρισμού αναμένεται, ως εκ τούτου, να αποδειχθεί πολύτιμη για τις ανεπτυγμένες αγορές. Και σε αυτή την περίπτωση, ωστόσο, κρίνεται αναγκαία η διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου που θα ευνοεί τον “πράσινο” τουρισμό. Η ιδιομορφία της εναλλακτικής αυτής μορφής τουρισμού είναι ότι διαφέρει από περιοχή σε περιοχή ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και της δραστηριότητας της.

4.7. Πρότυπο ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού

Τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζεται μεγάλη ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε πολλές περιοχές του κόσμου. Οι περιοχές αυτές εξελίσσουν τις υποδομές και τις υπηρεσίες τους για να εξυπηρετούν και να αναπτύξουν αυτές τις μορφές τουρισμού.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κίνητρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές, που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής (Κοκκώσης- Τσάρτας, 1999).

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση, το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα, όπως; φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Επιπλέον, στις εναλλακτικές μορφές οι τουρίστες συχνά επιλέγουν έναν τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Τέλος, και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας

ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες (Κοκκώσης-Τσάρτας, 1999).

Το πρότυπο αυτό μπορεί να ανθήσει μόνο σε περιοχές με μεγάλες περιβαλλοντικές και πολιτιστικές δυνατότητες, δηλ. σε περιοχές με τα αντίστοιχα θέλγητρα. Πολλές περιοχές επιλέγουν την ανάπτυξη μιας μόνο μορφής εναλλακτικού τουρισμού και άλλες περισσότερες. Βέβαια πολλές περιοχές με ευαίσθητα οικολογικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσμενείς επιπτώσεις (ανάλογες του μαζικού τουρισμού) από την ανεξέλεγκτη και χωρίς οργάνωση ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού διαφέρουν από τον μαζικό τουρισμό όταν:

- Είναι μικρής, ελεγχόμενης και ρυθμιζόμενης κλίμακας
- Ενισχύουν οικονομικά και κοινωνικά τις τοπικές κοινωνίες
- Ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον
- Έχουν ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική βάση
- Στηρίζονται σε βιώσιμα πρότυπα ανάπτυξης

Προκειμένου η ανάλωση φυσικών πόρων που απαιτεί η ανάπτυξη του εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού να είναι αποκαταστάσιμη, η ανάπτυξη αυτή πρέπει να είναι «ήπια», δηλαδή να εντάσσεται στα πλαίσια της αειφορίας. Γι' αυτό το λόγο η ανάπτυξη του εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού πρέπει να είναι σχεδιασμένη κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται ο βιώσιμος χαρακτήρας της και να διαφέρει από περιοχή σε περιοχή, έτσι ώστε να είναι προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής. Η διαφορά ανάμεσα στις διαφορετικές μορφές ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού έγκειται τόσο στην οργάνωση και στις υποδομές της τουριστικής επίσκεψης, όσο και στο κίνητρο με το οποίο ο επισκέπτης επιλέγει μια μορφή τουρισμού από μια άλλη. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι κυριότερες ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού:

Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

1	Κοινωνικός τουρισμός
2	Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματιών ενώσεων
3	Αγροτουρισμός (διάφοροι τύποι)

4	Συμπλέγματα αγροτουρισμού σε σύγχρονους οικισμούς δομημένα με χαρακτηριστικά παραδοσιακών αγροτικών οικισμών
5	Τουρισμός στο ύπαιθρο
6	Τουρισμός τρίτης ηλικίας (τουρισμός παραχείμασης)
7	Αθλητικός τουρισμός (διάφοροι τύποι)
8	Περιηγητικός τουρισμός
9	Θαλάσσιος τουρισμός (διάφοροι τύποι)
10	Οικολογικός τουρισμός (διάφοροι τύποι)
11	Τουρισμός υγείας και φυσικής ζωής
12	Ιαματικός τουρισμός
13	Πολιτιστικός τουρισμός
14	Εκπαιδευτικός τουρισμός
15	Θρησκευτικός τουρισμός
16	Συνεδριακός τουρισμός
17	Εκθεσιακός τουρισμός
18	Τουρισμός κινήτρων
19	Επαγγελματικός τουρισμός
20	Ορεινός τουρισμός
21	Χειμερινός τουρισμός
22	Γυμναστικός τουρισμός
23	Χρονομεριστική μίσθωση
24	Τουρισμός περιπέτειας
25	Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά ειδικού τύπου (club)
26	Τουρισμός σε θεματικά πάρκα
27	Αστικός τουρισμός

Πηγή: Π.Τσάρτας, 1996

4.8. Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα στον τουρισμό

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας σε συνδυασμό με θεσμικές αλλαγές και τη ραγδαία ανάπτυξη στα μέσα μαζικής μεταφοράς επηρεάζουν έντονα τις προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης μιας χώρας. Σε μια τουριστική περιοχή μπορούν να δημιουργηθούν σημαντικές προκλήσεις/απειλές αλλά και ευκαιρίες/δυνατότητες για ανάπτυξη. Η αυξημένη ζήτηση για το τουριστικό προϊόν δημιουργεί προοπτικές για αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης, βελτιώνει την πρόσβαση σε καινούργιες αγορές, αλλά και αναβαθμίζει το επίπεδο ζωής μέσω της δημιουργίας υποδομών και υπηρεσιών. Μπορεί όμως να προκαλέσει και αλλοιώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στην τοπική οικονομία και κοινωνία, βάζοντας σε κίνδυνο και την ίδια την τουριστική ανάπτυξη. Ο μαζικός τουρισμός του ήλιου και της θάλασσας είναι ο τουρισμός που έχει αναπτυχθεί περισσότερο στη χώρα μας και έχει

επιφέρει σημαντικές αλλοιώσεις σε ευαίσθητους τουριστικούς προορισμούς (Κοκκώσης, 2000).

Η ανάπτυξη βιώσιμων πρακτικών αναψυχής και τουρισμού προϋποθέτει την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της διατήρησης/προστασίας των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και των χρήσεών τους. Η αναζήτηση μιας δυναμικής ισορροπίας επιβάλλει μια σταδιακή προσέγγιση για τον καθορισμό των ορίων και κανόνων ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας μέσω της εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας μιας περιοχής. Στη διαδικασία αυτή απαιτούνται η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας της περιοχής και ακολουθεί ο σχεδιασμός βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Τι είναι όμως φέρουσα ικανότητα; Η έννοια της φέρουσας ικανότητας στην οικολογία ορίζεται ως: *«το μέγιστο επίπεδο ενός πληθυσμού που είναι δυνατό να υποστηριχθεί από ένα συγκεκριμένο οικοσύστημα»* (Ricci 1976). Στο πλαίσιο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης η φέρουσα ικανότητα ορίζεται ως: *«ο αριθμός των χρηστών που μπορεί να δεχτεί μια τουριστική περιοχή χωρίς μόνιμη περιβαλλοντική υποβάθμιση και η εξασφάλιση της ικανότητας της περιοχής να υποστηρίξει δραστηριότητες αναψυχής, αλλά και χωρίς να υποβαθμίζει την εμπειρία αναψυχής των επισκεπτών»* (Cocosis & Perpairis 1992).

Η ανάγκη για μια πολυδιάστατη προσέγγιση οδήγησε στην ανάπτυξη τριών διαφορετικών και διακριτών προσεγγίσεων της φέρουσας ικανότητας μιας περιοχής: (Pearce, 1989)

1. Φυσική περιβαλλοντική

- *Οικολογική* (η ικανότητα των φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων να υποστηρίξουν την τουριστική ανάπτυξη)
- *Χωρική* (η ικανότητα της υποδομής και ανωδομής να υποστηρίξουν την τουριστική ανάπτυξη)

2. Κοινωνική περιβαλλοντική

- *Ψυχολογική* (θεωρεί την ευχαρίστηση του επισκέπτη ως μέτρο για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής)

- *Πολιτιστική* (περιγράφει την ανοχή του ντόπιου πληθυσμού ή του τόπου στον τουρισμό)

3. *Οικονομική περιβαλλοντική* (εστιάζεται στη σχέση/ανοχή της τοπικής κοινωνίας προς τον τουρισμό).

Η φέρουσα ικανότητα είναι μια δυναμική έννοια που υποδεικνύει ένα «όριο» το οποίο όμως μπορεί να μεταβληθεί, δεδομένου ότι τα φυσικά και ανθρώπινα οικοσυστήματα χαρακτηρίζονται από έντονη δυναμική και συνεχείς αλλαγές και προσαρμογές. Επομένως τα επίπεδα της φέρουσας ικανότητας μπορούν: (X. Κοκκώσης, 2000)

- Να είναι πραγματικά ή επινοημένα σε συνάρτηση με κοινωνικές, πολιτιστικές και ψυχολογικές αντιλήψεις
- Να μεταβληθούν χρονικά μέσω προσαρμογών των ανθρώπινων και φυσικών οικοσυστημάτων
- Να μεταβληθούν μέσω παρεμβάσεων και λήψης οργανωτικών και τεχνολογικών μέτρων

4.9. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Σύμφωνα με τον Buller (1990), οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής τουριστών χωρίς όμως να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα, πραγματικότητα επιθυμητή από όλους όσους βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής.

Ο Fennel (2001), σημειώνει: οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δίνουν την ευκαιρία στις χώρες να εκμηδενίσουν τις εξωγενείς επιδράσεις, να αναπτύξουν την δική του υποδομή και ανωδομή, ώστε να συμμετέχουν οι ίδιες στην ορθολογική ανάπτυξή τους, ουσιαστικά να κερδίσουν τη μάχη σε σημαντικά θέματα, αντί να τα παραχωρούν όλα σε ξένους επιχειρηματίες και ξένους θεσμικούς παράγοντες του τουριστικού χώρου.

Πολλοί συγγραφείς όπως οι Cazes (1989), Himmetoglu (1992), Madez (1988), Weaver (1991), θεωρούν τον εναλλακτικό τουρισμό σαν μια σύγχρονη μορφή ανάπτυξης που έχει εκφραστεί με άλλες εκφράσεις όπως: «ήπιος», «κατάλληλος», «υπεύθυνος», «ελεγχόμενος», «διαφορετικός», «πράσινος». Η πιο ολοκληρωμένη έννοια έχει παρουσιαστεί από τον Inskoop (1991) και είναι η εξής: «Ο εναλλακτικός

τουρισμός είναι μικρής κλίμακας, μη συμβατικής φύσης, μη μαζικής εξειδίκευσης καθώς είναι κοινωνικά και περιβαλλοντολογικά ευαίσθητος και γεμάτος σεβασμό σε αντίθεση με το συμβατικό τύπο μαζικού τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα».

Συνεπώς ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού φιλική προς το περιβάλλον, επιτρέποντας θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και από κοινού βιώματα μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών. Έχει επίσης πολλά χαρακτηριστικά που τον διαφοροποιούν από τον μαζικό τουρισμό που είναι τα εξής:

α) Τα κίνητρα και το προφίλ του τουρίστα

Το πρώτο διαφοροποιημένο χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρισμού αποδίδεται στον τουρίστα ως άτομο και στα κίνητρα που τον οδηγούν στην επιλογή ενός ταξιδιού. Τα χαρακτηριστικά του τουρίστα εναλλακτικού τουρισμού είναι τα εξής: (Σπιλάνης, 2000)

- Σχετικά υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης
- Καλή αγοραστική δύναμη, με αποτέλεσμα οι επιλογές του να μην βασίζονται αποκλειστικά στην επιλογή βάσει του κόστους αλλά και βάσει της ικανοποίησης των ενδιαφερόντων
- Ενδιαφέρον για ενεργές διακοπές
- Αυξημένο ενδιαφέρον για τον τοπικό πληθυσμό και γενικότερα για την κοινωνία που επισκέπτονται (πολιτιστική κληρονομιά, γλώσσα, μνημεία κλπ)
- Αυξημένο ενδιαφέρον για επαφή με τη φύση, για ηρεμία και για υγιεινή ζωή
- Αυξημένο ενδιαφέρον για την αυθεντικότητα των προϊόντων, για τη διαφοροποίηση και εξατομίκευση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Ο εναλλακτικός τουρίστας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «πελάτης» ή «καταναλωτής» αφού διαφέρει από τα καθιερωμένα πρότυπα του φθηνού μαζικού τουρισμού, ενώ είναι γεγονός ότι ο εναλλακτικός τουρισμός προσφέρει μια εναλλαγή από τον καθιερωμένο τρόπο ζωής. Οι εναλλακτικοί τουρίστες αποτελούν ένα τμήμα της αγοράς με διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά στα κίνητρα που τους ωθούν σε τουριστική μετακίνηση, τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους κλπ. Οι διαφορές των εναλλακτικών τουριστών από όλα σχεδόν τα άλλα είδη τουρισμού τείνει να τους απομονώνει σε ευδιάκριτες κατηγορίες που η κάθε μια απ' αυτές παρουσιάζει τις δικές της ιδιαιτερότητες (Ανδριώτης, 2003).

Σύμφωνα με τους Laarman & Durst (1987) ο εναλλακτικός τουρίστας έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Προσπαθεί να επισκέπτεται μέρη που δεν έχει πατήσει ανθρώπινο πόδι.
- Διεγείρεται από το αίσθημα της περιήγησης.
- Προσπαθεί να αποφύγει τον πολιτισμό για κάποιο χρονικό διάστημα.
- Προσπαθεί να δημιουργήσει κανάλια επικοινωνίας με τον ντόπιο πληθυσμό.
- Δεν επιζητάει την ύπαρξη τουριστικής υποδομής.
- Συλλέγει περισσότερες πληροφορίες πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του.
- Ταξιδεύει μόνος του ή σε μικρές ομάδες.
- Είναι καλά εκπαιδευμένος.
- Έχει περισσότερα έσοδα από το μέσο όρο.
- Τείνει να παραμένει σε μια χώρα για περισσότερες μέρες από τον παραδοσιακό τουρίστα.

Το κίνητρο των διακοπών γεννιέται από την ύπαρξη κάποιας ανάγκης και αποτελεί την κινητήρια δύναμη που ωθεί κάποιον στην εκπλήρωση αυτής της ανάγκης. Τα κίνητρα που οδηγούν σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού συνδέονται άμεσα με πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης τα οποία διαφέρουν ριζικά από αυτά που έχει επιβάλλει ο μαζικός τουρισμός. Αποτελούν μέρος του ενεργητικού τύπου τουρισμού (περίπατος, αναρρίχηση, περιπέτεια), του τουρισμού εξερευνητικού χαρακτήρα (ιστορικοί-αρχαιολογικοί χώροι, συναναστροφή με ντόπιους) και του τουρισμού δεσμευτικού χαρακτήρα (εθελοντισμός, προσφορά βοήθειας) (Cazes 1989). Το ταξίδι δεν πραγματοποιείται σαν μια μεμονωμένη προσπάθεια φυγής από την καθημερινότητα αλλά αποκτά διαφορετικό νόημα με κοινωνικές, πολιτιστικές, περιβαλλοντικές και εκπαιδευτικές προεκτάσεις.

β) Ο τουριστικός προορισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός προωθεί επιθυμητές διαφορές μεταξύ προορισμών. Όπως σημειώνουν πολλοί συγγραφείς (Almed 1987, Bemo 1999, Cohen 1989), οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί επικρίνονται για την αποστέρωση από τον τουρίστα της αυθεντικότητας του ταξιδιού με την επίδειξη πλαστών θέλγητρων που έχουν δημιουργήσει με μοναδικό σκοπό την τουριστική χρήση. Αντίθετα στον εναλλακτικό τουρισμό ελκυστικά στοιχεία είναι το «νέο, πρωτοποριακό, παρθένο,

ανεξερευνήτο» του προορισμού που τον διαφοροποιούν από άλλες κορεσμένες τουριστικές περιοχές.

Ο εναλλακτικός τουρίστας ελκύεται από ένα ιδανικό ονειρεμένο περιβάλλον και από την ιδέα της συνάντησης με τους ντόπιους, γεγονός που δεν συμβαδίζει με την αστικοποίηση του μαζικού τουρισμού. Επίσης ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί σαν μια αντίδραση του τουρίστα στην εμπορευματοποίηση των διακοπών και στην προσπάθεια των τουριστικών προορισμών να παρουσιάζουν πρόσωπο διαφορετικό από το πραγματικό (Ανδριώτης, 2003).

γ) Το μέγεθος των τουριστικών επιχειρήσεων

Οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί προσελκύουν τουρίστες σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες που προσφέρουν ποικίλες υπηρεσίες, τις λεγόμενες «πακεταρισμένες» διακοπές που οργανώνονται από τους tour operators. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού διαλέγουν ως επί το πλείστον μικρές μονάδες διαμονής σε ντόπιες επιχειρήσεις.

Στη Κρήτη πραγματοποιήθηκε μελέτη (Ανδριώτης 2002), η οποία ασχολήθηκε με πενήντα δυο επιχειρήσεις διαμονής τουριστών και τις κατέταξε σε τρεις κατηγορίες: τις μικρές (40 ή λιγότερα δωμάτια), τις μεσαίες (41-100 δωμάτια) και τις μεγάλες (περισσότερα από 100 δωμάτια). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως οι μεγάλες επιχειρήσεις απασχολούν περισσότερους ξένους σαν διευθυντικό προσωπικό και αγοράζουν λιγότερο από τα ντόπια καταστήματα, σε σύγκριση με τις μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν περισσότερους ντόπιους εργαζόμενους από ότι οι μεγάλες. Συνεπώς όσο μικρότερη είναι μια επιχείρηση τόσο μεγαλύτερη είναι η συνεισφορά της στην τοπική οικονομία και ανάπτυξη.

Συνεισφορά του εναλλακτικού τουρισμού στην ανάπτυξη μιας περιοχής

Τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των αρνητικών σχολίων που αποδίδονται στον μαζικό τουρισμό, πολλά κράτη διαμορφώνουν την πολιτική τους προς την ενθάρρυνση πιο ήπιων (εναλλακτικών) μορφών τουρισμού, αναζητώντας μια λύση για την αντιμετώπιση των μακροχρόνιων προβλημάτων που δημιούργησε η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη. Τα κίνητρα και τα καταναλωτικά πρότυπα του τουρίστα που προτιμά τον εναλλακτικό τουρισμό, κατευθύνονται προς την αναζήτηση της αυθεντικότητας και στην συναναστροφή του με την παρθένα φύση και τον ντόπιο

πολιτισμό. Δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία της κοινωνίας, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος της περιοχής συνεισφέροντας έτσι στην αειφόρο ανάπτυξη και στη μακροβιότητα των υπαρχόντων πόρων. Ο εναλλακτικός τουρισμός υποδεικνύει περιορισμούς αναφορικά με τη φέρουσα ικανότητα μιας τουριστικής περιοχής και μπορεί να θεωρηθεί ως τουρισμός μειωμένων αρνητικών επιπτώσεων.

Μέσω του εναλλακτικού τουρισμού υπάρχει διασύνδεση του τουριστικού τομέα με άλλους τομείς της οικονομίας (γεωργία, κτηνοτροφία κλπ.). Υπάρχει επίσης, μειωμένη διαρροή χρημάτων από την τοπική οικονομία, δημιουργώντας έτσι υψηλούς οικονομικούς δεσμούς σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι επενδύσεις μικρής κλίμακας που προωθούνται διαμέσου του εναλλακτικού τουρισμού διατηρούν τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης από τους ντόπιους κατοίκους και εξασφαλίζουν αυξημένα οικονομικά οφέλη. Ταυτόχρονα οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν να ενσωματωθούν με μεγαλύτερη ευκολία στο υπάρχον κοινωνικό-πολιτιστικό και οικονομικό περιβάλλον της περιοχής, βοηθώντας πιο αποτελεσματικά στην αειφόρο ανάπτυξή της. Επιτυγχάνοντας ενδογενή τουριστική ανάπτυξη μέσω της συμμετοχής τους στην αναπτυξιακή διαδικασία οι κάτοικοι μιας περιοχής έχουν την δυνατότητα να προσδιορίσουν τη ζωή τους και την κοινωνία που θέλουν να ζήσουν.

Τέλος, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να μειώσει αισθητά, το πρόβλημα της υπανάπτυξης μιας περιοχής (σε αντίθεση με τον μαζικό) αφού προσελκύει τουρίστες σε αγροτικές και απομονωμένες περιοχές, αποτρέποντας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, την μετανάστευση των κατοίκων και ιδιαίτερα των νέων, στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Κεφάλαιο 5^ο Γενικά χαρακτηριστικά δήμου Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης

5.1. Γενικά χαρακτηριστικά δήμου Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης

Ο Δήμος Ξυλοκάστρου- Ευρωστίνης περιλαμβάνει τους πρώην Καποδιστριακούς Δήμους Ξυλοκάστρου και Ευρωστίνης με τις παρακάτω Τοπικές Κοινότητες Άνω Συνοικίας Τρικάλων, Μέσης Συνοικίας Τρικάλων, Κάτω Συνοικίας Τρικάλων, Καρυάς, Μάννας, Παναριτίου, Στυλίων, Ρεθίου, Γελληνίου, Ξανθοχωρίου, Δενδρού, Ζεμενού, Βρυσουλών, Κορφιώτισσας, Θροφαρίου, Ρίζας, Γελληνιάτικων, Θαλερού, Μελισσίου, Συκιάς,

Καμαρίου, Λουτρού, Πιτσών, Πελλήνης, Καρυώτικων, Δερβενίου, Ελληνικού, Ευρωστίνης – Ροζενών, Καλλιθέας, Λυγιάς, Λυκοποριάς, Πύργου, Σαρανταπήχου, Στομίου, Χελυδορέου και την Δημοτική Κοινότητα Ξυλοκάστρου.

Έχει έκταση 411.772 στρέμματα και πληθυσμό 21.155 (επίσημα στοιχεία ΕΣΥΕ – 2001).

Έδρα του Δήμου είναι η πόλη του Ξυλοκάστρου.

Στα όριά του συνυπάρχουν οι ακτές του Κορινθιακού βόρεια και η Κυλλήνη, το ψηλότερο βουνό του νομού, νότια, συνορεύει δε ανατολικά με τον Δήμο Σικωνίων και δυτικά με τον Νομό Αχαΐας (Δήμος Αιγιαλείας) . Ένα πλήθος γραφικών χωριών, ορεινών, ημιορεινών και παραθαλάσσιων, παραδοσιακές εκκλησίες και μοναστήρια, πανέμορφα δάση, μαγευτικές ακρογιαλιές χαρίζουν στο Δήμο μια πολυμορφία και συνδυασμό θάλασσας και βουνού. Η οικονομία της περιοχής είναι επίσης πολύμορφη. Η βόρεια παραλιακή ζώνη του Δήμου, με κυρίαρχη την πόλη του Ξυλοκάστρου και το Δερβένι παρουσιάζει έντονη τουριστική και εμπορική δραστηριότητα, ενώ στα νοτιότερα τμήματα οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με αγροτικές καλλιέργειες. Τα Τρικάλοχώρα, το όρος της Κυλλήνης και η Εβροστίνη (Ζάχολη) παρουσιάζουν επίσης μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον και σημαντική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, αφού αποτελούν βασικό προορισμό της Πρωτεύουσας. Ο Δήμος τα τελευταία χρόνια εμφανίζει δυναμική ανάπτυξης τόσο στον τουριστικό και αγροτουριστικό τομέα, όσο και στον πρωτογενή τομέα με τον οποίο ασχολούνται τα 2/3 του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής. Η δυναμική αυτή ενισχύεται από το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής και από το πλεονέκτημα ότι βρίσκεται ακριβώς επάνω στους συγκοινωνιακούς άξονες Πάτρας – Αθήνας και Κορίνθου – Τριπόλεως και πλησίον αρχαιολογικών χώρων διεθνούς εμβέλειας όπως η Αρχαία Ολυμπία, οι Δελφοί και η Αρχαία Κόρινθος.

5.2. Ιστορικά στοιχεία Ξυλοκάστρου

Το Ξυλόκαστρο απέχει από την Κόρινθο περίπου 40 χιλιόμετρα είναι ένα ιδανικό μέρος για διαμονή, αλλά και για ορμητήριο περιηγήσεων. Το Ξυλόκαστρο είναι μια από τις πιο κοντινές αποδράσεις από την Αθήνα και παρουσιάζει ιστορικό και τουριστικό ενδιαφέρον. Την ονομασία του το Ξυλόκαστρο την πήρε από έναν ξύλινο στρατώνα που βρισκόταν στη δυτική πλευρά του λόφου «Κατή τον Πεύκο», πάνω από τη σημερινή πόλη, κοντά στον ποταμό Σύθα, που λειτουργούσε σαν παρατηρητήριο. Η τοποθεσία ήταν άριστη. Από εκεί η φρουρά είχε οπτική επαφή με τα κάστρα του Ζεμενού και της Πελλήνης, μπορούσε να ελέγχει κάθε κίνηση στον Κορινθιακό κόλπο, να εποπτεύει το λιμάνι των Αριστοναυτών

και να ενημερώνει με σήματα καπνού την διοίκηση των παραπάνω κάστρων. Οι ντόπιοι, στον ξύλινο αυτό στρατώνα - παρατηρητήριο, έδωσαν την ονομασία «Ξύλινο κάστρο», και όλη η γύρω περιοχή με τους λίγους συνοικισμούς (Υψηλά Αλώνια - Μερτικέϊκα - Γεωργαντέϊκα - Ρίζα), ονομάστηκε Ξυλόκαστρο.

Τον 18ο αιώνα το Ξυλόκαστρο, ο Οξώκαμπος, όπως λεγόταν τότε, είχε λίγα σπίτια που χρησιμοποιούνταν περισσότερο ως αποθήκες προϊόντων και ανήκαν σε Τρικαλίτες. Η περιοχή ήταν κατά το μεγαλύτερο μέρος σκεπασμένη με πυκνό δάσος από πεύκα και σχίνα. Ο σημερινός Πευκιάς του Ξυλοκάστρου είναι λείψανο του δάσους εκείνου. Όλα τα άλλα μέρη αποψιλώθηκαν και καλλιεργήθηκαν γιατί η γη ήταν καλή. Ο Πευκιάς έμεινε δάσος γιατί ήταν στην ακρογιαλιά και το έδαφος είναι αμμώδες.

Ο πλούτος της κωμοπόλεως ήταν η σταφίδα. Το Ξυλόκαστρο παρήγε τότε 1.300.000 ενετικά λίτρα σταφίδα και εισπραττε περίπου 500.000 δραχμές το χρόνο. Στην παραλία ήταν οι αποθήκες σταφίδας την οποία έστελναν στην Πάτρα για εξαγωγή με πλοιάρια, διότι ο σιδηρόδρομος (ΣΠΑΠ) δεν διέθετε επαρκή βαγόνια. Οι αγγλικές αγορές είναι ο κύριος τόπος προορισμού της Ξυλοκαστρινής σταφίδας.

Τότε, το Ξυλόκαστρο τράβηξε την προσοχή των ξένων, οι οποίοι μετά το 1900 κάθε καλοκαίρι έρχονταν για να απολαύσουν τον περίφημο Πευκιά, την καταγάλανη θάλασσα με την μοναδική σε ομορφιά παραλία της, την κωμόπολη με τα καλόγουστα κεραμοσκεπή σπίτια και τους ανθισμένους κήπους, την «ανθούπολη» όπως την έλεγαν, Το 1906, στη μαγευτική παραλία του Πευκιά εμφανίστηκαν οι πρώτοι γυμνιστές στην Ελλάδα.

Την ίδια εποχή, ο μεγάλος μας λυρικός ποιητής Άγγελος Σικελιανός με τη σύζυγο του Εύα Πάλμερ, έχτισαν μια πανέμορφη εξοχική κατοικία στην άκρη του Πευκιά προς το μέρος της Συκιάς, όπου κατά καιρούς φιλοξενήθηκαν σπουδαίες προσωπικότητες των γραμμάτων και των τεχνών, όπως ο Νίκος Καζαντζάκης, ο Δημήτρης Μητρόπουλος, ο Μανώλης Καλομοίρης, η ιέρεια του χορού Ισιδώρα Ντάνκαν και πολλοί άλλοι διάσημοι εκείνης της εποχής. Το 1919, κρίθηκε το Ξυλόκαστρο και επίσημα ως θερινή διαμονή των ξένων. Από την εποχή αυτή αλλάζει όψη το Ξυλόκαστρο, που αρχίζει να γίνεται μια θαυμάσια λουτρόπολη. Βασιλείς, πρωθυπουργοί, διάσημοι ηθοποιοί, φημισμένοι καλλιτέχνες, ονομαστές οικογένειες από ολόκληρη την Ελλάδα, κάθε καλοκαίρι παραθερίζαν στο Ξυλόκαστρο που θεωρούνταν τότε το πρώτο τουριστικό μέρος της χώρας.

Στα 1923, οργανώθηκαν στον Πευκιά τα «Ανθεστήρια», μια καλοκαιρινή γιορτή στην οποία κοπέλες του Ξυλοκάστρου, ντυμένες αρχαίες θεές και νύμφες, χόρευαν και μοίραζαν λουλούδια στους επισκέπτες και τους ντόπιους που διασκέδαζαν με μουσική και τραγούδια.

Στον ναό του αγίου Βλασίου, ο μεγάλος ζωγράφος Σπύρος Βασιλείου συνεχίζει την αγιογράφιση που είχε ξεκινήσει πριν τον πόλεμο, και ο «δικός μας» Βασίλης Γεωργιάδης, παρουσιάζει την πρώτη του ταινία σαν σκηνοθέτης με το «Άσσοι του γηπέδου». Η «Φίνος Φιλμ» γυρίζει στο Ξυλόκαστρο το μεγαλύτερο μέρος της ταινίας «Λατέρνα, φτώχεια και φιλότιμο» σε σκηνοθεσία και σενάριο του Αλέκου Σακελλάριου. Γενικά υπήρχε στο Ξυλόκαστρο μια οικονομική ανάπτυξη και μια βελτίωση των συνθηκών της ζωής, κυρίως από τον τουρισμό. Κάθε φθινόπωρο, στους δρόμους του Ξυλοκάστρου δεκάδες βαρέλια ήταν παρατεταγμένα έξω από τις ταβέρνες - κι ήταν πολλές αυτές που υπήρχαν - που πλένονταν και καθαρίζονταν για να είναι έτοιμα να δεχτούν τον μούστο που μεταφερόταν από το Ζεμενό, το Δενδρό, το Ρέθι, τα Τρίκαλα. Το πλύσιμο των βαρελιών έπαιρνε εορταστικό χαρακτήρα, ήταν το πανηγύρι του μούστου. Το 1963 ο σκηνοθέτης Βασίλης Γεωργιάδης γύρισε την βραβευμένη ταινία «Τα κόκκινα φανάρια».

Τα καλοκαίρια περνούσαν αδιαμαρτύρητα για τους χιλιάδες παραθεριστές, γιατί όσο ζέστη κι αν έκανε, το μαγικό κλίμα του Ξυλοκάστρου, ο δροσερός Πευκιάς και οι πανέμορφες παραλίες, τους αποζημίωναν ευχάριστα. Στην κατασκήνωση των Αδελφών Τυπάλδου στον Πευκιά, οι εκατοντάδες ξένοι τουρίστες, έδιναν στο Ξυλόκαστρο φήμη, πλούτο και ένα κοσμοπολίτικο χαρακτήρα. Το Ξυλόκαστρο πραγματικά πλημμύριζε κάθε καλοκαίρι από

αλλοδαπούς τουρίστες και από Έλληνες παραθεριστές.

Τη δεκαετία του 70, το Ξυλόκαστρο άλλαξε σχεδόν μορφή, με τις πολυκατοικίες που άρχισαν να ξεφυτρώνουν παντού. Έκλεισε η κατασκήνωση του Τυπάλδου. Τα προβλήματα της πόλης ήταν πολλά, υπήρχε έλλειψη νερού, γι' αυτό η Κοινότητα φρόντισε με έργα, να φέρει στο Ξυλόκαστρο νερό από το Γελλήνη.

Η οικοδόμηση συνεχίστηκε με εντατικό ρυθμό. Ο παραλιακός δρόμος άλλαξε όψη και το κεντρικό Ξυλόκαστρο απέκτησε δεκάδες πολυκατοικίες. Πολλά αριστουργήματα αρχιτεκτονικής τέχνης χάθηκαν με τον οικοδομικό οργασμό μέσα στην καρδιά της πόλης, εκεί που άλλοτε συναντούσαμε ένα ανώνυμο μουσείο με νεοκλασικά σπίτια με μαρμάρινα ή γύψινα διακοσμητικά στα μπαλκόνια και τις μετώπες, ανθισμένους κήπους, και ηλιόλουστες αυλές. Τα τελευταία χρόνια του 20ου αιώνα η δημοτική αρχή προσπάθησε να εξωραΐσει την πόλη που πνιγόταν από τις πολυκατοικίες. Ανάπλασε την περιοχή του ποταμού Σύθα, κατασκεύασε το υπαίθριο θέατρο «Βασίλης Γεωργιάδης», το κλειστό θέατρο «Άγγελος Σικελιανός», φτιάχτηκαν γήπεδα τένις και ο Ναυτικός Όμιλος δημιούργησε στις εκβολές του ποταμού Σύθα μια πολύ όμορφη μαρίνα. Κατασκευάστηκαν καινούρια νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια και λύκεια, ενώ αναπαλαιώθηκε το Δημαρχείο.

Το 1987 ιδρύθηκε ο Σύλλογος Εθελοντών Αιμοδοτών «Οι φίλοι της ζωής» ο οποίος μέχρι και σήμερα προσφέρει ανεκτίμητη βοήθεια στους πάσχοντες συμπολίτες μας. Ως άμυνα κατά της καταστροφής του περιβάλλοντος, ιδρύθηκε ο Οικολογικός Σύλλογος Ξυλοκάστρου (1994). Επίσης την ίδια περίοδο ξεκίνησε η αναστήλωση του ναού του αγίου Βλασίου, που έχει ανακηρυχθεί διατηρητέο μνημείο.

Την δεκαετία 1990 - 2000, το Ξυλόκαστρο ήταν μια πόλη των αντιθέσεων. Από τη μια μεριά έβλεπε κανείς ακόμη κήπους, γλάστρες στα μπαλκόνια των σπιτιών κι από την άλλη ξεφύτρωναν άχαρες σύγχρονες πολυκατοικίες, πολλές καφετέριες, μπαράκια και μεγάλα σούπερ μάρκετ. Το πλέον όμως εντυπωσιακό γεγονός της δεκαετίας αυτής είναι ότι, ενώ η πόλη άλλαζε με αμφίβολο αποτέλεσμα, παρατηρήθηκε στο Ξυλόκαστρο μια έκρηξη πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων. Διοργανώθηκαν πολλές συναυλίες κορυφαίων καλλιτεχνών, σπουδαίες θεατρικές παραστάσεις με γνωστούς ηθοποιούς, εκθέσεις ζωγραφικής, δεκάδες συναυλίες κλασικής μουσικής από ευρωπαϊκές ορχήστρες, κοντσέρτα από εξαιρετικούς σολίστες που εντυπωσίασαν, φεστιβάλ από φημισμένες

χορωδίες και η καθιερωμένη έκθεση του βιβλίου. Στον αθλητισμό, πολλά διεθνή τουρνουά μπιτς - βόλεϊ, με την παρουσία μεγάλων αθλητών και αθλητριών από την Ευρώπη, όπως και αγώνες για το πανελλήνιο πρωτάθλημα με την αφρόκρεμα των ελλήνων αθλητών και αθλητριών. Αγώνες μπιτς - σόκερ με τη συμμετοχή γνωστών άσων του ποδοσφαίρου.

Με όλα αυτά το Ξυλόκαστρο έγινε το επίκεντρο της Κορινθίας, και εκατοντάδες επισκέπτες ερχόντουσαν να παρακολουθήσουν τις εξαιρετικά ποιοτικές πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις του δήμου. Το Ξυλόκαστρο απέκτησε και πάλι φήμη και αίγλη. Παρά τα πολλά προβλήματα που είχαν ήδη διαφανεί στον ορίζοντα για την πόλη και τους κατοίκους της, ο εικοστός αιώνας έκλεισε για το Ξυλόκαστρο με πολλές αισιόδοξες προοπτικές για το μέλλον. (Τα ιστορικά στοιχεία που παρουσιάσαμε βασίζονται στο δοκίμιο-μελέτη του συγγραφέα Σταμάτη Νικόλη με τίτλο Το Ξυλόκαστρο, διαδρομή στο χρόνο και βρίσκονται στο δημοτικό site (www.xylokaastro.gov.gr)).

5.3. Φυσικό περιβάλλον

5.3.1. Γεωλογικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά

Ο Δήμος χωρίζεται σε δυο ζώνες. Στην εύφορη πεδινή κατά μήκος του Κορινθιακού κόλπου και στην ορεινή με το όρος Ζήρεια ή Κυλλήνη να δεσπόζει σε σχήμα πετάλου στην παραλιακή ζώνη. Στους πρόποδες του συμπλέγματος των κορυφών της Ζήρειας εκτείνεται ένα μεγάλο οροπέδιο και ανάμεσα στις δυο αυτές κορυφές (Μικρή και Μεγάλη Ζήρεια) σχηματίζεται η κοιλάδα της Φλαμπουρίτσας γεμάτη με ρυάκια που χάνονται σε υπόγειες απορροές. Στην έξοδο της κοιλάδας βρίσκονται οι πηγές του ποταμού Σύθα που καταλήγει στο Ξυλόκαστρο και εκβάλλει στον Κορινθιακό κόλπο. Υπάρχουν επίσης στην ίδια περιοχή δυο λίμνες η Κεφαλογιάννη που το καλοκαίρι δεν έχει σχεδόν καθόλου νερό και η Δασίου που τα νερά της με υπόγεια απορροή φτάνουν στα Μεσαία Τρίκαλα.

Το κλίμα στην πεδινή ζώνη είναι ξηρό και εύκρατο με ήπιους χειμώνες, αρκετά δροσερά καλοκαίρια και βροχοπτώσεις που φτάνουν στα 400 χιλιοστά. Στην ορεινή ζώνη το κλίμα αλλάζει, οι χειμώνες είναι βαρείς με πολύ περισσότερες βροχοπτώσεις και πολλές χιονοπτώσεις, τα δε καλοκαίρια κατά τη διάρκεια της ημέρας αρκετά ζεστά και κατά τη διάρκεια της νύχτας πολύ-πολύ δροσερά.

5.3.2. Χλωρίδα – Πανίδα – Οικοσυστήματα

Χλωρίδα

Στον Πευκιά στο Ξυλόκαστρο συναντάμε χαλέπιο πεύκη, σχίνο, μυρτιά, λυγαριά, κέδρο, φοινικικό πουρνάρι, αλμυρίκι, αρκουδόβατο, αγριοκάλαμο, θυμάρι, αφάνα και άλλα 17 φυτά που έχουν αναπτυχθεί στην υφάλμυρη αυτή ζώνη. Συνολικά περιέχονται 83

διαφορετικά είδη χαρακτηρίζοντας τον Πευκιά ένα πολύ καλό βοτανικό κήπο, χαρακτηρισμένο ως Αισθητικό Δάσος.

Στις περιοχές όπου το πέτρωμα είναι ασβεστολιθικό κυριαρχούν τα έλατα, ενώ στα αμμώδη εδάφη της Φλαμπουρίτσας τα μαυρόπευκα. Όμως στο οροπέδιο το δάσος έχει υποχωρήσει υπό την πίεση της κτηνοτροφίας αφήνοντας μεγάλα λιβάδια με σκόρπιες γκορτσιές, αγριοκορομηλιές και είδη με αγκαθωτά, τριχωτά ή δύσοσμα φύλλα που δεν προσφέρονται για βόσκηση. Η χλωρίδα του βουνού έχει τέτοια ποικιλότητα ενδημικών φυτών, ώστε πολλά αγριολούλουδα του βουνού στη βοτανική έχουν το χαρακτηριστικό επίθετο *cylleneus*. Επίσης έχουν παρατηρηθεί είκοσι περίπου σπάνια ή υπό εξαφάνιση είδη (www.korinthia.gr).

Πανίδα

Οι αλεπούδες, οι νυφίτσες, τα κουνάβια, οι ασβοί, οι σκαντζόχοιροι, οι λαγοί, οι πέρδικες, οι τυφλοπόντικες είναι μερικοί από τους μόνιμους κατοίκους της Κυλλήνης. Τα τελευταία χρόνια έχει θεαθεί και αγριόγατος στο δάσος της Καρυάς, αν και πιστευόταν ότι έχει εξαφανιστεί. Διαβαίνοντας τη Φλαμπουρίτσα συχνά το χώμα είναι σκαμμένο από τα αγριογούρουνα που ζητούν τροφή. Εκεί μπορεί να συναντήσει κανείς και ένα είδος μικρού ασιατικού άγριου χάμστερ, που ζει σε λίγα μέρη στα ανατολικά Βαλκάνια. Στις όχθες της λίμνης Δασίου απαντάται ο πράσινος δεντροβάτραχος, που δε ζει στο νερό και είναι ο μόνος βάτραχος στην Ελλάδα που σκαρφαλώνει στα κλαδιά των θάμνων. Στη σπηλιά του Ερμή ξεχειμωνιάζει ένας πληθυσμός από νυχτερίδες. η μεγάλη μυωτίδα και ο μικρός ρινόλοφος, είδη απειλούμενα με εξαφάνιση. Από τα δηλητηριώδη φίδια υπάρχουν στη Ζήρεια η οχιά και ο σαπίτης. Στη χαράδρα της Φλαμπουρίτσας βρίσκει καταφύγιο ένας σημαντικός αριθμός ευαίσθητων ειδών, όπως ο χρυσαετός, ο μεγαλύτερος αετός των ελληνικών βουνών. Στην Κυλλήνη φωλιάζουν και μερικά από τα μεγάλα αρπακτικά πουλιά της Ελλάδας (www.korinthia.gr).

Οικοσυστήματα

Πόλη Δασίου Τρικάλων. Είναι μια ρηχή λίμνη με έκταση 100 στρ. που το καλοκαίρι ξεραίνεται. Τον χειμώνα και την άνοιξη συναντά κανείς σπάνια αγριολούλουδα και βότανα. Υπάρχει δρόμος που την συνδέει με τα Τρίκαλα.

Κορυφές Όρους Κυλλήνη (Ζήρεια) και χαράδρα Φλαμπουρίτσα. Έχει έκταση 234.220 στρ. είναι ενταγμένο στο δίκτυο NATURA 2000 και περιλαμβάνει ορεινά μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους, απόκρημνα βράχια της βαλκανικής χερσονήσου, σπήλαια, δάση πλατάνου, δάση κωνοφόρων, δασώδεις φυτοκοινωνίες. Χαρακτηρίζεται από την πλούσια χλωρίδα με φυτά σπάνια τα οποία κινδυνεύουν ή απειλούνται με εξαφάνιση.

Αισθητικό δάσος του Πευκιά. Είναι μια στενή λωρίδα φυσικού πευκοδάσους. Η έκταση του είναι 243,500 στρέμματα. Έχει μήκος 1.760 μέτρα παράλληλα με τον Κορινθιακό κόλπο και πλάτος 80 έως 220 μέτρα. Εντοπίζονται περίπου 20 είδη δέντρων, 17 είδη θάμνων, 46 είδη ποώδους βλάστησης. Συνολικά 83 διαφορετικά είδη της ελληνικής χλωρίδας και όλα τα ενδημικά τοπικά είδη ορνιθοπανίδας.

5.4. Πληθυσμιακά – κοινωνικά – οικονομικά στοιχεία

5.4.1. Πληθυσμιακά στοιχεία

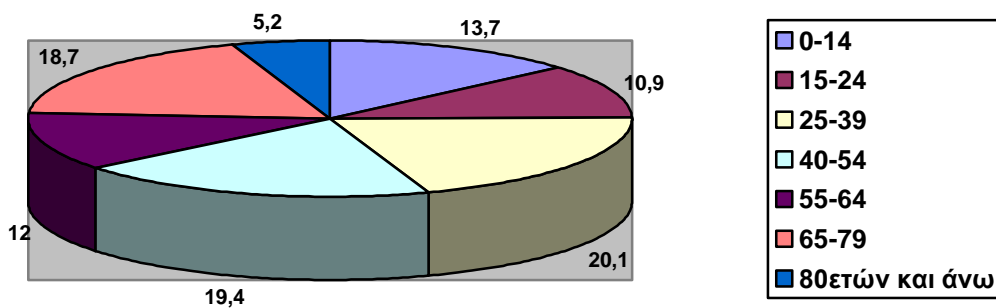
Ο Δήμος Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης, βάσει της απογραφής που πραγματοποιήθηκε το 2001, παρουσίασε μείωση του πληθυσμού του της τάξης του -5,8% κατά την τελευταία δεκαετία, δηλ. 21.155 κάτοικοι το 2001, έναντι 22.453 το 1991, η οποία δεν ακολούθησε την θετική δημογραφική εξέλιξη του Νομού. Ωστόσο η εικόνα σήμερα έχει διαφοροποιηθεί και παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού, χωρίς ωστόσο αυτό να έχει καταγραφεί σε επίσημη απογραφή.

Η μείωση του πληθυσμού οφείλεται κυρίως στις μετακινήσεις των νέων, είτε για εκπαιδευτικούς λόγους, είτε για αναζήτηση εργασίας, αλλά κυρίως λόγω της μείωσης της γεωργικής δραστηριότητας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη γήρανση του πληθυσμού, και μάλιστα των μικρών ορεινών οικισμών που κινδυνεύουν από οριστική εγκατάλειψη.

Στα επόμενα διαγράμματα εμφανίζεται η ηλικιακή κατανομή δημοτών επί του μόνιμου πληθυσμού, στο Δήμο Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου καθώς

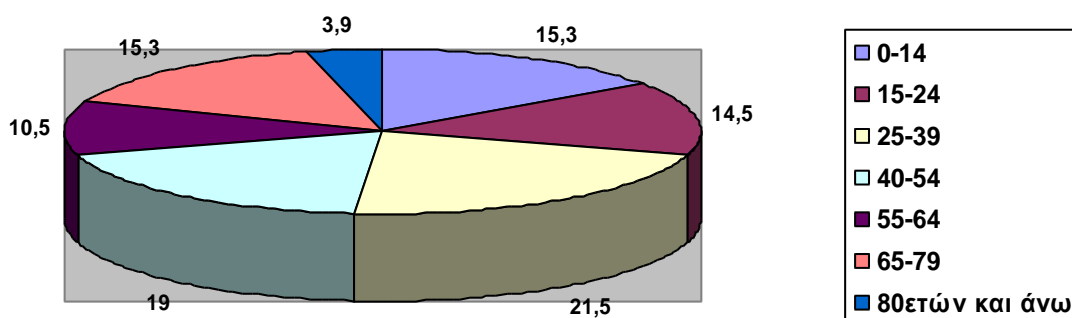
και στο σύνολο της χώρας:

ΗΛΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΗΜΟΤΩΝ Δ. ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ

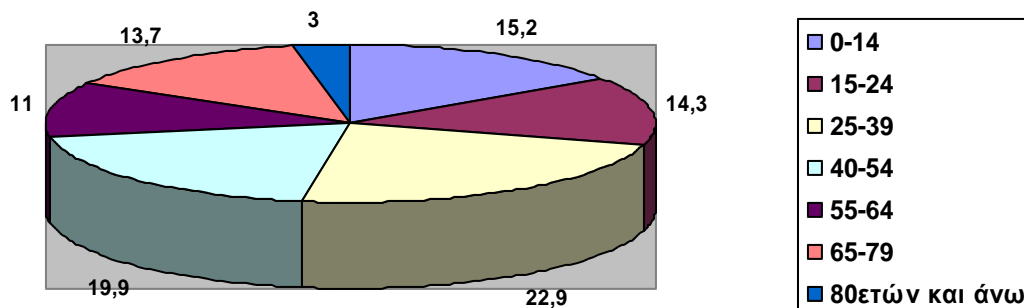
Πηγή: ΕΣΥΕ – Απογραφή πληθυσμού της 18^{ης} Μαρτίου 2001

ΗΛΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

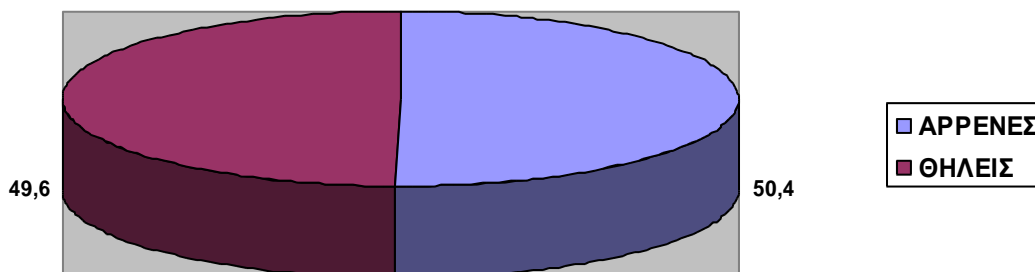
Πηγή: ΕΣΥΕ – Απογραφή πληθυσμού της 18^{ης} Μαρτίου 2001

ΗΛΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Πηγή: ΕΣΥΕ – Απογραφή πληθυσμού της 18^{ης} Μαρτίου 2001

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΦΥΛΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ

Πηγή: ΕΣΥΕ – Απογραφή πληθυσμού της 18^{ης} Μαρτίου 2001

Από την ανάλυση των παραπάνω διαγραμμάτων προκύπτουν τα εξής ποιοτικά συμπεράσματα:

- Σε σχέση με την πληθυσμιακή σύνθεση του Δήμου ανά φύλο, ο ανδρικός πληθυσμός αποτελεί το 50,4% του συνολικού πραγματικού πληθυσμού, ενώ ο γυναικείος πληθυσμός, αποτελεί το 49,6% του συνολικού πραγματικού πληθυσμού,

- Από τα δημογραφικά δεδομένα της απογραφής του 2001 είναι προφανής η γήρανση του πληθυσμού, ως αποτέλεσμα των πληθυσμιακών εκροών και της αυξανόμενης υπογεννητικότητας. Ο δείκτης γήρανσης για τον Δήμο Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης είναι 24% (65 ετών+), υψηλότερος κατά 5 μονάδες του αντίστοιχου δείκτη για την Περιφέρεια Πελοποννήσου (19%) και περίπου 8 μονάδες υψηλότερος του μέσου Εθνικού Δείκτη (περίπου 16,5).
- Ο δείκτης εξάρτησης εμφανίζεται να είναι της τάξης του 37% επί των ατόμων εργάσιμης ηλικίας. Αυτό μεταφράζεται ότι στα 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας (15 - 64 ετών) αντιστοιχούν περίπου 37 άτομα που χαρακτηρίζονται ως οικονομικά εξαρτώμενα. Ο αριθμός των ατόμων αυτής της κατηγορίας εμφανίζεται υψηλότερος από τον αντίστοιχο σε εθνικό επίπεδο αλλά και από αυτόν της Περιφέρειας,
- Οι μεγαλύτερες αριθμητικά ομάδες ηλικιών στον Δήμο είναι μεταξύ 25 - 39 ετών και ακολούθως μεταξύ 40 - 54 ετών, οι οποίες αποτελούν το κυρίαρχο τμήμα της παραγωγικής βάσης. Το ίδιο παρατηρείται και για την Περιφέρεια Πελοποννήσου αλλά και για το σύνολο της χώρας.
- Το 7% του πραγματικού πληθυσμού του Δήμου είναι αλλοδαποί ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τον Νομό Κορινθίας είναι 9%.

Είναι προφανές ότι τα παρατιθέμενα στοιχεία και η επεξεργασία τους, έχουν σαν βάση την Απογραφή του 2001 που αποτελεί επίσημο στατιστικό στοιχείο. Ωστόσο στη διάρκεια των ετών 2001 έως και σήμερα, παρατηρείται σταδιακή αύξηση του πληθυσμού για μόνιμη κατοικία καθώς και για δευτερεύουσα κατοικία. Εκτιμάται ότι η έλευση του Προαστιακού στο Δήμο και η νέα Εθνική Οδός Κορίνθου – Πατρών θα συμβάλλει στην σημαντική αύξηση του μόνιμου πληθυσμού του Δήμου, αλλά και της εποχιακής διαμονής.

5.4.2. Κοινωνικά στοιχεία

Το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της περιοχής και ιδιαίτερα των ορεινών οικισμών, είναι χαμηλό, σε αντίθεση με την έδρα του Δήμου, όπου παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση ατόμων υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Σε ότι αφορά το επίπεδο Εκπαίδευσης και τα ποσοτικά – ποιοτικά χαρακτηριστικά του Δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης, αναφέρονται τα εξής :

Εκπαιδευτικό Επίπεδο	Σύνολο	Ποσοστό %	Αρρενες	Θήλειες
----------------------	--------	-----------	---------	---------

Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	387	2,4	106	281
Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	974	6,2	331	643
Απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης	6808	43,1	3267	3541
Τέλειωσαν τη Γ' τάξη Γυμνασίου	2332	14,7	1423	909
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	3572	22,6	1776	1796
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ) Ανωτέρων Σχολών	678	4,3	355	323
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	1004	6,4	528	476
Κάτοχοι Μεταπτυχιακού Διδακτορικού Τίτλου	49	0,3	34	15
ΣΥΝΟΛΟ	15804	100	7820	7984

Πηγή: ΕΣΥΕ – Απογραφή πληθυσμού της 18^{ης} Μαρτίου 2001

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης σε συσχέτιση με το φύλο, μεγαλύτερες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται στους αγράμματους, οι γυναίκες είναι συντριπτικά περισσότερες από τους άνδρες, το ίδιο παρατηρείται και σε αυτούς που δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό.

Παρατηρείται ότι οι περισσότεροι από τους κατοίκους είναι απόφοιτοι στοιχειώδους Εκπαίδευσης σε ποσοστό 43,1%, ενώ το 22,6% είναι απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης.

Η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό φαίνεται χαμηλή, αντίθετα με τους άνδρες, για τους οποίους είναι σχετικά υψηλή.

Παρατηρείται υποαπασχόληση στον αγροτικό τομέα και έλλειψη εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης κύρια για τους νέους που παρουσιάζουν και το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας.

5.4.3. Οικονομικά στοιχεία

Η περιοχή του Δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης διακρίνεται σε δύο τμήματα, όσον αφορά τις οικονομικές δραστηριότητες:

- Στο ορεινό τμήμα όπου κυριαρχεί ο πρωτογενής τομέας, που όμως παρουσιάζει φθίνουσα τάση, όπως και ο τουρισμός αποτελούσε μέχρι τις αρχές του 2000 την δεύτερη σε σημασία οικονομική δραστηριότητα. Η εσωτερική αυτή ζώνη διαθέτει ελκυστικά

θέρετρα ορεινού τουρισμού, με κομβικό σημείο τα Τρικαλοχώρια, και στη διάρκεια των τελευταίων ετών αποτελεί την βασική πλέον οικονομική δραστηριότητα.

- Στο παραθαλάσσιο τμήμα κυριαρχεί ο τουρισμός, ο οποίος ωστόσο έχει σαν βασική πηγή προέλευσης τους κατοίκους του αστικού συγκροτήματος της Αθήνας. Στην παραλιακή ζώνη η τουριστική ανάπτυξη εξακολουθεί να παρουσιάζει δυναμισμό, με βάση κυρίως τον εγχώριο τουρισμό, και καταλαμβάνει σημαντικές εκτάσεις σε συνεχή γραμμική δόμηση. Ωστόσο και παρά το εξαιρετικό φυσικό κάλος της περιοχής και τα αξιόλογα σημεία προορισμού, δεν παρατηρείται τουριστική κίνηση εκτός της εγχώριας προέλευσης και αυτό έχει την εξήγηση του στην έλλειψη κλινών και γενικά τουριστικών υποδομών σύμφωνα με τις προδιαγραφές που επικρατούν σε άλλες περιοχές της χώρας.

5.4.3.1. Πρωτογενής Τομέας

Η αγροτική δραστηριότητα είναι κυρίαρχη στην περιοχή του Δήμου. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το 63% του συνόλου των απασχολούμενων στην περιοχή του Δήμου απασχολείται στον πρωτογενή τομέα και το 37% απασχολείται στους άλλους τομείς της οικονομίας. Ένα σημαντικό τμήμα των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα συμπληρώνει το εισόδημα του, απασχολούμενο παραδοσιακά με τον τουρισμό. Η σημασία ορισμένων προϊόντων της περιοχής για την εθνική οικονομία, όπως η κορινθιακή σταφίδα, καθώς και ο παραδοσιακός χαρακτήρας ορισμένων άλλων όπως η ελιά, συνηγορούν για τη διατήρηση και ενίσχυση του αγροτικού τομέα, αλλά με προϋπόθεση την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών. Στο διάστημα εφαρμογής του Γ' ΚΠΣ έγινε προσπάθεια να δημιουργηθούν σύγχρονες αγροτικές εκμεταλλεύσεις που να εξασφαλίζουν πλήρη απασχόληση και συμμετοχικές δραστηριότητες στο επίπεδο της μεταποίησης και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων. Ωστόσο σήμερα η εικόνα αυτή έχει διαφοροποιηθεί, μέσω της μείωσης του πρωτογενούς τομέα και της αύξησης του τριτογενούς και μάλιστα σε ποσοστά περίπου αντίστροφα.

A. Γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Στην περιοχή του Δήμου υπάρχουν τρεις γεωγραφικές ζώνες με διαφορετικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις :

1. Η ορεινή περιοχή, στην οποία κυριαρχούν οι εκτατικές και παραδοσιακές καλλιέργειες.
2. Η πεδινή και κυρίως η παραλιακή περιοχή, στην οποία επικρατούν οι εντατικές δενδρώδεις καλλιέργειες, οι οποίες σήμερα παρουσιάζουν ύφεση.

3. Η ημιορεινή περιοχή, που χαρακτηρίζεται σαν ενδιάμεση ζώνη κυρίως αγροτικής ανάπτυξης, όπου κυριαρχεί μία μείξη από εκτατικές και εντατικές καλλιέργειες.

Τα κύρια προϊόντα της περιοχής του Δήμου είναι τα μήλα, η σταφίδα, η σουλτανίνα, τα εσπεριδοειδή, και το λάδι. Η κορινθιακή σταφίδα, το λεμόνι, το λάδι καθώς και τα επιτραπέζια σταφύλια είναι διεθνώς αναγνωρισμένα για την ποιότητα τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ανέρχονται σε 90 χιλ. στρέμματα από τις οποίες ποτίζονται το 33%. Το σχετικά μεγαλύτερο τμήμα των καλλιεργούμενων εκτάσεων ανήκει στις δενδρώδεις καλλιέργειες (ποσοστό 43%) και είναι εσπεριδοειδή (κυρίως λεμόνια) και βρίσκεται στην πεδινή περιοχή του Δήμου. Ακολουθούν οι αμπελοκαλλιέργειες (ποσοστό 24%) και οι αροτραίες (2,5%), ενώ οι αγραναπαύσεις ανέρχονται σε ποσοστό 29% της γεωργικής γης. Ωστόσο τα στοιχεία αυτά διαχρονικά και στη διάρκεια των τελευταίων ετών παρουσιάζουν ύφεση, και σημαντικός αριθμός εκτάσεων εγκαταλείπεται.

Στην έδρα του Δήμου υπάρχει ο Δενδροκομικός Σταθμός με κύρια δραστηριότητα την παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού λεμονιάς και την καλλιέργεια μητρικών δένδρων διαφόρων ποικιλιών.

B. Υποδομές στον γεωργικό τομέα

Στο Δήμο Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης εκτελούνται διάφορα προγράμματα αγροτικής υποδομής, με κύρια κατεύθυνση την βελτίωση και επέκταση των αρδευόμενων καλλιεργειών, τη βελτίωση και κάλυψη των αγροτικών δρόμων, κλπ. Σημαντικό θέμα για την αξιοποίηση των γεωργικών υποδομών αποτελεί η άρδευση, η οποία σε συνάρτηση με την έλλειψη υδάτινου δυναμικού αποτελεί ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα στο Δήμο.

Γ. Κτηνοτροφία

Για ορισμένα Δ.Δ. η κτηνοτροφία αποτελεί σημαντική δραστηριότητα με κύρια την εκτροφή αιγοπροβάτων που φτάνουν περίπου τα 12 χιλ. κεφάλια (ΕΣΥΕ 2003) και η ετήσια παραγωγή κρέατος ξεπέρασε τους 70 τόνους. Σήμερα η εικόνα αυτή σαφώς και έχει διαφοροποιηθεί προς τα κάτω, ωστόσο το ζωικό κεφάλαιο εξακολουθεί να είναι σημαντικό.

5.4.3.2. Δευτερογενής τομέας

Σύμφωνα με στοιχεία του δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης ο τομέας αυτός παρουσιάζει περιορισμένες δυνατότητες, οι οποίες αφορούν κυρίως στην επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων μικρής δυναμικότητας μονάδων (συσκευαστήρια, ελαιοτριβεία, αποθηκευτικοί

χώροι και ψυγεία, μικρές βιοτεχνίες, κλπ) και δημιουργεί προβλήματα ρύπανσης του περιβάλλοντος, από την αλόγιστη εναπόθεση των αποβλήτων. Ωστόσο, ο κλάδος της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων έχει κυρίως τοπική σημασία, που δεν υπερβαίνει τα όρια του Νομού Κορινθίας.

Η περαιτέρω ανάπτυξη των υφιστάμενων κλάδων του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας πρέπει να γίνει με αυστηρούς περιβαλλοντικούς όρους, ώστε να είναι συμβατή με τα αναπτυξιακά σχέδια του Δήμου και για το λόγο αυτό προβλέπεται ειδική δράση για την δημιουργία χώρου εγκατάστασης των ανωτέρω παραγωγικών μονάδων.

5.4.3.3. Τριτογενής τομέας

Η δραστηριότητα του τριτογενή τομέα, επικεντρώνεται ως επί το πλείστον στα καταστήματα που συμπληρώνουν την τουριστική δραστηριότητα (ψησταριές, ουζερί, εστιατόρια, καφετέριες, σούπερ-μάρκετ, κρεοπωλεία, παντοπωλεία, κλπ), τα οποία συγκεντρώνονται κυρίως στα παραλιακά Δ.Δ., ενώ υπάρχουν και άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες που εξυπηρετούν τις ανάγκες των δημοτών.

Οι επιχειρήσεις του τριτογενή τομέα είναι κυρίως μικρής δυναμικότητας και ως επί το πλείστον απασχολούν άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος, με ολιγάριθμο βοηθητικό προσωπικό, ακολουθούν δε οι περισσότερες την εποχικότητα της τουριστικής κίνησης, με έμφαση στους θερινούς μήνες.

5.5. Πολιτισμός – Παιδεία – Αθλητισμός

5.5.1. Πολιτισμός

Γενικά υπάρχει συγκέντρωση των πολιτιστικών υποδομών στην έδρα του Δήμου, ενώ είναι εξαιρετικά μειωμένες στην ορεινή και ημιορεινή ζώνη. Πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στην έδρα του Δήμου, καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου.

Το Πολιτιστικό Κέντρο Νεότητας στο Ξυλόκαστρο διαθέτει αίθουσα πινακ-πονγκ, μικρό θέατρο και δανειστική Βιβλιοθήκη. Επίσης, Πολιτιστικά Κέντρα υπάρχουν στα Δ.Δ., Ζεμένου, Μελισσίου και Πιτσών. Βιβλιοθήκες διαθέτουν μόνο τα Δ.Δ. Ξυλόκαστρου και Πιτσών.

Στο Δερβέني, από το 1992, λειτουργεί το Πνευματικό Κέντρο Δερβενίου, το Δημοτικό Ωδείο Ευρωστίνης με πολλά τμήματα εκμάθησης οργάνων, τμήμα χορωδίας και τμήματα θεωρίας της μουσικής. Στο Δ.Δ. Ζεμένου "διοργανώνεται κάθε χρόνο η «Γιορτή του Σταφυλιού», στο Δ.Δ. Καμαρίου πραγματοποιούνται εκδηλώσεις Καρναβαλιού και στα Δ.Δ. Μάννας και

Παναριτίου λαμβάνουν χώρα διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις κατά τον μήνα Αύγουστο. Ακόμα στην Τ.Κ. Πύργου και στο κτίριο του Πύργου του Κορδή, το οποίο αποκαταστάθηκε από χρηματοδότηση του ΠΕΠ Πελοποννήσου, κατά την χειμερινή περίοδο δίνονται διαλέξεις από αναγνωρισμένους επιστήμονες και με θέματα που αφορούν τους κατοίκους της περιοχής μας, στα πλαίσια του Ανοικτού Πανεπιστημίου

Η αξιοποίηση και ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Αρχαίας Πελλήνης, είναι επιτακτική ανάγκη για την πολιτιστική αναβάθμιση του Δήμου.

Στον Δήμο, οι Σύλλογοι που δραστηριοποιούνται και πραγματοποιούν διάφορες εκδηλώσεις (πολιτιστικές, μορφωτικές, ψυχαγωγικές κ.λπ.) είναι αρκετοί και θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ένα ενεργότερο ρόλο στην πολιτιστική, ψυχαγωγική και εν γένει κοινωνική ζωή του Δήμου.

5.5.2. Παιδεία

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Στην έδρα του Δήμου λειτουργούν τρία Νηπιαγωγεία. Νηπιαγωγεία επίσης λειτουργούν και στα Δ.Δ. του Δήμου και συγκεκριμένα στα Δ.Δ. : Δερβενίου, Καμαρίου, Καρυάς, Μάννας, Μελισσίου, Πιτσών, Ρίζης, Λυκοποριάς, Πύργου και Ροζενών.

Τρία Δημοτικά λειτουργούν στην περιοχή της έδρας του Δήμου. Δημοτικά σχολεία λειτουργούν επίσης στις Τ.Κ. Δερβενίου, Ροζενών, Πύργου, Λυκοποριάς, Παναριτίου, Ρίζης, Πιτσών, Μελισσίου, Μάννας, Καρυωτικών και Καμαρίου. Οι μαθητές των Δημοτικών Σχολείων ανέρχονται σε 860 με 83 δασκάλους και 1 αναπληρωτή. Να σημειωθεί ότι σε αρκετές Τ.Κ. στο παρελθόν λειτουργούσαν Δημοτικά Σχολεία, τα οποία όμως δεν λειτουργούν σήμερα.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Οι δομές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην περιοχή του Δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης αποτελούνται από τα τέσσερα (4) Γυμνάσια, τα 1ο και 2ο Γυμνάσια Ξυλοκάστρου, το Γυμνάσιο Δερβενίου και το Γυμνάσιο Παναριτίου, δύο (2) Γενικά Λύκεια, Ξυλοκάστρου και Δερβενίου και το ΕΠΑΛ Ξυλοκάστρου.

Οι μαθητές που φοιτούν στα Γυμνάσια του Δήμου ανέρχονται σε 491, οι μαθητές του Λυκείου ανέρχονται σε 390 και στο ΕΠΑΛ φοιτούν 45 μαθητές.

Στο Τ.Ε.Ε του Ξυλοκάστρου διδάσκουν 16 καθηγητές και 3 αναπληρωτές, ενώ οι μαθητές ανέρχονται σε 140.

Η εγκατάλειψη των σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις Τ.Κ. όπου λειτουργούσαν παλαιότερα, και σήμερα παραμένουν ανενεργά, σε συνδυασμό με τις δομές της δευτεροβάθμιας

εκπαίδευσης που λειτουργούν εξ' ολοκλήρου στην έδρα του Δήμου στο Ξυλόκαστρο και στο Δερβέني με συνέπεια την καθημερινή μετακίνηση των μαθητών δυναμώνουν τα φαινόμενα απομάκρυνσης των κατοίκων και των οικογενειών τους από τις ορεινές και ημιορεινές κυρίως Τ.Κ.

5.5.3. Αθλητισμός

Η έλλειψη αθλητικών εγκαταστάσεων είναι αναμφισβήτητο γεγονός στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης και ιδιαίτερα στα ορεινά και ημιορεινά διαμερίσματα, με εξαίρεση την έδρα του Δήμου στην οποία και έχουν κατασκευασθεί αθλητικές εγκαταστάσεις ποδοσφαίρου, μπάσκετ και τένις.

Στις προτεραιότητες του Δήμου είναι η κατασκευή δημοτικού σταδίου, Κλειστού Γυμναστηρίου και Κολυμβητηρίου, καθώς και η κατασκευή χώρων αθλοπαιδιών στα Τ.Κ.

5.6. Χωροταξικά - Πολεοδομικά στοιχεία

Χαρακτηριστικό της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής και των ορίων του Δήμου, είναι η ποικιλία του τοπίου και του ανάγλυφου, που οφείλεται στα γεωλογικά δεδομένα και στη διαβρωτική δράση των χειμάρρων.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ (2001) στην περιοχή του Δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης διακρίνονται δύο εδαφικές ενότητες: Η επιμήκης πεδινή παράκτια ζώνη, και η ορεινή ζώνη πού, με τα ημιορεινά τμήματα της, καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης του Δήμου, δηλαδή το 90% περίπου της συνολικής έκτασης. Η παράκτια ζώνη είναι έντονα αναπτυγμένη οικιστικά, καλλιεργείται και εκτείνεται σε συνολικό μήκος περίπου 25 χιλιομέτρων.

Τα δάση του Δήμου, καλύπτουν 203.000 στρέμματα περίπου, δηλαδή το 57% της συνολικής έκτασης του Δήμου. Από τις παραπάνω εκτάσεις κάηκαν στην πυρκαγιά του 2000, δάση και δασικές εκτάσεις 81.000 στρεμμάτων περίπου, δηλαδή ποσοστό 40%.

Το μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής του Δήμου καταλαμβάνεται από αγροτικές εκτάσεις (34%), δάση (24%) και δασικές εκτάσεις/ βοσκοτόπους (33%). Το μεγαλύτερο μέρος των δασών και των δασικών εκτάσεων / βοσκοτόπων βρίσκεται στην ορεινή ζώνη (περίπου 90%), καθώς και σημαντικό μέρος των αγροτικών εκτάσεων (περίπου 80%). Αντίθετα, στην ορεινή ζώνη βρίσκεται μόνο το 57% της συνολικής έκτασης οικισμών. Σημειώνεται ότι στην παράκτια ζώνη, που καλύπτει ένα πολύ μικρό μέρος της συνολικής έκτασης του Δήμου (περίπου 17%), βρίσκεται το 43% της δομημένης έκτασης, δεδομένο το οποίο σήμερα παρουσιάζει ακόμα μεγαλύτερο μέγεθος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης η χωροταξική οργάνωση του Δήμου θα ολοκληρωθεί με την έγκριση και εφαρμογή των μελετών του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού (ΓΠΣ) για τον πρώην Δήμο Ξυλοκάστρου, του ΣΧΟΟΑΠ για τον πρώην Δήμο Ευρωστίνης και της Περιβαλλοντικής μελέτης της περιοχής Natura 2000 «Κορυφές Όρους Ζήρειας (Κυλλήνη) και χαράδρα Φλαμπουρίτσα». Οι τρεις παραπάνω μελέτες βρίσκονται στο στάδιο : 1) Γ.Π.Σ. Ξυλοκάστρου στο στάδιο έγκρισης από το αρμόδιο Συμβούλιο της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδος και Ιονίων νήσων 2) ΣΧΟΟΑΠ Ευρωστίνης στο στάδιο έγκρισης και παραλαβής του Β2 σταδίου από το Δημοτικό Συμβούλιο και 3) Περιβαλλοντική μελέτη περιοχής Natura στο στάδιο έγκρισης από τον Υπουργό Περιβάλλοντος. Προβλέπεται ότι εντός του 2011 θα έχει εγκριθεί τουλάχιστον το Γ.Π.Σ. Ξυλοκάστρου και μέσα στο 2012 η Περιβαλλοντική μελέτη και το ΣΧΟΟΑΠ Ευρωστίνης.

Με την ολοκλήρωση αυτών των μελετών θα είναι δυνατή η άμεση έναρξη και εκτέλεση των πράξεων εφαρμογής όλων των προτάσεων, τροποποιήσεων και ρυθμίσεων που προβλέπει ο ΓΠΣ και το ΣΧΟΟΑΠ όπως :

- Επεκτάσεις σχεδίου πόλεως Ξυλοκάστρου
- Τροποποιήσεις σχεδίου πόλεως Ξυλοκάστρου
- Αλλαγή όρων και περιορισμών δόμησης
- Καθορισμός χρήσεων γης
- Επεκτάσεις ορίων οικισμών - αλλαγή όρων δόμησης
- Καθορισμός ζωνών οικιστικής ανάπτυξης συγκεκριμένης χρήσης πέρα της κατοικίας (βιοτεχνική, τουριστική, αθλητική, κλπ)
- Διανοίξεις και χαρακτηρισμοί δρόμων
- Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις
- Κτηματογράφηση ακινήτων

Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας θα προσδιορισθούν αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά μνημεία και στοιχεία πολιτιστικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, κλπ, οι οποίοι και θα αναδειχθούν για την προβολή της πολιτιστικής

παράδοσης και της τουριστικής ανάπτυξης.

5.7. Περιβαλλοντικά στοιχεία

5.7.1. Δίκτυο Ύδρευσης

α) Δημοτική Ενότητα Ξυλοκάστρου

Το δίκτυο ύδρευσης του Δήμου Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης στην Δημοτική Ενότητα Ξυλοκάστρου το διαχειρίζεται σήμερα η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης – Αποχέτευσης Ξυλοκάστρου (ΔΕΥΑΞ).

Το ανωτέρω δίκτυο έχει μήκος 330 χλμ περίπου από τα οποία τα 180χλμ είναι το εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης των 26 Τοπικών Κοινοτήτων και των 8 οικισμών και τα 150 χλμ περίπου, εξωτερικό δίκτυο των 49 δεξαμενών νερού, οι οποίες τροφοδοτούνται από 33 πηγές και 21 υδρογεωτρήσεις

Το εξωτερικό δίκτυο της πόλης έχει συνολικό μήκος 53 χλμ., εκ των οποίων τα 20 είναι παλαιά, (κατασκευής 1970) και χρήζουν άμεσης αντικατάστασης.

Το εσωτερικό δίκτυο της πόλης μήκους 32 χλμ έχει αντικατασταθεί κατά 40%, το υπόλοιπο μήκος του δικτύου καθώς και μια δεξαμενή 2.000 κυβικών μέτρων με ταυτόχρονη εγκατάσταση αμμοδιωλιστηρίου προβλέπεται να χρηματοδοτηθεί από Δ΄ ΚΠΣ.

Οι 25 Τοπικές Κοινότητες της Δημοτικής Ενότητας Ξυλοκάστρου τροφοδοτούνται από 13 υδρογεωτρήσεις και 29 πηγές μέσω εξωτερικού δικτύου 94,8 χλμ. Το συνολικό μήκος των εσωτερικών τους δικτύων είναι 151,60 χλμ, στην πλειονότητα νέα δίκτυα ή σχετικά νέα και ορισμένα χρήζουν άμεσης αντικατάστασης, όπως στις Τοπικές Κοινότητες Μελισσίου και Δενδρού.

Όλα τα δίκτυα είναι ασφαλή με πολύ καλή ποιότητας νερό εκτός από τις Τ.Κ. Μελισσίου και Άνω Λουτρού.

β) Δημοτική Ενότητα Ευρωστίνης

Το δίκτυο ύδρευσης της Δημοτικής Ενότητας Ευρωστίνης έχει μήκος 165 χλμ περίπου από τα οποία τα 90χλμ είναι το εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης των 10 Τοπικών Κοινοτήτων και των οικισμών που περιλαμβάνουν και τα 75 χλμ περίπου, εξωτερικό δίκτυο (από περιοχή Σαραντάπηχου και Γεληνίου).

Στην περιοχή υπάρχουν 3 γεωτρήσεις, εκ των οποίων 2 άριστης ποιότητας νερού στην περιοχή του Σαραντάπηχου και 1 μέτριας ποιότητας στην περιοχή της Λυκοποριάς.

5.7.2. Αποχέτευση και Βιολογικός Καθαρισμός

Η σημερινή κατάσταση στον τομέα αποχέτευσης του Δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης σύμφωνα με τα στοιχεία του δήμου, έχει ως εξής:

Έχει κατασκευασθεί το 99% του αποχετευτικού δικτύου της έδρας του Δήμου και του οικισμού Συκιάς μήκους 45 χιλ. περίπου, το 50% της TK Μελισσίου, το 60% της TK Καμαρίου, το 35% της TK Ρίζας, το 60% της TK Γελινιατικών, το 100% του οικισμού Μερτικεϊκών, καθώς επίσης και η μονάδα επεξεργασίας λυμάτων. Η χρηματοδότηση έγινε σταδιακά είτε από Εθνικούς είτε από Κοινοτικούς πόρους.

Ο υφιστάμενος σχεδιασμός προβλέπει να ολοκληρωθεί το δίκτυο αποχέτευσης της παραλιακής ζώνης του Δήμου Ξυλοκάστρου με την ένταξη του υπολοίπου των οικισμών Μελισσίου, Γελινιατικών, Καμαρίου, Ρίζας και εξ ολοκλήρου Καρυωτικών, Λουτρού & Πιτσών, μήκους 2.400 μέτρων κεντρικού αγωγού (ΚΑΑ) και 14.000 μέτρων περίπου δευτερεύοντος δικτύου. Η Δημοτική Ενότητα Ξυλοκάστρου περιλαμβάνει την έδρα και 31 Τοπικές Κοινότητες και οικισμούς, συνολικού πληθυσμού 15.273 (απογραφή 2001). Το αποχετευτικό δίκτυο εξυπηρετεί τους κατοίκους της έδρας και του οικισμού Συκιάς συνολικού πληθυσμού 6.219 (απογραφή 2001). Επίσης έχει κατασκευασθεί τμήμα του κεντρικού αγωγού αποχέτευσης του οικισμού Καμαρίου και Μελισσίου.

Η ΔΕΥΑΞ έχει ολοκληρωμένες Μελέτες τόσο για την επέκταση και ολοκλήρωση του υφιστάμενου Αποχετευτικού Δικτύου, όπου η τμηματική κατασκευή έχει ξεκινήσει, όσο και για την Επέκταση – Αναβάθμιση της Μονάδας Διάθεσης Λυμάτων.

Αναλυτικότερα ο σχεδιασμός προβλέπει :

- Να επεκταθεί ο κεντρικός αγωγός αποχέτευσης, μήκος 14.683 μέτρων, έως το δυτικό όριο του Δήμου και
- Να επεκταθεί η υπάρχουσα εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων του Δήμου Ξυλοκάστρου ώστε να υποδεχθεί τα λύματα του τέως Δήμου Ευρωστίνης και να αναβαθμιστεί συνολικά ώστε τα επεξεργασμένα λύματα είτε να διοχετεύονται στον Κορινθιακό Κόλπο καθαρότερα (Τριτοβάθμια επεξεργασία) είτε να οδεύονται προς συγκεκριμένες γεωργικές καλλιέργειες.

5.7.3. Απορρίμματα

Ο Σύνδεσμος Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Δήμων Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης - Φενεού ως Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση

των απορριμμάτων στη 3^η Δ. Ε. του Ν. Κορινθίας. Ο ΧΥΤΑ της ανωτέρω ενότητας έχει ολοκληρωθεί και βρίσκεται στην φάση της παραλαβής του από τον ανωτέρω σύνδεσμο.

Κεφάλαιο 6° Τουριστική προσφορά και ζήτηση του Δήμου Ευλοκάστρου

6.1. Τουριστική προσφορά - πόροι

6.1.1. Καταλύματα – ψυχαγωγία

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας (2012), ο δήμος Ευλοκάστρου – Ευρωστίνης διαθέτει είκοσι έξι (31) τουριστικά καταλύματα και είναι ο δεύτερος κατά σειρά δήμος του Νομού Κορινθίας στη συγκέντρωση τουριστικών καταλυμάτων με μερίδιο 13% επί του συνόλου. Το μέσο μέγεθος των τουριστικών καταλυμάτων είναι 56 κλίνες. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει την δυναμικότητα των τουριστικών καταλυμάτων του δήμου.

ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΥ ΕΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ-ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ

A/A	Κατηγορία	Επιχείρηση	Δωμάτια	Περιοχή	Κλίνες
ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ ΖΩΝΗ					
1	4*	Αρίων	64	Ξυλόκαστρο	200
2	3*	Απόλλων	34	«	64
3	2*	Villa Creoli	16	«	32
4	4*apart.	Le Convivial	12	«	24
5	3*h/apart.	Daphne's Club	19	Συκιά	38
6	1*	Ερμής	23	Ξυλόκαστρο	58
7	3*	Fadira	48	«	92
8	3*	Lido	17	Μελίσσι	80
9	2*	Miramare	23	Ξυλόκαστρο	49
10	2*	Περίανδρος	21	«	39

11	4*	Sikyon Coast Resort and Spa	85	Σουκιά	158
12	2*	Xylokastro Beach	80	Μελίσσι	160
13	3*	Villa Margarita	8	Σουκιά	32
		Μερικό Σύνολο	450		1.026
ΟΡΕΙΝΗ ΖΩΝΗ					
14	3*	Αρχοντικό	10	Τρίκαλα	25
15	2*	Βλάσης	8	Τρίκαλα	14
16	3*apart.	Δρυάδες	3	Τρίκαλα	9
17	4*	Πλειάδων Γη	20	Τρίκαλα	46
18	3*	Ηλιοβασίλεμα	18	Τρίκαλα	50
19	4*	Karyatis Resort	14	Καρυά	33
20	2*	Ζήρεια	14	Τρίκαλα	28
21	3apart.	Καταφ. Ερμής	16	«	48
22	2*	Μύσαιον	10	«	20
23	3*	Ουρανοδρομίες	21	«	45
24	2*	Πηγή Ταρλαμπά	22	«	56
25	2*	Τρίκαλα	22	«	41
26	4*apart.	Χελυδορέα	9	«	30
27	Apart.	ΥΑΔΕΣ Mountain Resort	7	«	28
28	Apart.	Φλαμπουρίτσα	4	«	11
29	Apart.	Τρίκκη	1	«	8
30	Apart.	Σαν παραμύθι	2	«	8
31	Apart.	Ξενώνας Ευρωστίνη	1	Ευρωστίνη	6

		Μερικό Σύνολο	202		506
		ΣΥΝΟΛΟ	652		1.532

Στον δήμο Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης ο επισκέπτης μπορεί να βρει σχεδόν όλα τα είδη ψυχαγωγίας. Αθλητικές και ορεινές δραστηριότητες, εστιατόρια, σινεμά, καφετέριες, μπαράκια, ζαχαροπλαστεία, μαγαζιά με Live μουσική. Είναι ένας προορισμός που μπορεί να ικανοποιήσει όλες της ηλικίες των επισκεπτών του.

6.1.2. Εκκλησίες – Μοναστήρια

Οι περισσότεροι ναοί του δήμου Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης επανιδρύθηκαν τον 18^ο και 19^ο αιώνα. Έτσι δεν έχει διασωθεί σχεδόν κανένα στοιχείο της βυζαντινής διακόσμησης τους. Επίσης πολλοί ναοί που βρίσκονται στα χωριά της περιοχής και είχαν καταπληκτικές αγιογραφίες και θαυμάσια ξύλινα τέμπλα, υπέστησαν σοβαρές ζημιές λόγω της φωτιάς (2000) που έπληξε την περιοχή. Οι σπουδαιότεροι ναοί του δήμου είναι:

- I.N. Αγίου Βλασίου. Βρίσκεται στην κεντρική πλατεία της πόλης του Ξυλοκάστρου και κτίστηκε το 1908 στα θεμέλια παλαιότερου ναού. Έχει θαυμάσιες τοιχογραφίες έργα των αγιογράφων Σπ. Βασιλείου, Αγ. Αστεριάδη, Φ. Κόντογλου και αξιόλογο μαρμάρινο τέμπλο. Ο ρυθμός του είναι Δρομική Βασιλική με Τέμπλο.
- I.N. Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης. Βρίσκεται στο χωριό Μάννα και θεμελιώθηκε το 1882 στα θεμέλια του παλαιότερου ναού. Είναι πέτρινος και στο κτίσιμο του βοήθησαν οι κάτοικοι του χωριού μεταφέροντας τις πέτρες με γαϊδουράκια και στους ώμους τους. Από τον κατεστραμμένο παλαιότερο ναό διασώθηκε το ξυλόγλυπτο τέμπλο το οποίο είναι πολύ παλιό (4^ος αιώνας) και διακοσμεί τον I.N. Κοιμήσεως της Θεοτόκου. .
- I.N. Αγίου Γερασίμου. Βρίσκεται στα Τρίκαλα και κτίστηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα στο μέρος όπου βρισκόταν το σπίτι του Αγίου Γερασίμου. Ο ρυθμός του είναι Βασιλική και στο πίσω μέρος του υπάρχει σκαλισμένη επιγραφή όπου αναγράφεται πως εκεί βρισκόταν το σπίτι του Αγίου Γερασίμου.
- I.N. Αγίου Γεωργίου. Βρίσκεται στα Τρίκαλα και κτίστηκε πριν την Τουρκοκρατία. Δεν έχει καμπαναριό αλλά μια παραδοσιακή καμπάνα (γεμάτη σχέδια από τα οποία κάποια έχουν αλλοιωθεί) κρεμασμένη σε ένα γέρικο πλάτανο.

- Ι.Ν. Αγίου Νικολάου. Βρίσκεται στα Τρίκαλα. Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς κτίστηκε αλλά ο ρυθμός του είναι τρίκογχος και παραπέμπει στις μονές του Αγίου Όρους του 14^{ου} αιώνα. Ανακαινίστηκε το 1805 από την οικογένεια Νοταρά όπως δείχνει επιγραφή στη πόρτα του ναού. Έχει ξυλόγλυπτο τέμπλο, τοιχογραφίες που φιλοτεγήθηκαν από τον Ν. Σαντοριναίο και δυο εικόνες μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας, ζωγραφισμένες το 1800.
- Ι.Ν Ευαγγελισμού Θεοτόκου. Βρίσκεται στο Δενδρό. Είναι ένα εξωκλήσι και είναι ο σημαντικότερος ναός από άποψη ιστορίας. Είναι ρυθμού "Βασιλικής". Ακριβής χρονολογία ίδρυσής του δεν υπάρχει. Αλλά οι μαρτυρίες των γερόντων του χωριού αναφέρουν την ύπαρξη ναού επί Τουρκοκρατίας. Στο καμπαναριό αναγράφεται η ημερομηνία οικοδόμησής του το 1885. Στο ναό αυτό υπάρχουν δύο εικόνες του Μεγάλου Αρχιερέα από το 1934. Το 1967-'68 είχε ανακατασκευαστεί λόγω σεισμού. Η οροφή όμως έμεινε η ίδια. Πολλοί λένε ότι παλιά το καμπαναριό είχε γκρεμιστεί επειδή ένα τεράστιο δέντρο που ήταν εκεί αιώνες είχε πέσει επάνω του. Όμως ο παπάς του χωριού τα διαψεύδει.
- Ι.Ν Αγίου Κωνσταντίνου. Βρίσκεται στο Δενδρό. Είναι η μητρόπολη του χωριού και είναι ρυθμού "Βασιλικής". Ακριβής χρονολογία ίδρυσης δεν υπάρχει, αλλά μια εφημερίδα έκδοσης επί βασιλείας Γεωργίου Α' το 1912 την περιλαμβάνει στις εκκλησίες της περιοχής.
- Ι.Ν Αγίου Χαραλάμπου. Βρίσκεται στο Άνω Λουτρό. Ο Άγιος Χαραλάμπος είναι πολύ παλιός ναός, υπήρχε προ της Τουρκοκρατίας. Παλαιότερα, υπήρχαν πολλές τοιχογραφίες στο ναό, οι οποίες τώρα δεν υπάρχουν επειδή κάποιοι δεν γνώριζαν την αξία τους και ασβέστωσαν τους τοίχους. Το καμπαναριό του ναού είναι χτισμένο πάνω σε μεγάλη πέτρα και την καμπάνα του την έσπασαν οι Γερμανοί το 1940. Τέλος ο ναός έχει γυναικωνίτη ο οποίος στηρίζεται πάνω σε ξύλινα δοκάρια.
- Ι.Ν Αγίου Γεωργίου. Βρίσκεται στη Ζάχολη. Ακριβό κειμήλιο και καμάρι όλης της περιοχής, χτισμένος το 1811, με τους 17 τρούλους, τις παραδοσιακές βρύσες και τα 7 κυπαρίσσια που στολίζουν την αυλή του. Μια μαρμάρινη όμορφα σκαλισμένη πινακίδα στον περίβολο του ναού αποκαλύπτει την ιστορία των 7 κυπαρισσιών, που εντοπίζεται στα χρόνια λίγο πριν από την Επανάσταση του '21.

Στην περιοχή του Δήμου Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης υπάρχουν τα εξής μοναστήρια:

- I. Μονή Αγίου Βλασίου. Βρίσκεται σε μια καταπράσινη πλαγιά της Ζήρειας λίγο πιο πάνω από τα Τρίκαλα. Δεν υπάρχουν γραπτά στοιχεία που να δείχνουν πότε ακριβώς κατασκευάστηκε αλλά υπολογίζεται γύρω στο 1400. Αρχικά λειτούργησε ως ανδρική μονή και έπαιξε σπουδαίο ρόλο στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Στα νότια της μονής βρίσκεται ένας πελώριος βράχος με μια μεγάλη σπηλιά στο εσωτερικό του όπου η παράδοση αναφέρει πως βρέθηκε η εικόνα του Αγίου Βλασίου η οποία κοσμεί τη μονή. Επίσης αξίζει να θαυμάσει ο επισκέπτης το ξυλόγλυπτο τέμπλο και τις θαυμάσιες εικόνες του ναού, έργα του Σκορδίλη (αρχές του 17^{ου} αιώνα). Σήμερα η μονή λειτουργεί ως γυναικεία.
- I. Μονή Αγίου Κωνσταντίνου. Βρίσκεται στο χωριό Γελλήνη και κτίστηκε το 1011 μέσα σε ένα κοίλωμα ενός πελώριου βράχου. Το τέμπλο του ναού είναι μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας καθώς και κάποιες αγιογραφίες που δεν έχουν καταστραφεί. Τα χρόνια της τουρκοκρατίας έπαιξε σπουδαίο ρόλο όπως φαίνεται από τις πολεμίστρες που υπάρχουν γύρω από τη μονή. Σήμερα είναι εγκαταλελειμμένη και λειτουργεί μόνο την ημέρα της γιορτής της.
- I. Μονή Παναγίας της Κορυφής. Βρίσκεται σε λόφο ύψους 700 μ πάνω από το χωριό Καμάρι και προσφέρει στον επισκέπτη μοναδική θέα του Κορινθιακού κόλπου και της Στερεάς Ελλάδας. Κτίστηκε επί τουρκοκρατίας και διαθέτει θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο το οποίο φιλοτεχνήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από τον τότε ηγούμενο της μονής. Σήμερα λειτουργεί ως γυναικεία μονή.

6.1.3. Αρχαιολογικοί χώροι

Πελλήνη. Η αρχαία Πελλήνη τοποθετείται ανάμεσα στο Ξυλόκαστρο και τα Τρίκαλα, στην περιοχή του χωριού Ζούγρα το οποίο μετονομάστηκε σε Πελλήνη. Εκεί έγιναν ανασκαφές το 1931-32 από τον καθηγητή Αναστάσιο Ορλάνδο και επιγραφικά ευρήματα επιβεβαίωσαν τη θέση της αρχαίας πόλης. Επίσης αποκαλύφθηκαν τάφοι, θεμέλια αρχαίων οικοδομημάτων, κρηπίδωμα ναού και ίχνος θεάτρου, όλα της κλασικής εποχής, ενώ κάποια νομίσματα που βρέθηκαν ήταν της ρωμαϊκής εποχής. Επίνειο της Πελλήνης ήταν οι Αριστοναύτες, λιμάνι το οποίο βρισκόταν στη θέση του σημερινού Ξυλοκάστρου, ενώ νοτιότερα στην περιοχή των σημερινών συνοικισμών των Τρικάλων τοποθετείται το Μύσαιο, όπου υπήρχε λατρεία της Δήμητρας παρόμοια με αυτή των Θεσμοφορίων.

Δειραί. Στην αρχαιότητα, κοντά στο σημερινό Ζεμενό, βρισκόταν η αρχαία πόλη Δειραί της Σικυώνας. Θα πρέπει να την αναζητήσουμε νοτιοανατολικά της σημερινής τοποθεσίας

"Τσούκας" και στη θέση που ονομάζεται "Κιάφες". Στη θέση αυτή υπάρχουν αρκετά αρχαιολογικά λείψανα (χτίσματα, τάφοι θολωτοί, κεραμίδια κλπ.), τα οποία μας πείθουν πως στην τοποθεσία αυτή υπήρχε κάποτε κάποια αρχαία κώμη. Στην τοποθεσία "Τσούκα", φαίνεται, να ήταν το οχυρό των αρχαίων Δειρών, όπου σήμερα υπάρχουν τείχη με ασύμμετρα λιθάκια προκλαστικής εποχής και χωρίς συνδετική ύλη. Στην τοποθεσία αυτή, το 1960, κάποιος χωρικός από το Ζεμενό, βρήκε άγαλμα χάλκινο μικρών διαστάσεων, μεγάλης αρχαιολογικής αξίας, το οποίο παρίστανε τον κεραύνιο Δία. Σήμερα βρίσκεται στο Μουσείο της Κορίνθου. Μια έρευνα αρχαιολογική θα μπορούσε να δώσει πολλά ενδιαφέροντα αποτελέσματα, τα οποία θα έφερναν στο φως τη χαμένη, ίσως, πόλη των Δειρών που η καθίζηση και ο χρόνος την έχουν αφανίσει.

6.1.4. Τοπική αρχιτεκτονική

Στη πόλη του Ξυλοκάστρου υπήρχαν πολλά νεοκλασικά σπίτια από τα οποία όμως έχουν διασωθεί ελάχιστα. Το κτίσμα που έχει διασωθεί και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι:

Έπαυλη Τυπάλδου. Πρόκειται για διώροφο πέτρινο κτίσμα αξιόλογο δείγμα αρχιτεκτονικής των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Υπήρξε η παραθεριστική κατοικία του ποιητή Άγγελου Σικελιανού. Χαρακτηρίζεται από στοιχεία βυζαντινής και ενετικής αρχιτεκτονικής.

Τα Τρίκαλα την εποχή της τουρκοκρατίας είχαν μεγάλη οικονομική ανάπτυξη και υπήρξαν ο τόπος κατοικίας των πλουσίων αρχόντων της Κορινθίας. Τα σπίτια που κατοικούσαν ήταν ψηλοί πύργοι με σιδερένιες πόρτες. Από αυτά τα κτίσματα διασώζονται:

Πύργος της οικογένειας Νοταρά. Διώροφος πύργος του 16^{ου} αιώνα όπου κατοικούσε η αρχοντική οικογένεια Νοταρά. Το Υπουργείο Πολιτισμού έχει αναλάβει την αξιοποίηση του.

Αρχοντικό της οικογένειας Δασίου. Ερειπωμένος πύργος στην πόρτα του οποίου υπάρχει η επιγραφή «1806 Μαΐου 1 αρχιτέκτονος Κωνσταντίνου Σωλιώτη ούτος ο οίκος εκτίσθη».

Αρχοντικό Καρβελά. Κτίστηκε επί τουρκοκρατίας ως δικαστήριο και φυλακή, υπήρξε κατοικία του Κατή και αγοράστηκε από την οικογένεια Καρβελά το 1863.

Οικία Βεργιανίτη. Ανακαινίστηκε πρόσφατα, έχει τυφεκιοθυρίδες και τα χαρακτηριστικά των σπιτιών της τουρκοκρατίας.

6.1.5. Εκδηλώσεις

Πολλές και ποικίλες είναι οι εκδηλώσεις που διοργανώνονται στο δήμο Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης. Ενδεικτικά, απλώς, μπορούμε να αναφέρουμε τις συναυλίες που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου, τις θεατρικές παραστάσεις που ανεβαίνουν στα πλαίσια περιοδειών, τα διάφορα πανηγύρια (ιδίως κατά την ονομαστική εορτή κάποιων Αγίων), τις εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας, τις αθλητικές εκδηλώσεις (π.χ. αγώνες beach volley), τις μουσικές βραδιές, τη γιορτή σταφυλιού που γίνεται από το 1961 στο Ζεμενό.

6.1.6. Ειδικές τουριστικές υποδομές

Στη Ζήρεια, μόλις 10 χλμ. από τα Τρίκαλα Κορινθίας λειτουργεί το ομώνυμο αθλητικό χιονοδρομικό κέντρο που διαθέτει πίστες για αρχάριους και προχωρημένους, παιχνίδια με έλκηθρα, αυτοκινητάκια χιονιού (snowmobile), μεγάλη ποικιλία διαδρομών για σκι αντοχής και τέλος πλήρως οργανωμένο σαλέ για την ξεκούραση των επισκεπτών.

Στο Ρέθι, λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 2006 κέντρο ελεύθερης ιππασίας και ορεινών δραστηριοτήτων. Διαθέτει ήρεμα και φιλικά άλογα για βόλτα στις γύρω ρεματιές και τις χιονισμένες πλαγιές της Ζήρειας, πόνυ για την εξοικείωση των παιδιών με το άθλημα της ιππασίας, καθώς και εγκαταστάσεις και ειδικό εξοπλισμό για τοξοβολία.

6.2. Τουριστική ζήτηση

6.2.1. Μεταφορικά μέσα

Τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούν οι τουρίστες που επισκέπτονται τον δήμο Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης είναι Ι.Χ. αυτοκίνητα, τα λεωφορεία του ΚΤΕΛ και τον ΟΣΕ. Εντός του 2014 αναμένεται η διέλευση του Προαστιακού από την περιοχή, που θα αποτελέσει ένα ιδιαίτερα γρήγορο μέσο πρόσβασης των τουριστών που επιθυμούν να επισκεφτούν το Ξυλόκαστρο.

6.3. SWOT ανάλυση

Στην προσπάθειά μας να παρουσιάσουμε μία όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα του τουριστικού τομέα της δήμου Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης, θα προβούμε στη swot ανάλυση, δηλαδή θα παραθέσουμε τα πλεονεκτήματα (δυνάμεις) και τις αδυναμίες του συγκεκριμένου δήμου, καθώς επίσης και τις ευκαιρίες και απειλές (κινδύνους) που αναδεικνύονται από το εξωτερικό περιβάλλον του.

SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΗΜΟΥ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ-ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ (ΔΥΝΑΜΕΙΣ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Φυσικό περιβάλλον • Κομβική θέση • Καλό κλίμα • Κοντινή απόσταση θάλασσας-βουνού • Καθαρές ακτές 	<ul style="list-style-type: none"> • Προαστιακός –Εθνική οδός • Ανάπλαση παραλιακού μετώπου • Εναλλακτικές μορφές τουρισμού
ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Υποδομές • Έλλειψη τουριστικών καταλυμάτων υψηλών προδιαγραφών • Προβολή • Οδικό δίκτυο • Κυκλοφοριακό 	<ul style="list-style-type: none"> • Οικονομική κρίση • Κορινθιακός κόλπος • Μικρή απόσταση από Αθήνα

6.3.1. Πλεονεκτήματα – δυνάμεις

Φυσικό περιβάλλον. Τα πευκόφυτα δάση, η σπάνια χλωρίδα – πανίδα, οι ελαιώνες, το οικοσύστημα του όρους Κυλλήνης, η λίμνη Δασίου, ο Πευκιάς, δημιουργούν ένα ονειρεμένο περιβάλλον ικανό να προσελκύσει μεγάλο αριθμό τουριστών στη περιοχή.

Κομβική θέση. Η θέση στην οποία βρίσκεται ο δήμος του παρέχει μεγάλο πλεονέκτημα. Είναι στο μέσο σχεδόν της διαδρομής Αθήνα – Πάτρα, παρέχοντας έτσι εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στον εγχώριο και αλλοδαπό τουρίστα που θα ήθελε να επισκεφτεί την περιοχή.

Καλό κλίμα. Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο το κλίμα της περιοχής είναι ιδιαίτερα καλό, ιδανικό για θερινές και χειμερινές διακοπές.

Κοντινή απόσταση θάλασσας- βουνού. Από τα δυνατότερα στοιχεία του δήμου. Ο τουρίστας σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα (μισή ώρα περίπου) μπορεί να βρεθεί από τη θάλασσα στο βουνό, να αλλάξει παραστάσεις και να απολαύσει τις ξεχωριστές ομορφιές και δυνατότητες που του προσφέρονται.

Καθαρές ακτές. Οι ακτές και η θάλασσα του δήμου είναι πολύ καθαρές και έχουν

πολλάκις βραβευτεί με γαλάζιες σημαίες.

6.3.2. Αδυναμίες

Υποδομές. Οι υποδομές που υπάρχουν σε τουριστικές επιχειρήσεις είναι σε αρκετά χαμηλό επίπεδο. Δεν υπάρχουν γραφεία τουριστικών πληροφοριών, τα τουριστικά καταλύματα που υπάρχουν είναι ως επί το πλείστον μικρές οικογενειακές μονάδες με μη εξειδικευμένο προσωπικό και δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου ειδικές τουριστικές υποδομές, όπως συνεδριακά κέντρα, θεματικά πάρκα, πλήρως οργανωμένες μαρίνες.

Έλλειψη τουριστικών καταλυμάτων υψηλού επιπέδου. Δεν υπάρχουν ξενοδοχειακές μονάδες 5* οι οποίες θα μπορούσαν να προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, να χρησιμοποιούν κατάλληλα εκπαιδευμένο και καταρτισμένο προσωπικό και να προσελκύουν τουρίστες υψηλού οικονομικού επιπέδου.

Προβολή. Δεν υπάρχει σωστή προβολή του δήμου όχι τόσο σε εθνικό επίπεδο αλλά σε ευρωπαϊκό. Όσες φορές έλαβε μέρος σε ευρωπαϊκές τουριστικές εκθέσεις ήταν αποτέλεσμα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας επιχειρηματιών που ασχολούνται με τον τουρισμό. Θα πρέπει να γίνει μια συντονισμένη προσπάθεια της δημοτικής αρχής και των επαγγελματιών του τουρισμού για τη σωστή προβολή του δήμου και την προσέλκυση αλλοδαπών τουριστών.

Οδικό δίκτυο. Ενώ η οδική πρόσβαση στη παραλιακή ζώνη του δήμου είναι ιδιαίτερα εύκολη, δεν συμβαίνει το ίδιο και με την ορεινή ζώνη. Πολλές φορές το ορεινό οδικό δίκτυο κατά τους χειμερινούς μήνες κλείνει λόγω κατολισθήσεων και πυκνής χιονόπτωσης. Επίσης δρόμοι που οδηγούν σε κάποια απομακρυσμένα ορεινά χωριά είναι ακόμα χωματόδρομοι.

Κυκλοφοριακό. Την περίοδο της τουριστικής αιχμής παρατηρείται μεγάλο κυκλοφοριακό πρόβλημα στις δύο μεγάλες πόλεις του δήμου, το Ξυλόκαστρο και το Δερβένι. Οι χώροι στάθμευσης είναι περιορισμένοι και ο παραλιακός δρόμος του Ξυλοκάστρου πεζοδρομήθηκε πρόσφατα, εντείνοντας ακόμα περισσότερο το κυκλοφοριακό πρόβλημα.

6.3.3. Ευκαιρίες

Προαστιακός – Εθνική οδός. Η διέλευση του Προαστιακού από την περιοχή, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, θα κάνει πιο εύκολη και γρήγορη την πρόσβαση των τουριστών. Αλλά και η διαπλάτυνση της Εθνικής οδού Κορίνθου-Πατρών (έργο που ήδη έχει αρχίσει και αναμένεται να τελειώσει σε σύντομο χρονικό διάστημα), θα μειώσει τον χρόνο πρόσβασης των τουριστών που χρησιμοποιούν Ι.Χ. και θα κάνει το ταξίδι τους πολύ πιο ασφαλές.

Ανάπλαση παραλιακού μετώπου. Η ανάπλαση των κοινοχρήστων χώρων της παραλιακής ζώνης της πόλης του Ξυλοκάστρου θα αλλάξει την όψη της πόλης, θα ενισχύσει την

επιχειρηματικότητα και θα δημιουργήσει ένα βιώσιμο περιβάλλον, χώρους περιπάτου και αναψυχής που θα αποτελούν πόλους έλξης για τον τουρισμό.

Εναλλακτικός τουρισμός. Ο εναλλακτικός τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα στην περιοχή. Μπορούν να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού οι οποίες να αποτελούν μια απόλυτα συμβατή δραστηριότητα με τον χαρακτήρα των προστατευόμενων ορεινών περιοχών του δήμου (πεζοπορία, ορειβασία, ορεινή ποδηλασία, αναρρίχηση κλπ.)

6.3.4. Απειλές

Οικονομική κρίση. Η οικονομική κρίση που πλήττει το τελευταίο διάστημα τη χώρα μας είναι ένας ανασταλτικός παράγοντας της τουριστικής δραστηριότητας και αναμένεται να πλήξει τόσο τον εγχώριο όσο και τον αλλοδαπό τουρισμό.

Κορινθιακός κόλπος. Η διάβρωση των ακτών του Κορινθιακού κόλπου δημιουργεί μεγάλο πρόβλημα στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και έχει σαν αποτέλεσμα την απώλεια ή καταστροφή έργων υποδομής (παραλιακοί δρόμοι), φυσικών πόρων (αμμώδεις ακτές) και περιουσιών (τμήματα οικοπέδων).

Μικρή απόσταση από Αθήνα. Η μικρή απόσταση της περιοχής από την Αθήνα βοηθάει την γρήγορη πρόσβαση των τουριστών στον δήμο μεν, δημιουργεί τουρισμό μικρής διάρκειας δε. Η περιοχή επιλέγεται από τους κατοίκους της Πρωτεύουσας για να περάσουν ένα ευχάριστο Σαββατοκύριακο, ενώ επιλέγουν άλλες πιο μακρινές περιοχές για να κάνουν πολυήμερες διακοπές.

7. Γενικά Συμπεράσματα – Προτάσεις

Ο τουρισμός στο Δήμο Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης έχει αναπτυχθεί σε δυο ζώνες, την παραλιακή και την ορεινή.

1. Η παραλιακή ζώνη, στην οποία η τουριστική ανάπτυξη κατέχει κυρίαρχη θέση με βάση κυρίως τον εγχώριο τουρισμό, καταλαμβάνει σημαντικές εκτάσεις κατά μήκος της παραλίας αλλά σε μικρό βάθος και κύριο χαρακτηριστικό της είναι η συνεχής δόμηση. Στη ζώνη αυτή έχουν αναπτυχθεί διάφορα είδη τουριστικών εγκαταστάσεων (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια κλπ) με το μειονέκτημα ότι καλύπτουν συνήθως την θερινή περίοδο και την ζήτηση της Αθήνας. Η τουριστική κίνηση παρουσιάζει έντονη εποχικότητα, με κύρια συγκέντρωση επισκεπτών το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου και τα Σαββατοκύριακα. Η μικρή διάρκεια της τουριστικής περιόδου οφείλεται κυρίως στην εξάρτηση από τον ημεδαπό τουρισμό, στην έλλειψη μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων και στην έλλειψη βασικών υποδομών (π.χ. πρόβλημα ποιότητας ύδατος τους θερινούς μήνες,

ανεπάρκεια καταλυμάτων υψηλής ποιότητας, απουσία γραφείων τουριστικών πληροφοριών κλπ.). Συμπερασματικά, ο τουρισμός που έχει αναπτυχθεί στην παραλιακή ζώνη είναι ο παραθεριστικός τουρισμός ήλιου και θάλασσας.

2. Η ορεινή τουριστική ζώνη περιλαμβάνει τα Τρικάλοχώρα και το όρος Ζήρεια, παρουσιάζει συνεχή αύξηση της τουριστικής ζήτησης και αποτελεί την κυριότερη εναλλακτική δραστηριότητα προς τον πρωτογενή τομέα.. Η Ζήρεια με τις απαράμιλλες ομορφιές της αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα για την περιοχή και η δυνατότητα αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, ορεινός, αναρριχητικός κλπ.) μπορούν να συνδυάσουν την τουριστική ανάπτυξη με την αειφορία.

Η δημιουργία υποδομών χειμερινού τουρισμού και οι εγκαταστάσεις που υπάρχουν για σκι και άλλες συναφείς χειμερινές δραστηριότητες σε συνδυασμό με την εντατικοποίηση της δημιουργίας κλινών υψηλών προδιαγραφών, έχουν αρχίσει να αποδίδουν και να δημιουργούν μια «τάση προορισμού» για εγχώριο τουρισμό και μάλιστα υψηλών μέσων εισοδημάτων.

Η ανάδειξη της αρχαίας Πελλήνης με τα πλούσια αρχαιολογικά της ευρήματα είναι επίσης ένα δυναμικό πλεονέκτημα και εφόσον γίνουν οι απαραίτητες παρεμβάσεις θα βοηθήσει πολύ στην ανάπτυξη του αρχαιολογικού τουρισμού.

Συμπερασματικά η ορεινή ζώνη φαίνεται να αποτελεί το σημείο αιχμής για την τουριστική ανάπτυξη του δήμου, ιδιαίτερα στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ωστόσο, η τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να διοχετευθεί και σε άλλες ορεινές περιοχές πλην των Τρικάλων ώστε να υπάρξει ισόρροπη-βιώσιμη ανάπτυξη και να αποφευχθούν φαινόμενα κορεσμού και δημιουργίας προβλημάτων στις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Για να βελτιωθεί η τουριστική ανάπτυξη του δήμου Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης και για να υπάρξουν προοπτικές μελλοντικής τουριστικής ανάπτυξής του και μάλιστα σύμφωνα με τα πρότυπα ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, οι προτάσεις μας είναι οι εξής:

1. Στον δήμο Ξυλοκάστρου - Ευρωστίνης δεν υφίσταται ολοκληρωμένος στρατηγικός σχεδιασμός για την βιώσιμη τουριστική του ανάπτυξη. Πολλές φορές τίθενται κάποιοι στόχοι και γίνονται προσπάθειες για τη βελτίωση ορισμένων υποδομών (π.χ. οδικό δίκτυο), αλλά αποτελούν μεμονωμένες ενέργειες. Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο να διατυπωθεί και να εφαρμοστεί ένα στρατηγικό σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης του δήμου Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης από τους δημόσιους φορείς και τους εμπλεκόμενους στον τουριστικό τομέα, το οποίο θα οδηγήσει την περιοχή σε μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την εφαρμογή δράσεων που θα οδηγήσουν από τον μαζικό τουρισμό που αναπτύσσεται στην περιοχή στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, επιλογή που είναι

επιθυμητή από όλους τους εμπλεκόμενους του τουριστικού κλάδου.

2. Θεωρούμε επίσης απαραίτητη τη δημιουργία ενός σχεδίου μάρκετινγκ για την περιοχή του δήμου, το οποίο θα πρέπει να εκπονηθεί με τη συνεργασία των δημοσίων φορέων και των επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου. Η εφαρμογή του θα βοηθήσει στη σωστή προβολή της περιοχής τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό και θα προσελκύσει περισσότερους και διαφορετικούς τουρίστες, τουρίστες εναλλακτικού τουρισμού.

3. Η δημοτική επιχείρηση τουριστικής ανάπτυξης θα μπορούσε να βοηθήσει αποτελεσματικά στη δημιουργία των αναγκαίων τουριστικών υποδομών για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Από τις διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στη περιοχή και να βοηθήσουν στην αειφόρο τουριστική της ανάπτυξη, ο ορεινός τουρισμός, ο τουρισμός περιπέτειας και ο αθλητικός τουρισμός είναι αυτές που μπορούν να βοηθήσουν τα μέγιστα. Αρκετά μπορούν να βοηθήσουν ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο θρησκευτικός, ο πολιτιστικός και ο συνεδριακός τουρισμός

4. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την βελτίωση ή εξάλειψη των σημαντικότερων μειονεκτημάτων της περιοχής (π.χ. μη αξιοποίηση πολιτιστικών και θρησκευτικών τουριστικών πόρων).

5. Θα πρέπει να υπάρξουν κίνητρα για την ανάπτυξη συμπληρωματικών τουριστικών δραστηριοτήτων που δεν έχουν αναπτυχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό. Παράδειγμα αποτελούν οι επιχειρήσεις προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού που η ανάπτυξή τους είναι σχεδόν μηδενική και θα μπορούσαν να βοηθήσουν αποτελεσματικά στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

6. Επιβεβλημένη είναι επίσης η συνεχής κατάρτιση και εκπαίδευση των απασχολούμενων στον τουρισμό εφόσον θέλουμε να στραφούμε σε μια μορφή «ποιοτικότερου» και βιώσιμου τουρισμού.

7. Απαραίτητη θεωρείται η ανάγκη προστασίας και ανάπτυξης του αισθητικού δάσους Πευκιάς το οποίο αποτελεί ένα σπάνιο δείγμα άγριας βλάστησης δίπλα στη θάλασσα.

8. Αναγκαία κρίνεται η ολοκληρωμένη, αποτελεσματική προστασία, διαχείριση και βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχή της Ζήρειας και της χαράδρας Φλαμπουρίτσα.

9. Αξιοποίηση από τον Δήμο του κληροδοτήματός του «Αποθήκες Φραντζή», το οποίο βρίσκεται στην παραλία του Ξυλοκάστρου και ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η ανακαίνιση-ανάπλασή του, με σκοπό την ανάπτυξη δραστηριοτήτων με συνεδριακό-πολιτιστικό χαρακτήρα και την προσέλκυση επιστημονικών ομάδων για συνεδριακές και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

10. Εκσυγχρονισμός και αξιοποίηση της μαρίνας Ξυλοκάστρου, με σκοπό να καταστεί μια σύγχρονη και λειτουργική μαρίνα αξιοποιώντας τη θέση της στον Κορινθιακό κόλπο και να προσελκύσει επισκέπτες θαλάσσιου τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ανδριώτης Κ. (2008). Αειφορία και Εναλλακτικός τουρισμός. Αθήνα: Σταμούλης.

Ανδριώτης Κ. (2003). Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά του. Τόπος Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος 20/21, σελ. 139-154

Αυγερινού Σ.-Ζαχαράτος Γ-Ιακωβίδου Όλ.-Κοκκώσης Χ. Κούση Μ.-Μπριασούλη Ε.-Σπιλάνης Γ. Τσάρτας Π. (2000). Τουριστική Ανάπτυξη. Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις.. Αθήνα: ΕΞΑΝΤΑΣ.

Βιτουλαδίτη Ουρ. (2000). Τουριστικό Μάρκετινγκ Φορέων, Οργανώσεων και Επιχειρήσεων Μάρκετινγκ Φορέων, Οργανώσεων και Επιχειρήσεων. Πάτρα: ΕΑΠ.

Βαρβαρέσος Σ. (1998). Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές, Εκδόσεις Προπομπός, Αθήνα.

Ζαχαράτος Γ. (1999). Οικονομική του τουρισμού και οργάνωση των τουριστικών ταξιδιών. Πάτρα: ΕΑΠ.

Ζαχαράτος Γ., - Τσάρτας Π. (1999). Πολιτική και κοινωνιολογία της τουριστικής ανάπτυξης Πάτρα: ΕΑΠ.

Κιόχος Α. Π. (1997). Μεθοδολογία διεξαγωγής ερευνών- Η θεωρία στην πράξη, Αθήνα: Σταμούλης.

Κοκκώσης Χ., - Τσάρτας Π. (1999). Ανάπτυξη και περιβάλλον στον τουρισμό. Πάτρα: ΕΑΠ.

Κοκκώσης Χ.-Τσάρτας Π. (2001). Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον. Αθήνα: Κριτική.

Κούτουλας Δ. (2001). Ο θεωρητικός προσδιορισμός του τουριστικού προϊόντος ως βασική προϋπόθεση του τουριστικού marketing. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Πετράκης, Μ., (2003), Έρευνα Αγοράς, Αθήνα: Σταμούλης.

Τσάρτας Π. (1996). Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό. Αθήνα: ΕΞΑΝΤΑΣ.

Τσαγκλάγκανος, Α. (1980) Βασικές Αρχές του Μάρκετινγκ, Ανάλυση και Έρευνα της Αγοράς. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Χρήστου Ε. (1999). Έρευνα Τουριστικής Αγοράς. Αθήνα: Interbooks.

Judith Bell, (2005), Πώς να συντάξετε μια επιστημονική εργασία. Αθήνα: Μεταίχμιο

Ξενογλώσση

Ahmed, S.A. (1987). Perceptions of socio-economic and cultural impact of tourism in Sri-Lanka: A research study. Marga Quarterly Journal. 8(4), pp.34-63.

Baud-Bovy M.-Lawson F. (1977). Tourism and Recreation Development, The Architectural Press Ltd., London

Berno, T. (1999). When a guest is a guest. Cook islanders view tourism. Annals of Tourism Research. 26(3), pp.656-675.

Butler, R.W. (1990). Alternative tourism: pious hope or Trojan Horse? Journal of Travel Research. 28(3), pp.40-45

Cazes, G.H. (1989). Alternative tourism: Reflections on an ambiguous concept. In: Singh, T.V., Theuns, H.L. & Go, F.M. (eds). Towards Appropriate Tourism: The Case of Developin Countries. Frankfurt, Peter Lang, pp. 117-126.

Coccosis, H. & Parpairis, A. (1996). Tourism and carrying capacity in coastal areas: Mykonos, Greece. In: Priestley, G.K., Edwards, J.A. & Coccosis, H. (eds). Sustainable Tourism? European Experiences. Oxon: CAB, pp.153-175.

Cohen E. (1972), "Toward a Sociology of International Tourism", Social Research, 39, 1, pp. 164-182

Cohen E. (1974), "Who is a Tourist? A Conceptual Clarification", Sociological Review, 22, pp. 527, 555

Cohen E. (1984), A Phenomenology of Tourist Experiences, Centre des Hautes Etudes Touristiques, Serie C, No 52, 5

Cohen, E. (1989). "Alternative tourism" – A Critique. In: Singh, T.V., Theuns, H.L. & Go, F.M. (eds). Towards Appropriate Tourism: The Case of Developing Countries. Frankfurt, Peter Lang,

Dristas, M, (2003). "Tourism in Greece during the 20th century: A way to what sort of development?" , L. Tissot (ed), "Development of a tourist Industry in the 19th and 20th centuries: Technology, Politics and Economy, International Perspectives, NEUCHATEL, p.p. 187-210

Himmetoglu, B. (1992). What is soft tourism? Proceedings of the International Conference on Architecture of Soft Tourism. Trabzon, Turkey: Yildiz University Faculty of Architecture Press.

Inskoop, E. (1991). Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach. New York: Van Nostrand Reinhold

Gitelson R.J. – Cropton J.L. (1984), "Insights into the Repeat Vacation Phenomenon", Annals of Tourism Research, 11, 2, pp. 199-217

Krippendorf J. (1989), The Holiday Makers: Understanding the impact of leisure and travel, London, Heinemann

Laarman, J.G. & Durst, P.B. (1987). Nature travel and tropical forests. FPEI Working Paper 23. Research Triangle Park, NC: Southeastern Center of Forest Economics Research

Lane B. (1993). Tourism Strategies and Rural Development: a review for the OECD, University of Bristol, Bristol

Mader, V. (1988). Tourism and Environment. Annals of Tourism Research. 15(2): 274-276.

Middleton V.T.C and Clarke J. (2001), Marketing in Travel and Tourism, Oxford: Butterworth- Heinemann

Smith V.L. (1992), "Introduction: The Quest in Guest", Annals of Tourism Research, 19, 1, 1992, pp. 6-9

Smith V.L. (1992), "Boracay, Philippines: A case study in "Alternative Tourism", Eadington W.R., University of Pennsylvania Press, pp. 133-157

Texeraud F.,-Daumas S., (1986). Le tourisme rural: Accueil chez l' habitant, Jacques Lanore, Paris

Thurot J.M. (1974), Psychologie du Loisir Touristique, Centre des Hautes Etudes Touristiques, Serie C, No 23

Turner L.,-Ash J. (1975), The golden Hordes: International Tourism and the Pleasure Periphery, Constable, London

Weaver, D.B. (1991). Alternative to mass tourism in Dominica. Annals of Tourism Research. 18(2), pp.414-432.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΪ ΤΌΠΟΙ

http://www.traveldailynews.gr/new.asp?newid=46495&subcategory_id=32
<http://www.intravelreport.gr/?p=3894>

www.xylokastro.gov.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1075&Itemid=247

<http://www.korinthia.gr/fysi-natura.php>

<http://www.sete.gr/default.php?pname=GreekTourismBasicValue&la=1>
<http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-database>
http://e-ziria.gr/m_nature.html
<http://www.alpha.gr/page/default.asp?la=1&id=95>

<http://www.grhotels.gr/GR/BussinessInfo/Pages/default.aspx>

www.WTTC.org
www.unto.org/facts/eng/higtihhts.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1

Διεθνείς τουριστικές αφίξεις και εισπράξεις της Ελλάδας, 2000-2006

Έτος	Αφίξεις ('000)	% ετήσιας μεταβολής	Εισπράξεις (δισ)	% ετήσιας μεταβολής
2000	13.096	7,7	9.981	21,1
2001	14.057	7,3	10.548	5,7
2002	14.180	0,9	10.285	-2,5
2003	13.969	-1,5	9.495	-7,7
2004	13.313	-4,7	10.348	9,0
2005	14.276	7,2	11.037	6,7
2006	15.400	7,9	11.600	5,3

Πηγές: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, Τράπεζα της Ελλάδος,, Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

Πίνακας 2

Μερίδια των 5 κυριότερων αγορών για τον ελληνικό τουρισμό

Έτος	Μ. Βρετανία		Γερμανία		Γαλλία		Ολλανδία		Ιταλία	
	Αφίξεις	Ιερίδιο	Αφίξεις	Ιερίδιο	Αφίξεις	Ιερίδιο	Αφίξεις	Ιερίδιο	Αφίξεις	Ιερίδιο
2000	2.772.256	22,40%	2.395.185	9,35%	602.353	,87%	655.285	,29%	823.245	,65%
2001	2.932.342	2,52%	2.345.440	8,02%	726.816	,58%	715.926	,50%	889.925	,84%
2002	2.858.360	2,12%	2.510.849	9,43%	735.568	,69%	721.413	,58%	805.008	,23%
2003	3.008.382	3,41%	2.267.063	7,64%	714.821	,56%	635.882	,95%	865.730	,74%
2004	2.869.737	3,68%	2.189.222	8,06%	621.407	,13%	611.990	,05%	898.208	,41%
2005	2.718.721	0,46%	2.241.942	6,87%	676.658	,09%	666.287	,01%	1.128.506	,49%
2006	2.615.836	8,11%	2.267.961	5,70%	712.131	,93%	782.154	,41%	1.187.598	,22%

Δ 2000- 2006	-4,29%	-3,65%	0,06%	0,12%	1,57%	317.356
-----------------------------	--------	--------	-------	-------	-------	---------

Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων από ΕΣΥΕ

Πίνακας 3

Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ 2004-2008

Έτος	Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών	Δ	Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών	Δ	Σύνολο Διανυκτερεύσεων	Δ
2004	13.757.825		38.796.196		52.554.021	
2005	14.529.739	5,61%	40.734.354	5,00%	55.264.093	5,16%
2006	14.741.170	1,46%	43.055.381	5,70%	57.796.551	4,58%
2007	17.338.763	17,62%	48.081.473	11,67%	65.420.236	13,19%
2008	17.650.614	1,80%	47.973.949	-0,22%	65.624.563	0,31%

Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων από Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος

Πίνακας 4

Τουριστική οικονομία: Συμβολή στο ΑΕΠ και την απασχόληση στις χώρες της ζώνης του Ευρώ

	Ακαθόριστη προστιθέμενη αξία ως % της συνολικής				Απασχόληση ως % της συνολικής			
	2001	2007	2008	2009	2001	2007	2008	2009
Κύπρος	...	21,2	19,7	18,3	21,4	26,8	24,7	22,9
Μάλτα	...	23,3	23,0	22,6	25,4	28,2	27,6	27,1
Ισπανία	18,4	16,7	16,8	16,3	20,1	17,6	17,3	17,0
Ελλάδα	15,0	17,2	16,3	16,2	17,4	20,8	19,8	19,6
Πορτογαλία	15,4	15,2	15,5	15,6	17,0	19,0	18,8	18,9
Σλοβακία	10,8	13,9	13,5	14,1	10,5	12,1	11,8	12,3
Αυστρία	14,9	13,6	13,8	13,7	16,8	16,3	16,0	15,8
Σλοβενία	11,8	12,6	12,5	12,3	8,8	14,1	13,9	13,6
Γαλλία	12,3	10,6	10,5	10,2	13,9	12,6	12,6	12,4
Ιταλία	11,4	10,1	9,8	9,6	12,2	11,3	11,0	10,6
Λουξεμβούργο	12,4	7,8	8,5	8,8	14,5	12,0	12,7	12,7
Βέλγιο	10,3	8,6	8,9	8,7	11,0	9,0	9,2	8,9
Γερμανία	9,9	8,2	8,0	7,9	10,8	8,6	8,3	8,1
Σουηδία	7,5	7,4	7,5	7,4	7,2	7,3	7,3	7,3
Ολλανδία	9,8	7,9	7,5	7,1	9,7	7,5	7,1	6,8
Ιρλανδία	8,5	7,0	6,9	6,5	7,7	6,5	6,3	5,8

Σημ.: Τα στοιχεία για το 2008 και 2009 είναι εκτιμήσεις και προβλέψεις του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιών και Τουρισμού.

Πηγή: Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC)

Πίνακας 5

Εισπράξεις και πληρωμές τουριστικού ισοζυγίου (εκατ. Ευρώ)

	Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ως % της συνολικής				Απασχόληση ως % της συνολικής			
	2001	2007	2008	2009	2001	2007	2008	2009
Κύπρος	...	21,2	19,7	18,3	21,4	26,8	24,7	22,9
Μάλτα	...	23,3	23,0	22,6	25,4	28,2	27,6	27,1
Ισπανία	18,4	16,7	16,8	16,3	20,1	17,6	17,3	17,0
Ελλάδα	15,0	17,2	16,3	16,2	17,4	20,8	19,8	19,6
Πορτογαλία	15,4	15,2	15,5	15,6	17,0	19,0	18,8	18,9
Σλοβακία	10,8	13,9	13,5	14,1	10,5	12,1	11,8	12,3
Αυστρία	14,9	13,6	13,8	13,7	16,8	16,3	16,0	15,8
Σλοβενία	11,8	12,6	12,5	12,3	8,8	14,1	13,9	13,6
Γαλλία	12,3	10,6	10,5	10,2	13,9	12,6	12,6	12,4
Ιταλία	11,4	10,1	9,8	9,6	12,2	11,3	11,0	10,6
Λουξεμβούργο	12,4	7,8	8,5	8,8	14,5	12,0	12,7	12,7
Βέλγιο	10,3	8,6	8,9	8,7	11,0	9,0	9,2	8,9
Γερμανία	9,9	8,2	8,0	7,9	10,8	8,6	8,3	8,1
Σουηδία	7,5	7,4	7,5	7,4	7,2	7,3	7,3	7,3
Ολλανδία	9,8	7,9	7,5	7,1	9,7	7,5	7,1	6,8
Ιρλανδία	8,5	7,0	6,9	6,5	7,7	6,5	6,3	5,8

Σημ.: Τα στοιχεία για το 2008 και 2009 είναι εκτιμήσεις και προβλέψεις του Παγκοσμίου Συμβουλίου Ταξιδιών και Τουρισμού.

Πηγή: Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC)

Πίνακας 6

Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2009	
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	15,9% [WTTC]
Συμμετοχή στην απασχόληση	17,7% της συνολικής απασχόλησης [WTTC]
Συνολική Απασχόληση	798.600 [WTTC]
Έσοδα	10,4 δισ. € [ΤΤΕ]
Αφίξεις Αλλοδαπών	14,9 εκατ.
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	697 €
Μερίδιο Αγοράς	1,7% Παγκόσμια, 3,2% Ευρώπη
Εποχικότητα	52% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο - Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	52% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνονται σε 3 περιοχές της Ελλάδας [ΞΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.554 ξενοδοχεία / 726.546 κλίνες [ΞΕΕ]
Top 5 αγορές	Γερμανία (2.364.486), Ην. Βασίλειο (2.112.149), Γαλλία (962.435), Ιταλία (935.011), Ολλανδία (651.440) [ΕΣΥΕ]
Top 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών)	Αθήνα (3.140.851), Ηράκλειο (1.946.544), Ρόδος (1.321.806), Θεσσαλονίκη (862.054), Κέρκυρα (733.137) [ΕΣΥΕ]

Πηγή: Σ.Ε.Τ.Ε.

Πίνακας 7

Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2010	
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	16% [WTTC]
Συμμετοχή στην απασχόληση	17,8% της συνολικής απασχόλησης [WTTC]
Συνολική Απασχόληση	786.000 [WTTC]
Έσοδα	9,6 δισ. € [ΤτΕ]
Αφίξεις Αλλοδαπών	15 εκατ.
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	640 €
Μερίδιο Αγοράς	1,6% Παγκόσμια, 3,1% Ευρώπη
Εποχικότητα	55% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο - Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	66% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνονται σε 4 περιοχές της Ελλάδας [ΞΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.732 ξενοδοχεία / 763.407 κλίνες [ΞΕΕ]
Top 5 αγορές	Γερμανία (2.038.870), Ην. Βασίλειο (1.802.201), ΠΓΔΜ (1.104.576), Γαλλία (868.347), Ιταλία (843.613) [ΕΛ.ΣΤΑΤ. & ΤτΕ]
Top 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών)	Αθήνα (3.092.195), Ηράκλειο (1.914.820), Ρόδος (1.416.991), Θεσσαλονίκη (758.772), Κέρκυρα (722.699) [ΕΛ.ΣΤΑΤ.]

Πηγή: Σ.Ε.Τ.Ε.

Πίνακας 8

Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2011	
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	15,8% [WTTC]
Συμμετοχή στην απασχόληση	17,6% της συνολικής απασχόλησης [WTTC]
Συνολική Απασχόληση	720.600 [WTTC]
Έσοδα	10,5 δισ. € [ΤτΕ]
Αφίξεις Αλλοδαπών	16,4 εκατ.

Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	639 €
Μερίδιο Αγοράς	1,7% Παγκόσμια, 3,2% Ευρώπη
Εποχικότητα	54% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο - Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	66% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνονται σε 4 περιοχές της Ελλάδας [ΞΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.648 ξενοδοχεία / 763.668 κλίνες [ΞΕΕ]
Τop 5 αγορές	Γερμανία (2.240.481), Ην. Βασίλειο (1.758.093), ΠΓΔΜ (1.356.000), Γαλλία (1.149.388), Ιταλία (843.613) [ΤΤΕ]
Τop 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών)	Αθήνα (3.123.631), Ηράκλειο (2.137.230), Ρόδος (1.717.477), Θεσσαλονίκη (869.929), Κώς (843.171) [ΕΛ.ΣΤΑΤ.]

Πηγή: Σ.Ε.Τ.Ε.

Πίνακας 9

Βασικά Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2012	
Συμμετοχή στο ΑΕΠ	16,4% [WTTC]
Συμμετοχή στην απασχόληση	18,3% της συνολικής απασχόλησης [WTTC]
Συνολική Απασχόληση	688.800 [WTTC]
Έσοδα	10,0 δισ. € [ΤΤΕ]
Αφίξεις Αλλοδαπών	15,5 εκατ.
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	646 €
Μερίδιο Αγοράς	1,5% Παγκόσμια, 2,9% Ευρώπη
Εποχικότητα	56% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο - Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	66% των ξενοδοχειακών κλινών συγκεντρώνονται σε 4 περιοχές της Ελλάδας [ΞΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.670 ξενοδοχεία / 771.271 κλίνες [ΞΕΕ]
Τop 5 αγορές	Γερμανία (2.108.787), Ην. Βασίλειο (1.920.794), ΠΓΔΜ (1.300.000), Γαλλία (977.376), Ρωσία (874.787) [ΤΤΕ]
Τop 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις)	Αθήνα (2.651.062), Ηράκλειο (2.067.475), Ρόδος (1.593.298), Θεσσαλονίκη

αλλοδαπών)

(901.573), Κέρκυρα (824.000) [ΕΛ.ΣΤΑΤ.]

Πηγή: Σ.Ε.Τ.Ε.

